יודען געדענקט! דער קאַמף געגען רדיפות אויף יודען אין דייטשלאַנד — דויערט

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 20 גראָשען

12 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 76	Łódź, Niedziela, 29 marca 1936	אדרעס: לאָדז, פּעטריקאָווער 21 טעל. 224-71 Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 106.	לאָדז, זונטאָג פ׳ צו ו׳ ניסן תרצ״ו	14־טער יאָהרגאַנג

ענדגילטיג אנגענומען די שחיטה־גזירה

יודען־העצערישע רעדע פון געוועזענעם קאָמענדאַנט פון דער מלוכה־פּאָליציי יאַגרים־מאַלעשעווסקי. — פּראָפ. שאָר 2 מאָל גערופען געוואָרן צו אָרדנונג. — סענאַט אנגענומען דעם שחיטה־פּראָיעקט פון דער רעגירונג

פּראָפעסאָר שאָר וועגען די צוויי פאָרמען פון אַנטיסעמיטיזם

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש)

אויף דער פרייטאָגדיגער סענאַט־זיצונג איז פאָרגעקומען דער לעצטער אַקט פון דער שחיטה־גזירה. די שחיטה־דעבאַטע האָט זיך אָנגעהויבען אַרום איינס בייטאָג.

דער רעפערענט פון שחיטה־געזעץ אין סענאַט איז דער ווילנער ד״ר דאָבאַטשעווסקי. ער בעדויערט, וואָס אַרום דאָזיגען ענין טומעלט זיך לעצטענס אַזוי פיל. דער רעפערענט איז מודה, אַז די הויפּט־מאָטיוען פון געזעץ זענען ווירטשאַפטליכע. די גאַנצע זאַך — זאָגט ער — האָט צווישען די ברייטע מאסען אָנגענומען דעם כאַראַקטער פון א קאמף צווישען יודען און קריסטען. ער מיינט, אַז דאָס איז געשעהען דערפאַר, ווייל די ריטועלע שחיטה אין פוילען האָט צופיל בעהערשט דעם מאַרק. די קריסטליכע בעפעלקערונג האַלט, אַז די דאָזיגע שחיטה איז נישט הומאַניטאַר און נישט היגיעניש. אויב דאָס איז אָבער ביי די יודען אַ מנהג און א דין, גיט זיי די רעגירונג דורך איהרע אויסבעסערונגען צום געזעץ אַ מעגליכקייט אָפּצוהיטען דעם דין, אָבער — נאָר פאַר זיך.

ס׳נעהמט אַ וואָרט דער געוועזענע

פּאָליציי - קאָמענדאַנט פּולק. יאַגרים - מאַלעשעווסקי

— זאָל מען זיך נישט חידושן — הויבט ער אָן — פאַר וואָס גראָד איך, א זעלנער, נעם אַ וואָרט וועגען שחיטה. די זאַך איז אַזוי: נאָך איידער פרוי פּריסטאָר איז געקומען מיט איהר פּראָיעקט, האָב איך צופעליג געשמועסט מיט דאָקטוירים צווישען זיי זענען געווען אויך יודען, וועלכע האָבען מיר דערצעהלט וועגען שוידערליכען איינדרוק וואָס עס מאַכט די יודישע שחיטה: ס׳איז פּשוט שווער צו בעהערשען די נערוועז.

פּולק. מאַלעשעווסקי פערופט זיך אויף די יודישע בראָשורען וועגען שחיטה. אויך זיי — זאָגט ער — זענען מודה, אַז דאָס מוז זיין א שרעקליכע זאַך, און זיי האַלטען, אז מען דאַרף צוליב דעם נישט אַריינלאָזען קינדער אין די שעכטהייזער.

דער פּולקאָווניק האַלט, אז שחיטה איז אין סתירה צו דער קאָנסטיטוציע — ער האָט דעריף זיבעציג בעוויזען. מיט פערבאָרגענעם פערדרוס רעדט דער געוועזענער פּאָליציי־קאָמענדאַנט וועגען יענע צייטען, ווען פוילען האָט מיט יאָהרהונדערטער צוריק אַרויסגעוויזען צו יודען די ווייטגעהענדסטע טאָלעראַנץ, וואָס מען האָט אין אנדערע לענדער געברענט די יודען און געבראָטען...

ער רעכענט אויס א ריי יודישע פריוילעגיעס אין מיטעלאַלטערליכען פוילען און ער וויל דערמיט בעווייזען, אַז ער איז נישט קיין אַנטיסעמיט.

— אדרבא — רופט ער אויס — כ׳האַלט, אַז יודען, וואָס דערפיהלען זייערע פליכטען לגבי דער מלוכה, זענען די זעלבע גוטע בירגער, וואָס אַלע אַנדערע!

ער איז נישט קיין אַנטיסעמיט, אָבער — אין פוילען איז דאָ צופיל יודען... — מעהר ווי אין אַלע אנדערע לענדער.

— געגען דעם — שרייט ער אויס — פּראָטעסטיר איך ווי אַמשאַרפסטען. פוילען קען נישט זיין קיין „יודעאָ־פּאָלסקאַ"!

משה רבינו׳ן שטעלט אויס דער געוועזענער פּאָליציי־קאָמענדאַנט אַנ׳אַטעסטאַט פון איינעם פון די געניאַלסטע מענשען אין דער געשיכטע, אָבער די יודען פערשטעהען נישט היינט דאָס, וואָס ער האָט דעמאָלט געמיינט מיט זיינע דינים. ווען משה רבינו וואָלט היינט געלעבט און געווען אַ מלוכה־מאַן... וואָלט ער געהייסען פערבאָטען פיל יודישע דינים און מנהגים. לויט׳ן יודישען דין ווערען מיר דאָך בעליידיגט אויף שריט און טריט. לויט׳ן דאָזיגען דין זענען מיר דאָך אלע „אומרייניע בעשעפענישען". אויב עמיץ פון אונז וועט באָרגען ביי אַנ׳אָרטאָדאָקס א גלאָז, ווערט דאָך דערפון דאָס גלאָז טריפה.

פּולק מאַלעשעווסקי האַלט, אַז בנוגע דער שחיטה איז אַמוויכטיגסטען דער... הומאַניטאַרער מאָמענט. מען דאַרף נישט מורא האָבען, אַז דער שחיטה־פערבאָט וועט שלאָגען דאָס דאָרף, ווייל יודען וועלען אויפהערען עסען פלייש. פון די 3 מיליאָן יודען עסט א העלפט סיי־ווי „טרפה" פלייש.

די יודישע אָרימקייט, די אָרימע־לייט, וואָס ס׳האַרץ שניידט קוקענדיג אויף זייער נויט, עסען סיי־ווי אַ קאָפּ פון א הערינג. די, וואָס וועלען אויפהערען עסען פלייש, וועלען קויפען פיש — זאָל פּאָלעסיע און פּאָמערן עפּעס פערדינען! צווישען די רבנים געפינט זיך פיל קלוגע מענשען, אָבער די מלוכה קען זיך נישט שטיצען אויף דער מיינונג פון רבנים, וואָס רעדען אַפילו נישט פויליש און זיצען איבערן קאָפּ אין תלמוד. כ׳גלויב נישט, אַז די דאָזיגע זאַך זאָל קענען געלעזט ווערען עוואָלוציע־מעסיג מיט דער הילף פון די רבנים און דערפאַר שלאָג איך פאָר איינגאַנצען צו פערבאָטען די ריטועלע שחיטה.

מאַלעשעווסקי׳ן ענטפערט" אָפּ

סען. טראָקענהיים

דער רעדנער שטרייכט אונטער, אַז אַלע זענען שוין איצט מודה וועגען וואָס עס גייט פאַקטיש — נישט וועגען הומאַניטאַרישקייט, נאָר וועגען „נאָך ענגער מאכען די ווירטשאַפטליכע קייט, מיט וועלכער מען האָט אונז אַרומגענומען".

— נישט מיר האָבען געברענט — זאָגט סען. טראָקענהיים — נאָר אונז האָט מען געברענט אויף שייטערהויפענס.

רעדע פון סענאַטאָר שאָר

דער שחיטה־פּראָיעקט איז אַריין אין דער לעצטער פאַזע. היינט קומט די ענטשיידונג אין דעם העכסטען הויז און דערמיט וועט דער ענין שחיטה זיין ערלעדיגט. אין דעם מאָמענט, ווען מען בעטראַכט דעם גאַנצען ענין, בעמערקט מען די נישט געזונדע אַטמאָספערע, אין וועלכער די דיסקוסיע איז פאָרגעקומען און די מאָדנע מעטאָדען, מיט וועלכע מען האָט זיך בענוצט ביים רעאַליזירען דעם דאָזיגען פאָרשלאַג. עפּעס אַ פּאַטאָלאָגישע שטימונג האָט זיך געשאַפען אַרום דעם גאַנצען ענין מאַנגעל פון גלייכגילטיקייט, פאָראורטייל און אָבערגלויבען, ליידענשאַפטען און אויפרעגונג, דאָס בענוצען זיך מיט די אַממייסטען דעמאַגאָגישע לאָזונגען אין דער פּאַרלאַמענטאַרישער דיסקוסיע.

אַלזאָ ערשטענס: ווען עס איז ענטשטאַנען די פראַגע צי די יודישע שחיטה איז אַ רעליגיעזער פּרינציפּ אָדער נישט, האָט מען זיך נישט געווענדעט צו די פאַרשטעהער פון דער גייסטליכקייט פון דער דאָזיגער אמונה און אויסגעהערט זייערע אויטאָריטעטע מיינונגען און בעשלוסען. צי וואָלט מען לגבי אַנ׳אַנדערער אמונה, וואָס איז אָנערקענט פון דער מלוכה, געהאַנדעלט אויף אַנ׳אַנדערן אופן? צי וואָלט מען אַלס עקספּערט פון דער עוואַנגעלישער אמונה גערופען אַ רב, אָדער אין דער קאַטוילישער רעליגיע — אַ פּאַסטאָר?

אין אונזער ענין האָט מען אָבער אַזוי געהאַנדעלט און אָנשטאָט דעם איינפאַכסטען און נאָענטסטען וועג האָט מען בענוצט די אומגעזונדסטע מעטאָדע, איך וואָלט געזאָגט פּראָוואָקאַטאָרישע. מען האָט געפּלאַנט איינצואָרדענען אַ רעליגיעזען דיספּוט פון פאַרשטעהער פון צוויי פערשידענע רעליגיעס און אַרויסרופען אַ געשפּעט פון מיטעלאַלטער צו דער הייטערקייט פון המון און צו דער ערנידריגונג פון דער ווירדע פון אונזער גלויבען פון אונזער פאָלק און וואָס איז אַ וואונדער, אַז אין דער סענאַט־קאָמיסיע האָט שוין אַפילו נישט קיין טעאָלאָג פון אַ פרעמדער רעליגיע נאָר אַ פּולקאָווניק פון קאַוואַלעריע האָט זיך געפיהלט קאָמפּעטענט אַרויסצוזאָגען אַנ׳אורטייל, וואָס איז אַ דאָגמע אין דער יודישער רעליגיע און וואָס נישט. אַזוי האָט דעם אינהאַלט פון משה׳ס גלויבען צום געברויך פון פּראָיעקט פון 1936 פעסטגעשטעלט אַנ׳יודענפרעסער דער גלח טשעטשאַק, פּראָפעסאָר פון גייסטליכען סעמינאַריום אין פּעטערסבורג, דערזעלבער, וואָס האָט אַרויסגעגעבען די בעקאַנטע מיינונג וועגען פּראָיעקט פון חתונה־רעכט, וואָס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען דורך דער קאָדיפיקאַציע־קאָמיסיע פון דער פּוילישער רעפּובליק, בעצייכענדיג דעם דאָזיגען פּראָיעקט אַלס אַ באָלשעוויסטישען. די דאָזיגע ענטשיידונג האָט סיגנירט מיט זיין טעאָלאָגישען אויטאָריטעט דער טאַפּפערער קריגער און לאַנגיעהריגער שעף פון דער פּאָליציי.

עס איז ענטשטאַנען אַנ׳אַנדערע פראַגע: צי ענטשפּרעכט די ריטועלע שחיטה די פּרינציפּען פון הומאַניטאַריטעט אָדער נישט? עס וואָלט זיך געדוכט אַז עס איז פערהאַן נאָר איין קאָמפּעטענטע אינסטאַנץ אַרויסצוגעבען אַ מאַסגעבענדע מיינונג אין דער פראַגע: די וויסענשאַפט און איהרע אָנגעזעהנסטע פערטרעטער אויפ׳ן געביט פון פיזיאָלאָגיע. און ווידער האָט מען אויסגעמיטען דעם איינפאַכסטען וועג פון אַנ׳אָביעקטיווער, וויסענשאַפטליכער פעסטשטעלונג פון דעם אמת. נישט אויסהערענדיג וועמעס עס איז מיינונג, נישט אויספאָרשענדיג. אָהן בעווייזען האָט מען פעסטגעשטעלט פאַר א זיכערער זאַך, אז די מעטאָדע פון דער ריטועלער שחיטה איז גרויזאַם און באַרבאַריש, דאַגעגען בעטויבען די בהמה איז דער אויס

(ווייטער זעה 11־טע זייט)

טאָג - טעגליך

נאַצי־וואַהלען?

אין משך פון די דריי יאָהר זייט היטלער איז געקומען צו־דער מאַכט, קומען שוין פאָר אין דייטשלאַנד צום דריטען מאָל וואַהלען.

די היטלעריסטישע וואַהלען ווי דער היטלעריסטישער פּאַרלאַמענט, אונטערשיידען זיך אָבער זעהר שטאַרק פון דעם, וואָס מיר זענען געוואוינט צו פערשטעהן אונטער די דאָזיגע בעגריפען. די אויפגאַבען פון דעם דייטשען פּאַרלאַמענט בעשטעהען אייגענטליך נאָר אין אויסהערען די רעדעס פון „פיהרער" און צו דעם צוועק ווערט ער פון צייט צו צייט צוזאַמענגערופען.

אַזאַ פּנים האָבען אויך די היטלעריסטישע וואַהלען, נאָר עס ווערט זיי אייגענטליך צוגעגעבען דער כאַראַקטער פון פּלעביסציט, ד. ה. דער „פיהרער" פרעגט זיך פּלומרשט אָן ביים פאָלק, צי עס איז מסכים מיט זיין פּאָליטיק. דער ענטפער, ווי מען קען זיך פאָרשטעלען, איז שטענדיג א פּאָזיטיווער, ווייל וועהר וועט עס וואַגען זיך אָפּצוזאָגען.

קיין לעגאַלע אָפּאָזיציע עקזיסטירט דאָך אין דייטשלאַנד לגמרי נישט. די פיהרער פון די אַמאָליגע פּאָליטישע פּאַרטייען זענען אָדער אַנטלאָפען פון דייטשלאַנד, אָדער שמאַכטען אין די דייטשע קאָנצענטראַציע לאַגערן. דאָס גאַנצע עפענטליכע לעבען געפינט זיך אונטער דעם שרעקליכען נאַצי־טעראָר. דערביי ווערען נאָך די וואַהלען פון מאָל צו מאָל „פערפּולקאָמט". אויב ביי די פריהערדיגע וואַהלען האָט נאָך דער וועהלער געהאַט אויסצוּוועהלען צווישען „יאָ" און „ניין", איז איצט אויף דעם וואַהל־צעטעל פאַרהאַן נאָר איין ענטפער: „יאָ". דאָס איז פולשטענדיג אין הסכם מיט דער נאַצי־אידעאָלאָגיע. עס קען נישט געזאָגט ווערען „ניין" צו דעם, וואָס דער פיהרער זאָגט „יאָ".

די היינטיגע וואַהלען זענען אויסגעשריבען געוואָרען בכדי דאָס פאָלק זאָל זיך אַרויסזאָגען „צי עס איז מסכים מיט דעם ברעכען דעם לאָקאַרנער אָפּמאַך און בעזעצען מיליטעריש דעם אויבער־ריין. עס איז נאָר דאָ איין מלוכה־ליסטע, וועלכע איז אַרויסגעשטעלט געוואָרען דורך דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישער פּאַרטיי. קיין אַנדערע ליסטעס קענען בכלל נישט זיין. צוליב דער סיבה האָט די פּוילישע מינדערהייט אין דייטשלאַנד פערעפענטליכט אַ ערקלערונג, אַז זי בעטייליגט זיך נישט אין די וואַהלען. אין די וואַהל־צעטלען איז נישט פאַרהאַן קיין רובריק אויף „ניין" עס וועלען אַלזאָ זיין נאָר „יאָ" שטימען - אָדער גע׳פּסל׳טע.

עס איז נישט אויסגעשלאָסען, אַז די וואַהלען וועלען אויפווייזען אַ שטאַרקע פרעקווענץ, ווייל נישט געהן אין היטלער־דייטשלאַנד צו די וואַהלען, בעדייט מלוכה־פערראַט. אָבער דער רעזולטאַט פון די וואַהלען וועט קיינעם נישט פערנאַרען. די וועלט ווייסט וואָס צו טראַכטען וועגען דעם „פרייען אַרויסזאָגען זיך פון דייטשען פאָלק", וואָס היטלער אינסצעניזירט אַזוי אָפט. די גאַנצע וואַהל־קאָמעדיע מאַכט דעם איינדרוק ווי דער „פיהרער" וואָלט געוואָלט זיך פערזיכערן אויף דער צייט, ווען ער וועט דאַרפען אַ חשבון אָפּגעבען פאַר זיינע מעשים. ער וועט זיך דאַן פערופען אויף זיינע פּלעביסציטען און זאָגען: „דייטש פאָלק, האָסט אַליין אַזוי געוואָלט."

ש.

אונזער וואָרט

דאָס נייע געזעץ

די שחיטה־גזירה איז שוין ענדגילטיג געוואָרען אַ געזעץ. די שוואַכע האָפנונגען, וואָס געוויסע קרייזען האָבען נאָך געהאַט, אַז דער סענאַט וועט זיך ערנסטער מיט דעם ענין פערנעהמען און וועט נאָך אין דער לעצטער מינוט אָפּווענדען די גרויסע עולה, וואָס איז בעגאַנגען געוואָרען געגען דער דריי און א האַלב מיליאָנענדיגען יודישען ישוב, געגען 10 פּראָצענט פון דער בעפעלקערונג אין לאַנד זענען נישט מקוים געוואָרען.

להיפּוך דער סענאַט האָט זיך אַרויסגעוויזען נאָך ריקזיכטסלאָזער, ווי דער סיים, מיט א פערביטערטער עקשנות זענען ווידער אַרויסגערוקט געוואָרען די צביעות׳דיגע אַרגומענטען פון הומאַניטאַריזם, און די סענאַט־טריבונע איז אויסגענוצט געוואָרען צו גיפטיגע אַנטיסעמיטישע רעדעס. אויב אין סיים האָט זיך נאָך דערהערט א איינציגע שטימע פון א נישט־יודישען דעפּוטאַט, וועלכער האָט דעמאַסקירט די אמת׳ע כוונות פון דער „ריטועלער" העצע איז אָבער דער סענאַט העכער פון די קעמפער פאַר „מענשליכקייט און הומאַניטאַריזם" נישט געשטערט געוואָרען דורך קיין איין צווישען־רוף פון סימפּאַטיע לטובת יודען, און וואָס פאַר אַ איראָניע!.. דער פאָרקעמפער פון „הומאַניטאַריזם" אין סענאַט איז געווען א געוועזענער פּאָליציי־קאָמענדאַנט.

מיט דער אָפּשטימונג אין סענאַט איז אַלזאָ פערענדיגט געוואָרען אַזוי צו זאָגען דער טעאָרעטישער טייל פון דעם קאַמף און די שחיטה־גזירה האָט אָנגענומען אַ געזעצליכע פאָרם. ביי דעם שנעלען טעמפּאָ, אין וועלכען דאָס געזעץ איז פאָרסירט געוואָרען דורך די געזעצגעבערישע קערפּערשאַפטען דאַרף מען זיך נישט מאַכען קיין אילוזיעס, אַז דאָס אויספיהרען פון געזעץ וועט אָפּגעלעגט אָדער אָפּגעשלעפּט ווערען און פּינקטליך צום טערמין וועט דאָס געזעץ אַריין אין קראַפט.

עס איז שווער פאָראויסצוזעהן, ווי אַזוי דאָס נייע געזעץ וועט זיך אויסווירקען אין דער פּראַקטיק. צי עס וועלען נישט אַמאָל איבערלעבען א ענטוישונג די אַלע, וואָס האָבען מיט דער אָנווענדונג פון אַזאַ ווילדער שנאה, ביזוויליגקייט און שקרים מיט בעוואוסטזיניגער פעלשונג פון אמת געטריבען צום דאָזיגען געזעץ נאָר מיט׳ן איינציגען צוועק צוצונעהמען ביי צעהנדליגער טויזענדער יודישע פאַמיליען זייערע עקזיסטענץ־מעגליכקייטען.

איין זאַך קאָן מען אָבער יאָ פעסטשטעלען: די יודישע בעפעלקערונג וועט די נייע גזירה בעטראַכטען אַלס א פערלעצונג פון איהרע בירגערליכע רעכט און וועט איבער איהר נישט אַריבערגעהן צו דער טאָג־אָרדנונג..

ק.

כשר לפסח | די בעוואוסטע יודישע
שאָקאָלאַד-פאַבריק
מאַכט בעקאַנט איהרע ג' קונדשאַפט, אַז צום בעפאָרשטעהענדן פסח איז זי פאַרזעהען מיט אַ רייכן אויסוואַהל פון פאַרשיד.
שאָקאָלאַד, קאַרמעלען כשר לפסח אפילו למהדרין מן המהדרין

„ZŁOTY RAJ"
אינהאַבער: ש. האַלפּערין.

פּערמויה-שטעלען:
פילסודסקעגאָ 50
זאוואַדזקאַ 11
שרודמיעסקאַ 7

בעמערקונג: דאָס אַלעס ווערט אויסגעאַרבייט בהכשר גמור אונטער השגחה פון אנשים כשרים ונאמנים.

כשר לפסח — הורט און דעטייל

מודעה מהרבינאַט וועגן זאַלץ
אזוי ווי מיר זענען פאַראַנטוואָרטלעך יעצט נאָך מעהר דאָס ביי זאַלץ אויף פסח מוז מען האָבן אַ שטרענגע השגחה אין דער קאָפּאַלניע ווען די אַרבייטער שיטען דאָס זאַלץ און ביי דעם פיהרען צום פאַרלאָדענען און אויף יו"ם נישט געווען בלויז נאָך מזווזעהן דעם וואַגאָן, האָבן מיר דעריבער געשיקט איין איש נאמן, וועלכער האָט אכטונג געגעבן אויף אַלעס ביז עס איז פאַרלאָדענט געוואָרען און פּלאָמבירט דעם וואַגאָן און אין לאָדז איז עס נאָך געזעהן געוואָרען דורך דעם היגען ראַבינאַט און יעדער זאַק זאַלץ איז פאַרזעהן מיט דעם סטעמפּעל פון ראַבינאַט. אַלס דען ווער עס וויל נזהר זיין פון איין משהו חמץ זאָל נישט קוקען אויף קיין הכשרים נאָר ער זאָל זעהן, צי דער זאַק האָט אַ פּלעמיל מיט דעם סטעמפּעל פון דעם היגען ראַבינאַט צו בעקומען אין דער לאָדזער הורטאָווניע.

די בעוואוסטע מצה-פאַבריק פון
ב. ווײַנבערג
38 פּיעטריקאָווער 38, טעל. 143-82
מאַכט בעקאַנט אַלע געעהרטע קליענטען, אַז מיר זענען שוין צוגעטרעטען
אויסצובאַקן מצות,
וואָס זענען זייט צאָהלרייכע יאָהרען גוט בעקאַנט מיט זייער אויסערגעוועהנליכער קוואַליטעט און אונפערגלייכליכער גוטסקייט. אונזער בעקעריי איז איינגעאָרדנעט לויט די לעצטע מאָדערנסטע טעכנישע און סאַניטאַרע איינריכטונגען. קאָנקורענץ-פּרייזען!
בעמערקונג: די מצות און מצה-מעהל זענען געפּאַקט און פאַרזעהען מיט מיין פירמע. עס איז שוין אויך ביי מיר צו בעקומען יום-טוב'דיגע מאַכאַלן.

וואַך מיט פרעמדע און אויסגעבאַקענע מצות!
דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער יודישער בעפעלקערונג, אַז די גוט-בעקאַנטע נייעסטע מעכאַנישע בעקעריי פון
מרדכי יעלען
אל. קאָשטשושקי 11
פיליע פּיעטריקאָווער 24, טעל. 173-46
באַקט אויס לויט'ן הכשר און אונטער דער שטרענגער השגחה פון יאַנאָווער רב איהרע גוט-בעקאַנטע פון יעדען יאָהר
שמורה'דיגע כשר'ע מצות
אין דער שענסטער בעקעריי פון אַלע לאָדזער מצה-בעקערייען און פון די בעסטע קוואַליטעטן מעהל.
די ג' קונדשאַפט ווערט געבעטען צו ווענדען זיך וואָס פריהער מיט די בעשטעלונגען, כדי צו קענען אַלעמען צופרידענשטעלען. רעדוצירטע פּרייזען!
פּרימאַ מצה-מעהל אויף הורט און דעטייל!
קומט און איבערצייגט אייך!
בעמערקונג: דערמיט טייל איך מיט דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג, אַז אויסשליסליך די איינציגע בעקעריי פון אל. קאָשטשושקי 11 געפינט זיך אונטער מיין השגחה.
הרב י. ש. וואַפּנער (יאַנאָווער רב).

כשר! | בעקאַנטמאַכונג | כשר!
עס ווערט געעפענט דער מאָדערן-איינגעאָרדנעטער
PENSJONAT „ROGOŻYKA"
ווישניאָווא-גורא, טעל. 14,
וועלכער געפינט זיך אין פּאַלאַץ פון ה' זייבערט בעזיצט שעהנע זוניגע צימערן מיט אַלע בעקוועמליכקייטן ווי אויך טעראַסע, פּלאַזשע און באָדע-צימער, טעגליך ראַדיאָ-קאָנצערטען. געשמאַקע כשר'ע קוך
בעשטעלונגען אויף פסח ווערען שוין אָנגענומען. אינפאָרמאַציעס אויפ'ן אָרט ווי אויך טעלעפאָניש.
מיט אכטונג N. ROGOZYK
9888

אַכטונג! אַכטונג!
ליטווישע מצות
און מצה-מעהל אַלע סאָרטען
צו בעקומען ביי דער ערשטער קוואַליטע אין לאַנגער, וועלכער געפינט זיך ביי דער בעהן לאָדז-פאַבריטשנאַ
מאַגאַזין קילינסקעגאָ 62
ביי ה. שיינמאַן, טעל. 124-18

דובנער
מאַשין-מצות
ביי „CENTROSPED"
לאָדז, פּיעטריקאָווער 33
עמפּפעהלט דינע מאַשין-מצות
פון'ם בעסטן קוואַליטעט לוקסוסאָווע מעהל — צו קאָנקורענץ-פּרייזען
קומט און איבערצייגט אייך!

תחת השגחת הראבינאט דפה לאדז
קמח של פסח
די איינציגע מיהל אויף לאָדז איז שוין גע'כשר'ט אונטער דער שטרענגער אויפזיכט פון היגען ראַבינאַט. אונזערע ג. קונדען וועלען זיך ווידער איבערצייגען, אַז דאָס שענסטע און בעסטע זעקעל מעהל אויף מצות בעקומט מען נאָר ביי דער פירמע
„עלעקטראָמלין"
לאָדז, זאַקאָנטנאַ 47, טעל. 147-40
וועלכע איז פאַראַנטוואָרטליך פאַר די ריינקייט און פּינקטליכע ליפערונג. פאַרקויקט אייך נישט אויף די פּראָווינצער מציאות, וואָס שטעלען אייך צו מעהלען, וואָס אויף חמץ קען עס נישט גילטען פאַר גריזען-מעהל און פאַר דעם גראָשען ביליגער ביים איינקויף דערלעגט איהר מעהר ביי דעם מצות-פאַרקויף. נאָר קומט שוין און בעשטעלט פערזענליך אָדער דורך טעל. 147-40.
די איינציגע מיהל שוין גע'כשר'ט.
בעמערקונג: די ליפערונג פאַר דער פּראָווינץ קומען מיר נאָך די פאַרלאַנגען פון קויפער. מיט אכטונג
Firma „Elektromłyn"
Łódź, Zakątna 47, tel. 147 40.

אכטונג, קאָנקורענץ-פּרייזן!
הערן-שניידער-מייסטער
א. ח. קוטשינסקי,
13 באַרוטאָוויטשאַ 13
קווער אָפיצינע, 1-טער שטאָק, טעל. 247-90
מאַכט בעקאַנט, אַז צום פריהלינג און זומער-סעזאָן ווערן אָנגענומען אַפּריליי בעשטעלונגען פון אייגענע און אָנפערטרויטע סחורות מיט די נייעסטע מאָדעלען.
ערשטקלאַסיגע אַרבייט! מעסיגע פּרייזען!
בעמ.: גרויסער אויסוואַהל פון סחורות
קומט און איבערצייגט אייך!

די הילפס-פעראיין „תומכי אורחים" זוכט צו קויפען
150 פוד מצות
אָפערטען מיט גענויען פּרייז אַ פּצוגעבן אין פעראיינס-קאַנצעלאַריע פּאָמאָרסקאַ 18, היינט פון 10 ביז 2 מיטאָג.

כשר | דער בעוואוסטער | כשר
כשר'ער פּענסיאָנאַט
„ELIDA"
אין פּאַדעמביצע, ווילאַ „גראַנד"
Tuszyn 2. טעל.
נעהמט שוין אָן אויף פסח געסט
און עמפּפעהלט שעהנע, זוניגע צימערן מיט עלעקטריש ליכט, צענטראַל-בעהייצונג, קאַנאַליזאַציע, פליסענד וואַסער, באָדע-צימער, ראַדיאָ, טעלעפאָן אויפן אָרט — פאַרשיד. פאַרוויילונגס-פּלעצער
מיט אכטונג אינה.: ש. לובינסקי

געדענקט, שטשעשליווי
ביי
א גרויסער אויסוואַהל פון
אָריגינעלע ביליצער און טאָמאַשאָווער סחורות
אויף אַנציגער און פּאַלטענס
פון די בעסטע קוואַליטעטן ווי אויך פאַרשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך!
R.Szczęśliwy
לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5
טעל. 156-09.
געדענקט פּאַרטער II שטאָק.

מצות
וועט מען ס'וויל בעקומען שיינע און דינע פון די בעסטע מעהלען ווי אויך מצה-מעהל איז צו בעקומען אין מיין לאַנגיעהריגע מצה-בעקעריי
פּיעטריקאָווער 166,
מיצענמאַכער און זעליגמאַן!

שטענדיג און איבעראַל!
יום-טוב איבעראַל!
נוצן מיר נאָר ווײַן

כרמל
ווײַן פון באַראָן ראָטשילד'ס ווײַן-קעלערן

כרמל — שמעקט פון אונזער נאַציאָנאַלער היים און ווערט דאָרט דורך יודישע הענד געפּלאַנצט

כרמל — פאַרנעמט אַ גרויס אָרט אין ארץ-ישראל-עקספּאָרט, איינעם פון די שפּיצפּונקטן פון ווידערשטאַנד אין לאַנד

כרמל — טרינקענדיג, ברענגען מיר אַריין אין ארץ-ישראל די מיטלען פערשטאַרקען דעם אויפבוי אין לאַנד.

היט אייך פאַר פאַלסיפיקאַטען

תפוח תפוח תפוח

וויכטיגע איבעראַשונג פאַר לאָדז און פּראָווינץ!
די בעקאַנטע הוט-פירמע
„Szerlauns"

(אינה.: אַבראַמאָוויטש)
10 פּיעטריקאָווער 10
טעל. 231-09
טיילט מיט דעם געעהרטען פּובליקום, אַז צום בעפאָרשטעהענדן יום-טוב עמפּפעהל איך אַ גרויסען אויסוואַהל פון אַלערליי יודישע טוכענע און סאַמעטענע
היטלען
פון די בעסטע קוואַליטעטן אויך
הערן-היטען
מאַרקע Hückel
ביליג און רעיעל
און פון אַנדערע ערשטקלאַסיגע פירמען.
בעפאָהר איהר געהט קויפען קומט צו אונז זיך איבערצייגען.
געדענקט די אַדרעס! שבת איז דאָס געשעפט געשלאָסן.

מזל-טוב!
Z intencji zaślubin p.
Mani Działoszyńskiej
z naszem współwłaścicielem olejarni
p. Jakóbem Zysholcem
życzymy wiele szczęścia
i różowej przyszłości
Robotnicy olejarni
J. Rozmaity
w Łodzi.

אַ האַרציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ח' גבאי
יעקב שאול ושעזשינסקי און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבע טאָכטער פרל. אסתר
מיט ה' אלי איילבער
איהר זאָלט האָבן פון זיי פיל נחת
חברה „אהבת רעים"
צעגעלניאַנאַ 28

פּענסיאָנאַט
„NICEA"
אין קאַלומבאַ,
פּיעטריקאָווער 7/9
נעמט אָן בעשטעלונגען אויף פסח
שטרענג כשר!
אינפאָרמאַציעס אויפ'ן אָרט.
צו זעהר מעסיגע פּרייזען.
געדענקט דעם אַדרעס!
אינפאָרמ. אין לאָדז: ה. פּערעלשטיין, פּילסודסקיעגאָ 47, גאַביאַל-געשעפט.

וועלכע
יודישע פירמע וועט געבען אַ קריסט סחורה אין קאָמיס אָדער צוטרעטען אַלס שטילער שותף פון פאָלגענדע אַרטיקלען: ווייס-וואַרען, קורץ-וואַרען, גאַלאַנטעריע, שטרימף טריקאָטאַזש קאָנפעקציע. כ'בעזיץ צוויי געוועלבער. אָפערטען אונטער „A. Ż."
ŻABIKOWO, Poznań
Poste-Restante.

וויכטיג פאַר מענער צום זומער-סעזאָן!
וועלכער ס'וויל טראָגען
הויזען
לויט דער לעצטער פּאַריזער מאָדע, זאָל זיך ווענדען נאָר צום ערשט-קלאַסיגן ספּעציאַליסט פון הויזן, וועלכער איז צוריקגעקומען פון פּאַריז
B. Fajwlewicz
אל. 1 מאַי 2, פּראָנט, 1 שטאָק
פּרעמסיגטע פּרייזען!
קומט און איבערצייגט אייך!

Dr. med.
A. STILLER
אינערליכע קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 4—8
פּילסודסקיעגאָ 15,
טעל. 206 75. פּראָנט, 2. שטאָק

Dr. med.
J. Nadel
ספּעציאַליסט פון אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטן
אַנדזשעיאַ 4, טעל. 228-20.
נעמט אָן פון 10—12 און פון 5—7 אָוו.

אויערן, נאָז און האַלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוווּיי) אָפּעראַציע א. אַז. ו. ווי אויך אַמבולאַטאָרישע פון 9-2 און פון 4-8 אָוונט
ביי דער קליניק איז טעטיג
ארגענטגען-גאַבינעט
פאַר דורכלייכטונגען און אַלערליי פאָטאָגראַפיעס

הײַנט—וואַהלען אין דײַטשלאַנד

בערלין, 28 (ספּ. טעל.)
די הײַנטיגע דײַטשע פּרעסע שטעלט אויסשליסליך אונטער די וואַהל־לאָזונג. אַלע אַנדערע פּאָליטישע פראַגען זענען אָפּגעטרעטען אין אַ זײַט. אַפילו דער אויסטויש פון דער ראַטיפיקאַציע דאָקומענטען פון פראַנצויזיש - סאָוויעטישען פּאַקט זענען אין דער פּרעסע אַרויך ווי נישט בעמערקט. לויט אַלע וואַרשיינליכקייטען וועט אַלס רעזולטאַט פון פּלעביסציט די פּאָליטיק פון קאַנצלער בעקומען די אונטערשטיצונג פון 90 פּראָצ. פון גאַנצען דײַטשען פאָלק.

„מיר ווילען שלום!"
וואַהל־מאַנעווער אין דײַטשלאַנד

בערלין, 28 (יט"א טעלעגראַפיש)
אַלע „שטירמער"־קאַסטענס זענען אינגאַנצען לאַנד בעזײַטיגט געוואָרען. אויף זייערע ערטער זענען אויסגעהאַנגען געוואָרען פּלאַקאַטען מיט דער אויפשריפט: „מיר ווילען שלום!"
ס'איז קלאָר, אַז דאָס איז נישט מעהר ווי אַ מאַנעווער צו די מאָרגענדיגע (הײַנטיגע) פאַר לאַמענט וואַהלען אין דײַטשלאַנד. די יודען וועלען זיך צוליב די נירענבערגער געזעצען אין די וואַהלען נישט בעטייליגען.

„די גרויסקייט פון דער אַפּערטע און די קליינקייט פון ענטפער"
היטלער'ס לעצטע וואַהל־רעדע

בערלין, 28 (ספּ. טעל.)
קאַנצלער היטלער האָט הײַנט אין קעלן אין די האַטעלס־האַלעס געהאַלטען די לעצטע וואַהל־רעדע אין וועלכער ער האָט צווישען אַנדערען געזאָגט: מען רעדט וועגען זשעסטען און סימבאָלישע אַקטען. איך מוז פעסטשטעלען, אַז דאָס איז פאַר אונז פרעמדע בעגריפען. אַ 67־מיליאָניג פאָלק שטרעקט אויס די האַנד צו אַנדערע פעלקער. נישט פאַרהאַן אויף דער וועלט קיין גרעסערע גאַראַנטיע פון דער זיכערקייט ווי אַ טראַקטאַט אונטערגעשריבען מיט דער דאָזיגער האַנד. דאָס דײַטשע פאָלק שטרעקט אויס די האַנד צו אַלע פעלקער, און די וועלט ענטפערט דערויף מיט פראַזען און פאָדערונגען פון זשעסטען און סימבאָלישע אַקטען. וואָס פאַר אַ תהום צווישען דער גרויסקייט פון דער אָפּערטע, און דער קליינקייט פון ענטפער.

בעראַטונגען צווישען די גענעראַל־שטאַבען
פון פראַנקרייך, ענגלאַנד און בעלגיען

מאָנטאָג וועט פאָרקומען אַ זיצונג פון בריטישן קאַבינעט, אויף וועלכער עס וועט בעטראַכט ווערען די פּראָצעדור פון די בעראַטונגען צווישען די גענעראַל־שטאַבען פון ענגלאַנד, פראַנקרייך און בעלגיען. מאָנטאָג וועט אויך פּערעפענטליכט ווערען אַ „ווייס־בוך", וואָס וועט ענטהאַלטען די אַלע טעקסטען וועגען די פערשידענע פּאָרשלאָגען, וואָס מען האָט די דײַטשען געמאַכט אין לעצטען יאָהר וועגען אונטערנעהמען אונטערהאַנדלונגען וועגען פּאָליטישע און בעוואָפנונגס - פראַגען.

סיים אַנגענומען די סענאַט־אויסבעסערונג
וועגען די פולמאַכטען פאַר דער רעגירונג

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש)
אויף דער הײַנטיגער לעצטער זיצונג פון סיים איז בעטראַכט געוואָרען אַ רייה פראַגען, דערונטער אַ רייה אויסבעסערונגען צום פּראָיעקט פון מילך־האַנדעל, וואָס זענען אַרײַנגעטראָגען געוואָרען דורכ'ן סענאַט. די אויסבעסערונגען זענען אַנגענומען געוואָרען.
דאַן איז אויך בעטראַכט געוואָרען די אויסבעסערונג פון סענאַט און דעם פּראָיעקט וועגען פולמאַכטען פאַר דער רעגירונג. דער סיים האָט אין דער אָפּשטימונג אַנגענומען די אויסבעסערונג וועלכע איז בעשטאַנען אין אויסשטרייכען די ווערטער „אין פאַל פון מלוכה־נויטווענדיגקייט" און די פולמאַכטען זענען אַנגענומען געוואָרען אין דער רעדאַקציע, אין וועלכע די רעגירונג האָט זיי אַרײַנגעטראָגען.
צום סוף פון דער זיצונג האָט דער סיים־מאַרשאַלעק צאַר געהאַלטען אַ לענגערע רעדע.

געשלאָסען די סעסיע פון סיים און סענאַט

וואַרשאַ, 28 (ספּ. טעל.)
נאָכ'ן אויסשעפּען די טאָג־אָרדנונג אויף דער נעכטיגער זיצונג פון סיים, האָט פּרעמיער קאָשטשאַלקאָווסקי פאָרגעלייענט פון דער טריבונע די פאַראָרדנונג פון מלוכה־פּרעזידענט וועגען שליסען די געוועהנליכע סעסיע פון סיים.
נאָך דער זיצונג איז דער פּרעמיער קאָשטשאַלקאָווסקי אַוועק צום סענאַט־מאַרשאַלעק און איהם איבערגעגעבען די פאַראָרדנונג צו שליסען די געוועהנליכע סעסיע פון סענאַט.

הײַנט—די קאָנפערענץ וועגן יוד. וועלט־קאָנגרעס
פיל דעלעגאַטען שוין אין וואַרשאַ

וואַרשאַ, 28 (יטא טעלעפאָניש)
צו דער מאָרגענדיגער (הײַנטיגער) קאָנפערענץ וועגען דעם יודישען וועלט־קאָנגרעס, זענען שוין אָנגעקומען קיין וואַרשאַ פיל דעלעגאַטען פון אַ רייה שטעט. צווישען אַנדערע הרב נוראָק און ד"ר קובאָוויצקי.

וואַרנונג!

ס'האָבען זיך בעוויזען אויפ'ן מאַרק נאָכאַהמונגען פון אונזער בלאָק־שאָקאָלאַדע אונטער'ן נאָמען „BLOK LETNI" מיר מאַכען דערמיט בעקאַנט, אַז די פאָרם פון דער שאָקאָלאַד איז נאָכגעמאַכט ענליך צו אונזערע, וואָס איז געוואָרען פּאַטענטירט אין פּאַטענטען־אַמט פון דער פּוילישער רעפּובליק דעם 22 פעברואַר 1936.

מיר וואָרנען דעריבער געגען פאַבריצירען, קויף און פערקויף פון דער דאָזיגער שאָקאָלאַדע, וואָס איז אַ פאַלסיפיקאַט פון אונזער „BLOK LETNI", און דאָס אונטער דער דראָהונג פון שטראַף־פאָלגען, וואָס איז פאָרגעזעהען אין דער פעראָרדנונג פון מלוכה־פּרעזידענט פון 22 מערץ 1928 וועגען שוץ פון ערפינדונגען, מוסטערן און סחורה־צייכענס (Dz. U. R. P. № 39 poz. 384)

BRANKA
Fabryka Cukrów, Czekolady i Kakao
Spółka Akcyjna we Lwowie.

פערבאָט פאַר בעקערס אַנצונעמען טשאָלענטער

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש)
די נעכטיגע „וויעטשור וואַרשאַווסקי" ברענגט פאָלגענדע ידיעה: אַ שטאַרקע בעאונרוהיגונג אין צווישען טייל פון דער שטאָט האָט אַרויסגערופען די פעראָרדנונג פון דער סאַניטאַר־מאַכט, וואָס פערוועהרט צו שטעלען טשאָלענטער אין די אויוענס אין וועלכע מען באַקט געבעקס. איינינע סאַניטאַר דאָקטוירים האָבען פערוועהרט די בעקערס אַנצונעהמען טשאָלענטער, אויסער אויב זיי וועלען צו דעם צוועק האָבען ספּעציעלע אויוענס.

די רוה און אָרדנונג אין די שטעטלעך וועלען אָפּגעהיטען ווערען
ערקלערט אינערן־מיניסטער ראַטשקעוויטש

וואַרשאַ, 28 (ספּ. טעל.)
הײַנט האָט דער דעפּוטאַט זאַמערשטיין בעזוכט דעם אינערן־מיניסטער ראַטשקעוויטש און אָפּגעהאַלטען מיט איהם אַ קאָנפערענץ.
דעפּ. זאַמערשטיין האָט דעם מיניסטער אינפאָרמירט וועגען די לעצטע געשעהענישען ווי אויך וועגען דער לאַגע אין די קליינע שטעטלעך.
דער מיניסטער האָט אויפמערקזאַם אויסגעהערט דעפּ. זאַמערשטיין און ערקלערט, אַז ער וועט דעם נאָנציען ענין גענוי בעטראַכטען און אַז די אונטערגעאַרדנעטע אָרגאַנען אין די שטעטלעך וועלען בעקומען פעראָרדנונגען אָפּצוהיטען די רוה און אָרדנונג.

קורצע ידיעות

טשענסטאָכאָוו, 28 (טעל.) עס זענען אַרעסטירט געוואָרען 8 מאַן אונטער דעם חשד צו האָבען געהעצט די אַרבייטסלאָזע צו אונרוהען.

וואַרשאַ, 28 (טעל.) ביים סיים־מאַרשאַלעק צאַר איז פאָרגעקומען אַ אויפנאַהמע פאַר די דעפּוטאַטען. עס איז אויך אַנוועזענד געווען פּרעמיער קאָשטשאַלקאָווסקי, גענעראַל אינספּעקטאָר רידז־שמיגלי, סענאַט מאַרשאַלעק פּריסטאָר, מיטגלידער פון דער רעגירונג, געוו. פּרעמיער סלאַוועק און אַ רייה אַנדערע.

ניו־יאָרק, 28 (ספּ.) דער גובערנאַטאָר פון נון דזשערסעי האָפמאַן האָט ערקלערט, אַז ער וועט נישט אָפּלעגען די עקזעקוציע איבער האַופּטמאַנ'ען.

פּאַריז, 28 (ספּ. טעל.)
האַוואַס מעלדעט פון מאָסקווע, אַז צווישען ראַטען פערבאַנד און דער מאָנגאָלישער פאָלקס־רעפּובליק איז געשלאָסען געוואָרען אַנ'אָפּמאַך פון געגענזייטיגע הילף.

שטאָקהאָלם, 28 (ספּ. טעל.)
דער שוועדישער רויטער קרייץ האָט בעקומען אַ ידיעה פון אַביסיניען, אַז דער שוועדישער אַמבולאַנס איז באָמבאַרדירט און בעשאָסען געוואָרען פון מאַשינען־געוועהרען: די קראַנקע ווערען בעהאַלטען אין וואַלד. עס געפינען זיך דאָרט 9 פּערזאָן שטאַרק פערגיפטעט דורך גאַזען.

ראַוואַ, 28 (יט"א טעלעפאָניש)
אויף דער לעצטער זיצונג פון שטאָט־ראַט אין אסטראָ וואָהלין, איז אָנגענומען געוואָרען אַ פאָרשלאָג צו פערביטען די יודישע שחיטה. דאָס איז דער ערשטער פאַל אין וואָהלין.

מאַרנאָווסקיע גורי, 28 (ספּ. טעל.
אויף דער לעצטער זיצונג פון שטאָט ראַט אין מאַרנאָווסקיע גורי איז איינשטימיג בעשלאָסען גע־וואָרען אָפּצושאַפען די ריטועלע שחיטה.

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש)
הײַנט האָט די פּאָליציי פערחתמעט דעם אַרבייטער ספּאָרט־קלוב „גווייאַזדאַ" לעשנאָ 74. אין לאָקאַל איז אַרײַנגעקומען אַ בוי־קאָמיסיע, וועלכע האָט פעסטגעשטעלט, אַז דער סופיט שאָקעלט זיך.

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש)
דער שטרייק אין דער וואַרשאַווער יודישער קהלה האָלט ביים ליקווידירט ווערען עס ווערען געפיהרט אונטערהאַנדלונגען און מאָנטאָג וועלען שוין מסתמא די בעאַמטע צוטרעטען צו דער אַרבייט.

ניו־יאָרק, 28 (יט"א טעלעגראַפיש)
צוליב דער פערפלייצונגס־קאַטאַסטראָפע אין אַמעריקאַ, וועלען לײַדען די איצטיגע קאַמפּיינען, וועלכע וועלען אויף אַ קורצער צייט מוזען איבערגעריסען ווערען.

—※—

ענדערונג אויפ'ן אַמט פון וויצע וואָיעוואָדע אין לאָדז

נעכטען האָט פערלאָזט דער ביז־איצטיגער וויצע וואָיעוואָדע פּאָטאָצקי. אויף זײַן אָרט איז נאָמינירט געוואָרען אַלס לאָדזער וויצע־וואָיעוואָדע סטעפאַן וועגנער, ביז־איצטיגער יט־סטאַראָסטאַ אין וואָיע־וואָדשאַפט...

דאָס לעבען אין וואַרשע
(טעלעפאָנישע ידיעות פון דער הויפּט־שטאָט)

שוץ פון בעדראָהטע יודישע האַנד־ווערקער.
דער צענטראַלער יודישער האַנדווערקער־פער־באַנד טיילט מיט דער יט"א, אַז עס איז בײַ איהם ענטשטאַנען אַ ספּעציעלע קאָמיסיע, וואָס האָט די אויפגאַבע צו פערטיידיגען די עקאָנאָמישע עקזיס־טענץ פון די האַנדווערקער, וועלכע זענען אין קאָנקרעטע פאַלן בעדראָהט צוליב אויסערליכע סי־בות, וואָס טראָגען אַ לאָקאַלען כאַראַקטער. צוליב דעם, וואָס אין אַ רייה שטעט קומען לעצטענס פאַר אַזעלכע מין ערשיינונגען, איז דאָס ענטשטאַנען פון דער דערמאָהנטער קאָמיסיע בעזונדערס אַק־טועל. די קאָמיסיע איז שוין צוגעטרעטען צו זאַמלען אינפאָרמאַציעס, וועלכע דאַרפען דורך די פער אינטערעסירטע צוגעשיקט ווערען אויפ'ן אַדרעס פון צענטראַלען יודישען האַנדווערקער־פערבאַנד (וואַרשאַ, לעשנאָ 52, וו. 5). (יט"א)

כוליגאַנעס רוהען נישט.
אויפ'ן וועג צווישען מינסקמאַזאָוויעצק און רעמבערטאָוו, זענען כוליגאַנעס בעפאַלען דעם יוד הערש ווינגלאַס און איהם מערדערליך צושלאָגען. די כוליגאַנעס האָבען פערניכטעט אַ קויש מיט גע־בעקס, וואָס ווינגלאַס האָט בײַ זיך געהאַט. אַ פער־בלוטיגטען האָט מען איהם געבראַכט קיין רעמ־בערטאָוו.

וועגען כשר פלייש פאַר יודישע זעל־נער אין פּויזנער גאַרניזאָן.
ווענדונג פון יודישער קהלה־פער־וואַלטונג אין פּויזען.
יט"א האָט בעקומען פון דער פערוואַלטונג פון דער יודישער קהלה אין פּויזען פאָלגענדע ווענ־דונג צו עלטערן און קרובים פון יודישע זעלנער וואָס דינען אין פּויזנער גאַרניזאָן:
צוליב'ן שחיטה־פערבאָט אין אונזער שטאָט, און צוליב אַלגעמיינע פינאַנציעלע שוועריגקייטען, איז די יודישע קהלה־פערוואַלטונג בײַ איהר בעסטען ווילען, הײַ־יאָהר נישט אומשטאַנד, אָהן אונטער־שטיצונג פון דרויסען, אײַנצואָרדנען אַ פּסח־קיך פאַר די 600 יודישע זעלנער פון פּויזנער גאַרניזאָן.
מיר ווענדען זיך דעריבער צו אַלע עלטערן און קרובים פון די יודישע זעלנער. דאָס דינען אין פּויזען, זיי זאָלען זיך פּאַראינטערעסירען מיט דער אַנגעלעגענהייט, און אַזוי שנעל ווי מעגליך איבערווייזען, יעדער לויט זײַנע מעגליכקייטען שפּענדונגען אויף דער פּ.ק.אָ.־קאָנטאָ פון דער קהלה־פערוואַלטונג נר. 200,811. (יט"א)

„אובעזפּיעטשאַלניעס" זוכען ספּע־ציאַליסטען.
צוליב די מאַסען־רעדוקציעס פון דאָקטוירים אין די „אובעזפּיעטשאַלניעס", האָט דערפיהרט דערצו, אַז פיל אובעזפּיעטשאַלניעס זענען געבליבען אָהן ספּעציאַליסטען, און האָבען געמוזט אויסשרייבען קאָנקורסען אויף פערשידענע ספּעציאַליסטען.

בירגער אויספלוג
קיין וויען
פון 9־טן אַפּריל
75 זל.

● רייזעס ●
אויף די לעוואַנטינישע ירידים
קיין פּאַלעסטינע

Wagons Lits Cook
Piotrkowska 68
tel. 170-70.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל־גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקה.
בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע
נעמט אָן פון 8—11 בייטאָג און 4—9 אָוונט.

Dr. med. **H. LUBICZ**
ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקהייטען
צעגיעלניאַנאַ 7 (פריהער 43). טעלעפאָן 141-32
עמפּאַנגס־שעה'ן 8-10, 12-2 און 5-8 אָוונט

Dr. **REICHER**
פּאַלודניאַווא 28, טעל. 120-93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג
סעקסועלע בעראַטונגען פון פּסיכאָ - אַנאַליזען
נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט.
זונטאָג און חגאות פון 9—1

Dr. med. **Trepman**
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקהייטען.
בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע.
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234-12
נעמט אָהן פון 8-11 פאַרמ. און פון 6-9 אָוונט.
ספּעציעלער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען

די גרויסע דעבאַטע אין ענגל. פּאַרלאַמענט וועגען לעגיסלאַטיוו־ראַט אין א"י

לאָנדאָן (יט"א) די גרויסע דעבאַטע אין אונ־טערהויז איבער דעם פּראָיעקט וועגען לעגיסלאַטיוו־ראַט אין א"י האָט געענדיגט — ווי יט"א האָט שוין טעלעגראַפיש מיטגעטיילט — דעפּ. וועדזשוואוד.

רעדע פון וועדזשוואוד'ן

די אָפּאָזיציע — זאָגט וועדזשוואוד — האָט פאַר דער דעבאַטע איבער'ן בודזשעט אויסגע־וועהלט אַ פּראָבלעם, וואָס אינטערעסירט אַלע פּאַר־טייען און וואָס האָט אַ גרויסע חשיבות פאַר דער צוקונפט פון דער אימפּעריע. דאָס איז די פראַגע וועגען פּראָיעקט פון דער רעגירונג צו שאַפען אין א"י אַ לעגיסלאַטיוו־ראַט.

אין דער איצטיגער צייט, שטעהט די וועלט פאַר צווי קריזיסען. איינער איז דער קריזיס, וועגען וועל־כען עס ווערט דיסקוטירט טאָג־טעגליך — דאָס איז די דיקטאַטאָרען - געפאַהר. דער צווייטער קריזיס איז מיט דעם ערשטען ענג פערבונדען — דאָס איז דער וועהפולער גורל פון די יודען.

די מענשהייט און די ציוויליזאַציע זענען גע־וואָרען מאַכטלאָז. איבער די אַביסיניער וואַרפט מען פסדר גאַז־באָמבעס. **די יודען ווערן כבוד־ אויסגעהונגערט און בערויבט, און עס געפינט זיך נישט קיינער, וואָס זאָל זיי געבען שוץ. מיר שטעהען פאַר אַ פּראָ־בלעם פון רעכט - בערויבונג און אונ־טערברענגונג פון אַ גאַנצער ראַסע. די יודישע ראַסע ווערט פערשטויסען. עס קען נישט זיין, אַז דאָס קריסטענטום און די ציוויליזאַציע זאָלען דערצו גאָר נישט האָבען צו זאָגען.**

ווי אין די אַלטע צייטען פלעגט מען מיט קולי־קולות שרייען פון אַלע זייטען אויף מצורעים ,,אונריינע! אונריינע!'' אַז דער עולם זאָל זיי אויסמיידען אַזוי שטעהען מיר היינט פאַרן דין, ווי מען וויל אומברענגען אַ ציוויליזירטע — 15 מיליאָניגע ראַסע.

אין די גאַסען פון אייראָפּעאישע לענדער הערט מען צו זיי זאָגען: ,,איהר זענט שונאים פון דער מענשהייט. איהר שטעהט מחוץ דעם געזעץ. איך וועל אייך בערויבען פון אייער רעכט און ברויט און וועל אייך פערטרייבען פון לאַנד. איהר זענט אַ יוד, און פאַר אייך איז לית־דין ולית־דיין''. דאָס איז אַ נייע פּראָבלעם וואָס שטעהט פאַר אונז. מיר מוזען זיך מיט דעם פּראָבלעם פערנעמען נישט מחמת דער טובה פון די יודען, נאָר מחמת דער טובה פון קריסטליכע מענער און פרויען.

ביים היינטיגען טאָג פאַלט אַ חעל ליכט אויף דער לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד. מיר קענען די דאָזיגע לאַגע. אָבער עס זענען נאָך דאַ מיליאָנען יודען אין פוילען, עסטרייך, אין די באַלטישע לענ־דער, אין רומעניען, גריכענלאַנד — און די אַלע לענ־דער, וואָס האָבען זיך געהאַט פעררעכענט צו די ציוויליזירטע, זעהען מיר, ווי עס קומט אויף יודען אַ טאַמאָגאָפּולער גורל.

מיר ווייסען — זאָגט וועדזשוואוד — אַז אין טייל ערטער אין אייראָפּע דערנעהנטערט זיך אַ צייט, ווען די לאַגע פון יודען וועט ווערען צעהן מאָל ער־גער ווי זי איז איצט אין דייטשלאַנד. די יודען זע־נען דאָרט אָרים און עס איז זיי פיל לייכטער אויס־צוהונגערן צום טויט. זיי מוזען געהן, גוט, דאָס איז נישט קיין נייעס, דאָס האָט שוין אויך פריהער גע־טראָפען די יודען און אויך אַנדערע פעלקער, אויך פון אונזער לאַנד זענען געהאַט אַרויסגעטריבען גע־וואָרען די פוריטאַנער, אָבער דעמאָלט איז נאָך גע־ווען וואו אויסצוואַנדערן.

היינט, ווען די דאָזיגע **אומגליקליכע מענשען קוקען זיך אַרום אין דער וועלט געפינען זיי נישט קיין פּלאַץ, וואוהין צו געהן. קיין לאַנד איז פאַר זיי נישט פריי אַריינצוקומען.** די לאַגע איז אַ שלעכטע פאַר די אימיגראַנטען, הגם אַלע ווייסען, אַז דער אימיגראַנט איז לאַו־דווקא אַ פּלאַג פאַרן איינוואַנדערונגס־לאַנד **די יודען, וואָס זענען געקומען קיין א"י אָדער קיין ענגלאַנד, האָבען געשאַפען אַרבייט פאַר מענשען. ער האָט געשאַ־פען אַרבייט פאַר ענגלענדער.** און ענג־לאַנד קענען די יודען נישט פיל אויפטון, אָבער צום גליק זענען מיר די אַפּוטראָפּסים פון ארץ ישראל, און דאָרט איז די כמעט איינציגע האָפנונג פון יו־דישען פאָלק.

ערשט לעצטענס האָט מען זיך קלאָר געמאַכט די מעגליכקייטען פון א"י. קודם כל טאָר מען זיך נישט רעכענען אויסשליסליך מיט דער גרויס פון לאַנד. אויב דאָס לאַנד וואָלט אַפילו געווען שלעכט, קען עס אויסהאַלטען אַ גרויסע בעפעלקערונג, מיר האָ־בען דערפאַר אַ ביישפּיל פון בעלגיען.

אַלץ איז אָפּהענגיג פון קאַפּיטאַל, וואָס ווערט אַריינגעלעגט אין לאַנד, א"י האָט אַן'אונגעהויערן צופלוס פון יודישע קאַפּיטאַלען. זיי נוצען אויס אַלע נייעסטע דערגרייכונגען פון דער טעכניק און וויסענשאַפט, און אַ דאַנק דער מענשליכער ענערגיע קען שוין היינט א"י בעשפּייזען אַ פיל גרעסערע בע־פעלקערונג ווי יעדער אַנדער לאַנד פון דער זעלבער גרויס. ביי היינטיגען טאָג איז בלויז איין צעהנטעל פון באָדען אין יודישע הענט. ניין צעהנטעל גע־פינט זיך נאָך אין אַראַבישען בעזיץ.

דער גראַנדיעזער א"י־עקספּערימענט איז גע־קרוינט מיט ערפאָלג. אַנ'ערפאָלג, וואָס איז איבער־שטייגען אַלע אונזערע חלומות. אַלץ אָבער וועט זיין אין סכנה, אויב מיר וועלען די קאָנטראָל איבערן לאַנד איבערגעבען אין די הענט פון די מענשען, וואָס ווילען דאָרט בכלל נישט האָבען קיין יודען. איהר קענט נאַטירליך זאָגען: ,,לאָמיר פון זיך אַראָב וואַרפען די גאַנצע פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר די דאגות פון דעם לאַנד, לאָמיר די רעגירונג איבער־געבען די בעפעלקערונג גופא''. יאָ, מיר קאָנען עס טון. דאָס וואָלט אָבער געווען אַ שענדליכע פּאָליטיק ווייל עס וואָלט אויף אייביג געמאַכט אַ סוף צו דער לעצטער האָפנונג פון יודישען פאָלק.

די ליבאָר־פּאַרטיי וואָלט געוועזען דער לעצטער גליד פון דעם הויז, וואָלט זיך איינגעשטעלט פאַר דער קאָלאָניזאַציע פון יודען אין א"י, אויב די דאָ־זיגע קאָלאָניזאַציע זאָל גורם זיין פונקט, אַזאַ חורבן פאַר דער איינגעבוירענער בעפעלקערונג, ווי דאָס איז געשעהן צוליב דער שפּאַנישער קאָלאָניזאַציע אין מעקסיקא אָדער פּערו, צוליב דער בריטישער קאָלאָ־ניזאַציע אין צפון־אַמעריקא אָדער צוליב דער בעל־גישער קאָלאָניזאַציע אין קאָנגאָ. די ליבאָר־פּאַרטיי וויל נישט, אַז עס זאָלען זיך איבערחזר'ן די אונגע־רעכטיגקייטען פון דער פערגאַנגענהייט. אָבער די לעצטע 15 יאָהר האָבען בעוויזען, אַז די יודישע קאָלאָניזאַציע אונטערן בריטישען רעזשים אין א"י איז אַ ברכה פאַר די אַראַבער. עס וועט זיין גענוג צו פערגלייכען די שכירות פון די היינטיגע פּאָרט־אַרבייטער אין חיפה און יפו מיט די שכירות אין אַנדערע מזרח־פּאָרטען.

אַרומרעדענדיג אַ ריהע א"י־אַנגעלעגענהייטען, אין וועלכען דער יודישער אַנטייל האָט געבראַכט בלויז גוטעס דעם גאַנצען לאַנד, געהט וועדזשוואוד אַריבער צו דער פראַגע פון ל. ר. און זאָגט:

דער ל. ר. וועט האָבען צו ענטשיידען אין פיל פון די וויכטיגסטע אַנגעלעגענהייטען. דאָס וועט זיין אַנ'אַראַבישער ל. ר., ווייל די יודען האָבען שוין קלאָר געמאַכט, אַז זיי וועלען אין איהם נישט געהן. אויב זיי זאָלען אַפילו יאָ געהן אין איהם, וועלען די אַראַבער אין איהם האָבען אַ קאָנסטיטוציאָ־נעלע מעהרהייט. די ציפערן זענען: עלף מוזולמענ־ישע און דריי קריסטליכע אַראַבער. די קריסטליכע אַראַבער זענען נאָך מעהר אַנטיסעמיטיש ווי די מו־זולמענישע. אַלענפאַלס וועלען עס זיין 14 אַראַבער לגבי 7 יודען.

די אַראַבער וועלען האָבען אַ מעהרהייט, וואָס קיין שום אַלגעמיינע וואַהלען וועלען זיי נישט קאָנען ענדערן. זייער מעהרהייט וועט בילדען אַ רעגירונג, וואָס וועט נישט קענען אַראָפּגעוואָרפען ווערען, אויב די וועט אַפילו בעגעהן די ערנסטסטע פעהלער, וואָס אַ רעגירונג קאָן בעגעהן. וואָס פאַר אַ שטעלונג זאָ־לען מיר פערנעמען לגבי אַ הגמוניע, וואָס ווערט געשאַפען אויף אַזעלכע גרונדלאַגען? צי איז דאָס דער ענגלישער געדאַנק וועגען קאָנסטיטוציע? אויב מען שאַפט אַ רעגירונג, וואָס קיין שום לאַנד־מעהרהייט קען זי נישט שטירצען, שאַפט מען נישט דער אַנהויב פון אַ דעמאָקראַטיע, נאָר די התחלה פון אַ דיקטאַטור — אַ דיקטאַטור פון איין טייל פון דער בעפעלקערונג איבערן אַנדערן.

מען זאָגט אונז, אַז די קאָנסטיטוציע וועט מיט־העלפען צוזאַמענצוברענגען יודען און אַראַבער. מען זאָגט, אַז דאָס זעלבע איז אויך געשעהן אויף ציפּערן, אין סיריען, און אין אינדיען. דאָס איז נישט ריכטיג. מען זאָגט, אַז עס איז געגעבען גע־וואָרען אַ צוזאָג צו גרינדען דעם ל. ר. אָבער עס איז נישט געגעבען געוואָרען קיין צוזאָג וועגען דער צייט ווען דער ל. ר. וועט געשאַפען ווערען. אין זיין, איצ־טיגער פאָרם — פערענדיגט קאָל. וועדזשוואוד — וועט דער ל. ר. בלויז גורם זיין צו ברענגען אַ חורבן אין א"י. עס וועט רואינירט ווערען יעדער שאַנס צו ענטוויקלען, א"י אין דער צוקונפט, פונקט ווי דאָס לאַנד האָט זיך ענטוויקעלט אין עבר, ווען עס ווערט געשטיצט דורכ'ן גערעכטיגקייטס - רעזשים פון ענגלאַנד, פינאַנסירט דורך יודישען קאַפּיטאַל און איינספּירירט דורך דער שטרעבונג פון אַ גרויס פאָלק צו פרייהייט.

געגען לעגיסלאַטיוו - האָט טרעט אויך אַרויס דער קאָנסערוואַטיווער דעפּוטאַט א. ק. קראָסלי, וועלכער מיינט, אַז דער ל. ר. וועט נישט ברענגען צו קיין יודיש - אַראַבישער צוזאַמענאַרבייט. דער רעד־נער זאָגט זיך אַרויס פאַר'ן פּלאַן איינצוטיילען א"י אין אַ יודישען און אַראַבישען קאַנטאָנען.

רעדע פון אַרקיבאַלד סינקלער

דער ליבעראַלער סער אַרקיבאַלד סינקלער הויבט אָן פון דער פעסטשטעלונג, אַז אין משך פון די ניין יאָהר ביז נאָוועמבער 1932 האָט זיך די אַראַבישע בעפעלקערונג אין א"י פערגרעסערט מיט 28 פּראָ־צענט. אין די לעצטע עטליכע יאָהר האָט די אַראַבי־שע אימיגראַציע פון מחוץ א"י בעטראָפען פון 15 ביז 25 טויזענד מאַן. קיין א"י ציהט די דאָזיגע אַראַ־בער דער פאַקט, וואָס מען צאָהלט דאָרט גרעסערע שכירות און דער העכערער לעבנס־ניוואָ פון לאַנד.

מען מוז זיך אָפּגעבען אַ חשבון, אַז די יודען טוען אַ גרויסע אַרבייט אין א"י נישט בלויז פאַר'ן יודענטום, נאָר אויך פאַר די אַראַבער, און אַז ביידע ראַסען ציהען גרויס נוצען פון דעם קאָנסטרוקטיווען ווערק, וואָס די יודען פיהרען אויס אין א"י. עס איז העכסט וויכטיג, אַז דאָס יודישע ווערק זאָל אויס־געברייטערט ווערען אויך אויף עבר־הירדן. דער שריט, וועלכען די רעגירונג האָט בדעה צו מאַכען אין א"י, וועט בלויז בעגרעניצען די יודישע אונ־טערנעמערישקייט אין דעם דאָזיגען לאַנד

ענטפער פון קאלאניען־מיניסטער

,,קיין שום ווערטער וועלען נישט זיין צו שטאַרק כדי צו פערורטיילען די נאַצי־רדיפות''

דער קאָלאָניען־מיניסטער דזש. טהאָמאַס הויבט אָן זיין רעדע מיט דער ערקלערונג, דאָס ווען מען וואָלט זיך צו איהם געווענדעט מיט דער פראַגע, צי די באַלפור־דעקלאַראַציע איז געווען בערעכטיגט, צי די יודען אין א"י זענען גוטע בירגער און צי דאַרף מען די יודען שטיצען אין דער ווייטערער בעפעסטיגונג פון זייער נאַציאָנאַל־היים, וואָלט ער אַהן וואַקלענישען אויף אַלע פראַגען געענטפערט מיט אַ ,,יאָ''.

ווען איינער פון די דעפּוטאַטען האָט אין דער קאַמער גערעדט וועגען דעם שוידער און גיהנום, דורך וועלכען יודען מוזען דורכגעהן — ערקלערט דער מיניסטער — איז זיין פולע סימפּאַטיע געווען אויף דער זייט פון רעדנער.

עס זענען נישטאָ קיין שום ווערטער — זאָגט טהאָמאַס — וואָס זאָלען זיין צו־שטאַרק כדי צו פערורטיילען די רדיפות, וואָס יודען מוזען אויס־שטעהן.

דער מיניסטער פערשטעהט אויך גוט די האַל־טונג פון יעדען יוד איבער דער גאַנצער וועלט, וועלכער ווענדעט זיך צו דער רעגירונג פון גרויס־בריטאַניען מיט דער פראַגע: ,,פאַרוואָס קומסטו בריטישע רעגירונג, צו פערגרעסערן אונזערע צרות, און שוועריגקייטען, דורך לאָזען אין גאַנג אַ פאָר־שלאַג, וואָס מיר קענען איהם נישט אויפנעהמען אַנדערש, ווי אַ פאָרשלאַג, וואָס איז געווענדעט גע־גען אונזערע אינטערעסען?'' ער פּרובט — זאָגט טהאָמאַס — צו שטעלען זיך איינגאַנצען אין דער לאַגע פון די יודען, ווען ער בעטראַכט די אַנגע־לעגענהייט.

וואָס שייך דער פראַגע פון אימיגראַציע — זאָגט טהאָמאַס — קען ער זיך פערופען אויף דעם אויטאָריטעט פון ד"ר ווייצמאַן און זאָגען, **אַז ביז וויפיל עס איז נוגע דער אימיגראַציע און דער פראַגע וועגען די בעציהונגען צווישען דער יודישער אַגענץ און דער רעגירונג, האָט ער נישט בלויז נישט צו בעקלאָגען זיך, נאָר אדרבה, ער האָט פולשטענדיגען צוטרוי צו דער אדמיניס־טראַציע פון דער רעגירונג.**

בנוגע דעם רעגירונגס־איבערשוס פון זעקס מיליאָן פונט — זאָגט טהאָמאַס — דאַרף ערקלערט ווערען, אַז דאָס איז אַ רעזולטאַט פון דער גרוי־סער יודישער אַרבייט און ענערגיע. אומדירעקט איז דאָס יודיש געלד. דער מיניסטער ערקלערט זיך גליקליך צו קענען איבערגעבען דעם פּאַרלאַמענט, אַז אין איצטיגען מאָמענט ווערען דורך דער רע־גירונג בעטראַכט פערשידענע פּלענער פאַר דער ענטוויקלונג פון א"י.

מיר האָבען פאַר זיך — זאָגט טהאָמאַס — אַ פּראָיעקט פאַר דער שאַפונג פון לעגיסלאַטיוו־ראַט. פון סער אַרקיבאַלד סינקלער'ס רעדע האָט מען געקענט האָבען דעם איינדרוק, אַז עס האַנ־דעלט זיך וועגען אַ גאַנץ נייער זאַך, וועגען עפּעס אַ נייעם איינפאַל. ער האָט געמוזט פערגעסען, דאָס ער אַליין איז געווען אַ מיטגליד פון דער רעגירונג אין 1932, וועלכע האָט געהאַט צו ענט־שיידען אין דער פראַגע וועגען דעם, צי אונזער פאָרשטעהער אין זשענעווע זאָל, מיט דער צושטי־מונג פון דער גאַנצער רעגירונג, מעלדען אין דער מאַנדאַט־קאָמיסיע, אַז די רעגירונג נעמט אויף זיך די התחייבות צו שאַפען אין א"י אַ לעגיסלאַ־טיוו־ראַט.

וואָס האָט די דעמאָלסדיגע ערקלערונג בעדיי־טעט? מען רעדט היינט זעהר פיל וועגען דעם, אַז מען מוז האַלטען וואָרט. אויב מען אינסטרו־אירט דעם הויך־קאָמיסאַר צו געהן קיין זשענע־ווע און פאַר די פערזאַמעלטע פעלקער פון דער וועלט אָפּגעבען אַ קלאָרע און דייטליכע ערקלע־רונג, איז שווער דערפון זיך צוריקצוציהען. אויב מען וויל עס טון, מוז מען דערפאַר האָבען זעהר פעסטע מאָטיוון!

אין דער דעמאָלסדיגער ערקלערונג איז גע־ווען געזאָגט, אַז עס וועט געמאַכט ווערען צוערשט דער עקספּערימענט מיט אויטאָנאָמע לאָקאַלע זעלבסט־פערוואַלטונגען און אַז נאָכהער וועט מען צו־טרעטען צו דער שאַפונג פון ל.ר. אַזאַ ערקלערונג האָט אויך אין זשענעווע אָפּגעגעבען דער דע־מאָלסדיגער מיניסטער פון לייבאָר־קאַבינעט — און אויף וויפיל איך ווייס, מיט דער פולער צושטימונג פון קאַבינעט — ד"ר דרומאָנד שילס. איך שטעל פעסט, אַז אַלע רעגירונגען זייט 1922 האָבען — אָהן קיין איינציגען אויסנאַהם — גוטגעהייסען די הבטחה וועגען לעגיסלאַטיוו־ראַט. אין 1922 האָט דעם פּראָיעקט אַרויסגערוקט סער הערבערט סע־מיועל, דעמאָלט אָבער איז דער צוזאַמענשטעל פון ל.ר. — געזעהען פון יודישען שטאַנדפּונקט — געווען אין זיין פּראָיעקט אַ סך ווייניגער צופריע־דענשטעלענד ווי היינט. דעמאָלט האָבען דעם פּראָ־יעקט אָפּגעוואָרפען די אַראַבער, אָבער די יודען האָבען איהם אַקצעפּטירט.

איך קאָן פערזיכערן די קאַמער — ערקלערט טהאָמאַס — אַז ווי עס זאָל נישט זיין דער גורל פון דעם ל.ר.־פּראָיעקט, — וואָס פאַר אַ שטעלונג דער ראַט זאָל נישט פערנעהמען, איז דער מאַנ־דאַט עטוואָס אַזוינס, אויף וואָס מען קען נישט עובר זיין.

קאָל. וועדזשוואוד רופט אויס פון אָרט: ,,דער מאַנדאַט קען צושמעטערט ווערען''.

טהאָמאַס: קאָל. וועדזשוואוד זאָגט, אַז דער מאַנדאַט קען צושמעטערט ווערען, און איך ענט־פער דערויף, אין נאָמען פון דער רעגירונג, אַז וועגען דעם קען אַפילו נישט זיין קיין דיסקוסיע.

וועדזשוואוד: נישט דער מאַנדאַט גופא, נאָר יעדעס שטיקעל געזעצגעבונג, וואָס וועט אויפ־שוימען, וועט אויפוועקען די פראַגע, צי מען קען דעם מאַנדאַט אויספיהרען אָדער נישט.

טהאָמאַס: וואָס שייך דער אימיגראַציע, ווערט זי בעזאָרגט דורך דער יודישער אַגענץ, און דאָס לעצטע און ענטשיידענדע וואָרט וועט, ווי ביז איצט, האָבען דער הויך־קאָמיסאַר. אויב דער ל.ר. זאָל אויסגענוצט ווערען, פאַר העצערישער פּראָפּאַ־גאַנדע, וועלען אָנגענומען ווערען שריט געגענ־צווירקען, און עס וועט בעהאַנדעלט ווערען אַלס איבערשרייטונג פון געזעץ, אויב וועלכע־עס־איז צייטונג וועט זיך ערלויבען אָפּצודרוקען אין וועל־כער עס־איז פאָרם אויפהעצענדע אויסערונגען, וואָס זענען געמאַכט געוואָרען אין לעגיסלאַטיוו־ראַט.

דער קאָלאָניען־מיניסטער פערזיכערט, אַז ער נעמט אין אַכט די שטעלונג פון אונטערן־הויז, ער מוז זיך אָבער אויך רעכענען מיט דער אַנדע־רער זייט. קיין איין פעראַנטוואָרטליכער יוד — זאָגט טהאָמאַס — וואָס קען א"י, האָט זיך נישט געפונען, וואָס זאָל נישט בעגריסען דעם פאַקט, וואָס עס איז מיט עטליכע חדשים צוריק פער־לענגערט געוואָרען די קאַדענץ פון איצטיגען הויך־קאָמיסאַר פון א"י. די רעגירונג מוז זיך רע־כענען מיט זיין עצה. עס וועט זיך נישט געפינען קיין רעגירונג, וואָס זאָל זיך נישט רעכענען מיט זיין וואָרט, ווען ער זאָגט: ,,איך פאָדער אייך אויף אויסצופיהרען דעם צוזאָג, וואָס איז נישט גע־ווען מיינער, נאָר וואָס איהר האָט מיר אינסטרואירט צו געבען אין אייער נאָמען''. דער יוד און דער אַראַבער, אַרבייטען מיט אין דער ווירטשאַפט, און עס איז בערעכטיגט די האָפנונג, אַז זיי וועלען צוזאַמענאַרבייטען אויך אין פּאָליטישען געביט. די דאָזיגע געלעגענהייט וועט זיי געבען דער לעגיסלאַ־טיוו־ראַט.

דער הויך־קאָמיסאַר — פערענדיגט דער קאָ־לאָניען־מיניסטער טהאָמאַס — איז אַ בערצייגט, אַז דער דאָזיגער פאָרשלאַג דעקט זיך מיט'ן בעס־טען אינטערעס סיי פון די יודען און סיי פון די אַראַבער, און מחמת דעם פיהלט זיך די רעגי־רונג פערפליכטעט דורכצופיהרען די דאָזיגע פּאָ־ליטיק.

(שלוס פון דיסקוסיע — מאָרגען)

אַכטונג! אין קורצן אין קינא ,,טשאַרי''
די גרעסטע יודישע אַרטיסטען פון אַמעריקא און אייראָפּע:
שמואל גאָלדענבערג, דאָראַ ווייסמאַן, יודעל דובינסקי, מירא גרובער, שמעון רעכטצייט
אין אַ סך אַנד.—אין דעם ריזיגען פילם אין דער יודישער שפּראַך א. ג.
שיר השירים
אַ חוץ דעם: אַ רעוויע אין 12 בילדער גערעדט און געזונגען יודיש
,,לאָמיר אַלע זינגען''
יעדער יוד דאַרף זעהען דעם הערליכן פילם
אין קורצן אין קינא ,,טשאַרי''

דער איינדרוק פון אידענ'ס רעדע
וועגן דער ענגלישער אויסערליכער פאָליטיק

די דאָנערשטאָג'דיגע דיסקוסיע אין ענגלישען פאַרלאַמענט איבער דער אויסערליכער פאָליטיק האָט געפינען אַ שטאַרקען אָפּקלאַנג אין דער גאַנ־צער וועלט, הגם אידען איז געווען אין זיין רעדע גענייג צוריקגעהאַלטען און האָט נישט גערעדט וועגען די מיטלען וואָס ענגלאַנד האָט בדעה אָנצו־נעהמען אין שייכות מיט די לעצטענס געשאַפענער אינטערנאַציאָנאַלער לאַגע האָט ער מיט דער גאַנצער ענטשידענקייט אָנגעוויזען און דער פּאַרלאַמענט האָט איהם אין דעם אונטערשטיצט און אָפּראָבירט זיין שטעלונג אַז דייטשלאַנד איז דער איינציגער שולדיגער אין דער געשאַפענער לאַגע, און אַז נאָר דייטשלאַנד איז שולדיג אין דעם וואָס „דער שלום איז בעדראָהט און די מלחמה איז זעהר נאָהנט".

וועגען דעם איינדרוק וואָס די דאָזיגע פעסטשטעלונג אין ענגלישען פּאַרלאַמענט האָט גע־מאַכט אין דער וועלט מעלדעט מען פאָלגענדעס.

אין בערלין האָט אידענס רעדע אַרויסגערו־פען אַ געמישט געפיהל, ווייל אויב דער טייל פון דער רעדע אין וועלכער אידען האָט אויפגעקלערט וועגען דער זין פון די בעראַטונגען פון די גענע־ראַל שטאַבען פון פראַנקרייך און ענגלאַנד איז אָנ־גענומען געוואָרען אין דייטשלאַנד גינסטיג, האָט אָבער די ערשטע טייל פון דער רעדע פעסטגע־שטעלט, אַז אידענס שטאַנדפּונקט לגבי דייטשלאַנד איז אַ האַרטערער ווי מען האָט ערוואַרט, דער דאָ־זיגע גאַנצער טייל פון דער רעדע בעווייזט אַז ענגלאַנד נעהמט ערנסטער די פליכטען פון אַ גאַ־ראַנט פון לאָקאַרנאָ אָפּמאַך, ווי דאָס האָט געפּרובט איינצושמועסען דער דייטשער עפענטליכע מיינונג די דייטשע פּרעסע, אידענס רעדע איז געווען אַ בע־ווייזט אַז ענגלאַנד האָט נישט בדעה צו פאַרשטריי־כען, די פאַרגאַנגענהייט מיט אַ צו לאָכטער האַנד.

אין בערלין איז מען אין דער מיינונג, אַז אידענס געשפּרעך מיט פּאָל באָנקור ווי אויך מיט'ן פראַנצויזישען אַמבאַסאַדאָר אין לאָנדאָן האָט גורם געווען צו דער אויפקלערונג אין דער ענגלישע פּאָ־זיציע. אין בערלין ווייזט מען אָן דאָס פּאַריז איז איצט רוהיגער לגבי לאָנדאָן ווי דאָס איז געווען מיט צוויי טעג צוריק. די אָפּאָזיציע געגען דעם אונטערהאַלטען די פאָדערונגען פון די לאָקאַרנאָ מלו־כות צו דייטשלאַנד איז אין פּאַרלאַמענט נישט געווען אַזוי שטאַרק ווי מען האָט אין בערלין געהאָפט.

אויפ'ן יסוד פון אידענ'ס רעדע פעסטיגט זיך אין בערלין די מיינונג, אַז ענגלאַנד וועט זעהר שטאַרק אַקצענטירען, דאָס דייטשלאַנד זאָל איינ־געהן אויף הנחות אין דער פראַגע פון דער אויס־בעררהיין סטרעפע, שטעהענדיג אויפ'ן שטאַנדפּונקט, אַז אינטערנאַציאָנאַלע פאַרפליכטונגען קען מען נישט ברעכען. דער טייל פון אידענ'ס רעדע, וואָס אונ־טערשטרייכט דעם דאָזיגען מאָמענט, און וואָס ווייזט אָן, אַז דייטשלאַנד האָט געקענט אָנהויבען די אונטערהאַנדלונגען איבער לאָקאַרנאָ נאָך איידער זיי האָבען געבראָכען דעם אָפּמאַך, האָט אין בער־לין געמאַכט נישט קיין גוטען איינדרוק.

אַמבאַסאַדאָר ריבענטראָפּ, וואָס האָט זיך צוגעהערט צו דער דיסקוסיע אין פּאַרלאַמענט איז שוין צוריקגעקומען קיין בערלין און וועט אָפּהאַל־טען אַ בעראַטונג מיט היטלער'ן און ער וועט איהם שילדערן די לאָנדאָנער שטימונג. היטלער איז אָבער דערווייל איינגאַנצען אַריינגעטון אין די וואַהלען און ער וועט נישט נאָך די וואַהלען קענען פאַר־מולירען זיינע פאַרשלאָגען.

וואָס שייך ריבענטראָפּען בעווייזט אַלץ, אַז ער וועט זיך בעמיהען אין אַ קאָמפּראָמיס ריכטונג. ער וועט אָנווייזען, אַז ענגלאַנד וויל נישט אָנהוי־בען קיין שום דיסקוסיע וועגען דער צוקונפט נישט ערלעדיגענדיג פריהער די פאַרגאַנגענהייט.

אויב דייטשלאַנד וועט נאָך אַמאָל איגנאָרי־רען די פאַרגאַנגענהייט און וועט זיך בעמיהען צו ווענדען איהרע פאַרשלאָגען נאָר אויף דער צו־קונפט, וועט ענגלאַנד נאָך אַמאָל מוזען פּרעציזירען איהר שטאַנדפּונקט. דאָס קען זיך אויסדריקען אין אַ צייטווייליגען איבעררייסען דעם קאָנטאַקט מיט בערלין. נאָך אַזעלכע בעדינגונגען איז גאַנץ וואַהר־שיינליך, אַז בערלין וועט איינגעהן אויף דעם נויט־וועדיגקייט פון אַ קאָמפּראָמיס.

וואָס שייך פראַנקרייך, האָט די פּאַריזער פּרעסע אויף אידענס רעדע רעאַגירט נישט איינ־הייטליך. „עוור" בעטראַכט אידענס רעדע אַלס גלענצענדע. די פראַנצויזען האָבען נישט ערוואַרט אַזאַ דרייסטען אַרויסטריט. „מאַטען" שרייבט, אַז דאָס אַלטע ענגלאַנד האָנאָרירט דאָס וואָרט, וואָס עס האָט געגעבען פראַנקרייך און בעלגיען. די ראַ־דיקאַל־סאָציאַליסטישע „רעפּובליק" ערקלערט, אַז אידען איז דרייסט און לאָיאַל. זיין רעדע איז גע־ווען אַ חוב פון אַ מלוכה־מאַן, וואָס מוז אויף זיך נעהמען די פאַראַנטוואָרטליכקייט.

אין „עקא דע פּאַרי" מאַכט אָבער פּערטינאַ אַ פּאַרוואורף אידען'ען, אַז ער האָט נישט גענוג דייטליך גערעדט וועגען בויען בעפעסטיגונגען אין דער אויבער־רהיין סטרעפע, און אַז מ'דאַרף נישט אין דער פראַגע פון די דייטשע געגען־פאַרשלאַגען האַנדלען צו איילינג, בכדי נישט אַרויסצורופען קיין פאַרשלעפּונג, וואָס פאַרשטאַרקען יעדען טאָג די דייטשע פּאָזיציעס.

„לע זשור" איז נישט צופרידען מיט אידענס רעדע. אין דער רעדע קען מען מאַכען נאָר דעם אויספיהר, אַז פראַנקרייך מוז רעכענען נאָר אויף זיך אַליין. „זשורנאַל" פאַרזיכערט, אַז דער לאָקאַר־נער אָפּמאַך האָט פאַרפיהרט, ווייל ענגלאַנד וויל נישט שליסען קיין ענגליכען אָפּמאַך צווישען די גענעראַל־שטאַבען ווי דאָס איז געווען אין 1914. „פּטי פּאַריזען" מיינט, אַז מען דאַרף נישט צוגעבען קיין גרויסע בעדייטונג דעם. וואָס מען שרייבט און מ'רעדט איצט אין לאָנדאָן. ווייל אַזוי לאַנג ווי עס געדויערען די אונטערהאַנדלונגען, ענטהאַלטען אַלע רעדעס עלעמענטען פון אַ מאַנעווער.

אויך די ענגלישע פּרעסע ווידמעט אידענס רעדע גרעסערע אָפּהאַנדלונגען. „טיימס" שרייבט, אַז אידען האָט געגעבען דער עפענטליכקייט אַ בערוהיגענדע פאַרזיכערונג. די ענגלישע פּאָליטיק איז געבינדען מיט דער לאַסט פון אונבויגזאַמען געזעץ. זי מוז זיך האַלטען אין געזעץ אַזוי לאַנג ווי עס וועט נישט פאַרטרעטען ווערען דורך אַ בעסער געזעץ. די דייטשען מוזען אַנערקענען די פאַקטען. ענגלאַנד פאָדערט פון דייטשלאַנד די אַנערקענונג, אַז עס איז נייטיג וועלכער עס איז דייטשער שריט, בכדי צו בעזייטיגען די חורבות פון אַלטען אָפּמאַך און מאַכען פּלאַץ פאַר אַ נייעם און אַז דייטשלאַנד קען נישט זיין די איינציגע מלוכה, וואָס שטעלט זיך אַקעגען. די גאַנצע ענג־לישע עפענטליכע מיינונג שטיצט אידענען. אויך דער „דיילי טעלעגראַף" שרייבט. אַז אַלץ איז אָפּ־העגגיג פון די דייטשע הוחות און קריטיקירט אַז מען האָט גאַרנישט פאַרגעלעגט.

„ניוס קראָניקל" פאָדערט, אַז ראַטען־פערבאַנד אַלס מיטגליד פון דער פעלקער־ליגע זאָל אַריינגעצויגען ווערען אין פּאָליטישען קרייז. ענגלאַנד אָריענטירט זיך נישט אויף פראַנקרייך און נישט אויף דייטשלאַנד, נאָר אויף דער פעל־קער־ליגע.

אַמייסטען איז אָבער אונצופרידען דער סאָציאַליסטישער „דיילי העראַלד". די אַרבייטס־פּאַרטיי איז נישט מסכים מיט אידענ'ס שטאַנדפּונקט. אידען האָט געמאַכט פאַר זיין אייגענע באַלדווינ'ס לאָזונג, אַז די ענגלישע גרעניצען ליגען ביים רהיין.

עס פאַרשטעהט זיך, אַז עס איז נאָך צו פריה צו מאַכען וועלכע עס איז אויספיהרען וועגען די פאָלגען פון דער דאָנערשטאָגדיגער דע־באַטע אין ענגלישען פּאַרלאַמענט. עס דאַרף נאָר איבערגעחזרט ווערען דאָס, וואָס עס האָט געשרי־בען דער „פּטי פּאַריזען", אַז „מען דאַרף נישט צוגעבען קיין צו גרויסע בעדייטונג, וואָס מען רעדט און שרייבט איצט אין לאָנדאָן, ווייל אַזוי לאַנג ווי עס געהען נאָך אונטערהאַנדלונגען ענט־האַלטען אַלע רעדעס עלעמענטען פון אַ מאַנעווער".

די בעדראָהטע יודישע לאַגע אין פּוילען
און די דייטשע מאַכינאַציעס

פון ד"ר יעקב וויגאָדסקי

דער אַנטיסעמיטיזם אין פּוילען, שטענדיג אַ שטאַרקער, איז די לעצטע צייט געוואָרען העזה'דיגער, חוצפּה'דיגער און הויפּט אָן אַראָפּצונעמען פון זיין מיאוסער צורה די אַלע פאַרשענערונגס־מאַכקעס, וועלכע ער האָט פריהער געהאַט אויף איהר אָנגעקלעפּט... דער אַנטיסעמיטיזם אין פּוילען האָט אויפגעהערט מורא צו האָבען פאַר וועמען עס איז, אָדער אפילו צו רעכענען זיך מיט וועמענס עס איז אומצופרידענקייט... צו וואָס? ווער וועט זיך פאַר יודען איינשטעלען?

וועגען גזירות, ווי למשל, וועגען דער שחיטה־גזירה — איז דאָך שוין אָפּגערעדט! דאָס זע־נען דאָך „איבער־וויניגסטע ענינים", אין וועלכע קיינער מן הצד טאָר זיך נישט אַריינמישען! חוץ דעם איז דאָך דאָס נישט מעהר, ווי „אַ קאַמף מצד דער הויך־קולטורעלער, הויך־געבילדעטער, הויך־בעגאַבטער און הויך־מאָראַלישער פּויל־שער געזעלשאַפט — געגען דער אַפּגעשטאַנענער, ווילדער, עקלהאַפטער און בכלל מינדערווערטיגער יודישער „קולטור" פון די יודישע „פינסטערע נשמות"...

ווייטער כלפּי־פּנים פאַר וועמען דאַרף זיך פּוילען שעמען? פאַר די פּוילישע סאָציאַליסטען? זיי קענען זיך דאָך כלומרשט נישט איינשטעלען פאַר יודען, אַלס אַ פאָלק, בשעת זיי זענען קלאַסען־פּאַרטייען, פּאַרטייען נאָר פון דעם פּראָלעטאַרישען קלאַס. שלעכטע ציינגער זענען דערצו מוסיף, אַז מען האָט אגב מורא זיך טריף צו מאַכען מיט יודען, כדי נישט צו פאַרלירען דעם חן אין די אויגען פון דעם פּוילישען פּראָלעטאַריאַט...

געוויס ווּעלען די געעהרטע פּ. פּ. ס., האַלטען אַ שאַרפע אָפּאָזיציאָנעלע רעדע געגען פּאָגראָמען אפשר אפילו צונויפרופען אַ מיטינג אָדער אָנשריי־בען אַ שאַרפען אַרטיקעל, און — דאָס איז אַלץ; האָט קיין פאַריבעל נישט"!

פאַר די ענדעקעס האָט מען דוקא מורא, זיי זאָלען מיט זייער וועלפישען אַנטיסעמיטיזם נישט איבערציהען צו זיך דאָס „פאָלק", וואָס איז אַזוי שטאַרק אויפגעבראַכט געגען די יודי־שע פּראָוואָקאַציעס".. דעריבער גייען מיט זיי „סאַ־נאַציאָנאַלן" אויף דעם „יודישען" און „פּאַטריאָט־ישען" פראָנט האַנד אין האַנד. דעריבער מיידט אגב די רעגירונג אויס, אויף וויפיל עס לאָזט זיך נאָר, צו זאָגען איהר פעסטען, ענטשלאָסענעם וואָרט אַזוי, ווי דאָס וואָלט געטון דער גרויסער פּילסודסקי...

אַזוי אַרום האָט דער אַנטיסעמיטיזם אין פּוי־לען כלפּי־חוץ, ווי כלפּי־פּנים נישט פאַר וועמען מורא צו האָבען!

און דאָ פאָדערט נאָך מסתמא בערלין, וועלכע האָט איצטער אַזוי ליב געקראָגען „די פאַרפלוכטע פּאָליאַקען", דאָס מען גיסט דאָרט קראָקאָדיל־טרעה־רען איבער די צרות, וואָס פּוילען „מוז געבען אויסשטיין פון איהרע מינדערווערטיגע יודען", — פאָדערט מסתמא בערלין „היטלעריסטישע" אַרויס־טרעטונגען געגען יודען! גייט מען באַך. נאָך אַ חזיר, מוז מען פאַרקריכען אין בלאָטע...

אַט אַזאַ גלענצענדע קאָניונקטור האָט זיך געשאַפען פאַר'ן פּוילישען אַנטיסעמיטיזם און מיר זעהען אין דער אמת'ן ווי אַ ווילדער אַנטיסע־מיטישע כוואַליע לאָפט אַרום פּוילען, וואָס ווייטער, אַלץ מעהר, אין דער לענג און אין דער ברייט. פאַרדעכטיגע דייטשלעך דרייען זיך אַרום זייער אָפּט „אומשולדיג", אַזוי ווי עס וואָלט גאָר נישט געווען זייער זאַך...

די דייטשען זענען דאָ אויסען, חוץ זייער מלחמה, וואָס זיי פיהרען אין דער גאַנצער וועלט געגען יודען, אַרויסצוואַרפען יודען פון פּוי־לישען האַנדעל און פון דער אינדוסטריע, כדי צו פאַרנעמען זייער אָרט! אַזוי אַרום שטרעבט מען צו בעהערשען פּוילען עקאָנאָמיש. די פּאָליאַקען וועלען זיך מסתמא כאַפּען, אַז מען האָט זיי אַריינ־געצויגען אין אַ פּאַסטקע, אָבער צי וועט לאָס נישט זיין צו שפּעט?

דער דייטשער „דראַנג נאָך אָסטען" בעדייט אַנ'אָנהויב פון אַנ'אַכזריות'דיגער רויבער־עקס־פּאַנסיע, וואָס, ווען זי זאָל זיך נאָר איינגעבען אין מזרח, וועט זיך באַלד אַריבערוואַרפען אין מערב און דרום... דער ערשטער קרבן וועט דאָ זיין פּוילען, צו וועמענס עקאָנאָמישער עראָבערונג מען איז שוין צוגעטראָטען דורך דער אויסראָטונגס־פּאָליטיק געגען יודען, וועלכע מען פיהרט אינאיינעם מיט די פּוילישע „גוטע פריינד".

די אַלע קולות וברקים פון די פּוילישע פּאַטאָ־לאָגישע אַנטיסעמיטען און פון די אַלע היסטערישע ווייבער, וואָס שטרעבען דורכאויס, ווי דער שטייגער איז, צו ווערען היסטאָרישע — שטאַמען בע־וואוסט אָדער אומבעוואוסט, פון דעם דייטשען אַיואַנגאַרד. וועמען זיי עפענען און גיבען איבער די ביי יודען צוגערויבטע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס און העלפען דערמיט אַזוי־אַרום די דייטשן אין זייער סיסטעמאַטישער בעהערשונג פון פּוילען...

די דייטשען האַלטען משמעות, אַז מיט פּאָליאַקען וועלען זיי אויפ'ן ווירטשאַפטליכען געביט גיכער פאַרטיג ווערען, ווי מיט גלייכבערעכטיגטע יודען; ווילען די דייטשען באמת דורך זייערע „ראַסיסטי־שע" הינטישע געזעצען פאַר יודען קודם כל די קאָנקורענץ אונמעגליך מאַכען; דאַן וועט בלייבען נאָר דער פּאָליאַק און מיט איהם האָפט מען גיך פאַרטיג צו ווערען...

די פּוילישע געזעלשאַפט פאַרקריכט אין דער לעצטער צייט אַלץ טיפער און טיפער אין דער דייטשער פּאַסטקע... נאַטירליך קענען די דייטשען די שוואַכקייט פון געוויסע פּוילישע קרייזען, ווע מען זיי לייגען פאַר די פעל פון דעם נאָך נישט עהרגעט'ן בער... פאַרשטייט זיך, אַז ווען מען זאָל דעם בער הרגענען וועט די פעל בלייבען ביי די... דייטשען!

עס איז אויך דאָ אַ יש אומרים, אַז אין דער לעצטער צייט טראָגט זיך דער בער ארום מיט דער דעה, נישט צו לאָזן זיך הרגענען... אַ קשיא אויף אַ בער, אַ גראָבען יונג...

ס'איז אינטערעסאַנט צו פאַרגלייכען די איצ־טיגע דייטשע פאַרכאַפּונגס־פּאָליטיק אין מזרח מיט דער זעלביגער פּאָליטיק אין יוגנער קאַנט למשל בשעת דער וועלט־מלחמה (זעה מיין בוך „איי שטורם").

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie
WYJEŻDŻAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

אויף חורבות פון יודישן לעבען אין שטעטלעך

איינדרוקען פון א בעזוך מיט דער לאָדזער דעלעגאַציע אין דזשעוויצע, אַדזשעשוואָל, קוויף און פשיטיק

פון ח. י. בזשוסטאָווסקי

אויפ'ן אַלאַרם פון די יודען, אין די פּוילי־שע שטעטלעך: דזשעוויצע, אַדזשעשוואָל, קוויף און פשיטיק, זענען זייער גויט, זענען מיר אַוועק אַהין בעזוכען אויף די ערטער די דאָזיגע יודען. מיר האָבען בעזוכט יעדעס שטעטעל בעזונדער, אַרומגעקוקט זיך אין יעדען ווינקעל פון די אַרטיגע יודישע לעבענס, געקוקט געזעהען, און — אַליין שיער נישט געוואָרען פערצווייפעלט פון דער גרויזאַמער ווירקליכקייט מיט וועלכע מיר האָבען זיך אַנגעשטויסען.

מיר האָבען פאַר זיך נישט מעהר געזעהען קיין יודיש לעבען, נאָר אַ האַפנונגסלאָזע יודישע מאַסע, וועלכע ווערט מיט אַ מעכטיגע אָרגאַניזירטע קראַפט אַרויסגעשטויסען פון איהרע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס, אויף וועלכע זי איז געווען איינגעוואָקסען זינט אַ סך דורות. און דאָס אַרויסשטויסען קומט פאָר מיט אַ אומברחמנות'דיגע אכזריות, וואָס קאָן נאָר פערגליכען ווערען צווישען ווילדע חיות אין די וויסטע מדבריות.

די יודען ווערען דאָרט נישט בעטראַכט ווי לעבעדיגע מענשען, נאָר ווי שעדליכע בעשע־פעניששען, וועלכע מען דאַרף אויסראָטען, פערטיליגען און אַוועקרוימען פון דער ערד. עס איז גענוג צו כאַפּען אַ שמועס מיט איינעם פון די, וועלכע מען זעהט אַרומדרעהען אויף אַ מאַרק, מיט אַ דיקען שטעקען אין האַנד, מיט וועלכען ער טרייבט אַוועק קריסטליכע קונים פון אַ יודישע קראָם. אויף אונזער אַ פראַגע פאַרוואָס ער טרייבט די קונים פון יודישע קראָמען, האָט ער גאַנץ פשוט געענטפערט: „די יודען זענען אַ ווילדע סטאַדע בהמות, וועלכע זענען אַנ־געלאָפען אויף אונז אין די צייטען פון דער צאַרישער הערשאַפט, וועלכע האָט זיי געטריבען פון רוסלאַנד, מוז מען זיי אַרויסטרייבען פון דאַנען."

דאָס זענען זיינע ווערטער און ביי טענה זיך מיט איהם אויס, אַז די גרושים פון רוסלאַנד צעהלען קוים אַ פאָר צענדליגע יאָהר און יודען זיצען שוין אויף דער פוילישער ערד, אַ סך הונדערטער יאָה־רען; גיי דערצעהל איהם, אַז די פוילישע ערד איז איינגעזאַפּט מיט אַ סך יודיש־בלוט, וואָס איז פערגאָסען געוואָרען פאַר פוילענס פרייהייט און גיי דערצעהל איהם — דעם מיט'ן גראָבען שטעקען, אַז יודען האָבען דאָ מיט זייער שווייס און בלוט איינגעפונדעוועט אַ סך עקאָנאָמישע פּאָזיציעס, גע־פלאַנצט און ענטוויקעלט פרנסה־צווייגען און אַזוי אַרום געשאַפען אַ וואוילשטאַנד פאַר אַלע איינ־וואוינער. גיי דערצעהל איהם דאָס אַלץ, אַז ער קאָן דיר ענטפערען אויף דעם אַלעם מיט אַ העפטיגען זעץ אין קאָפּ, מיט זיין דיקען שטעקען.

יאָ, מיר האָבען פאַר זיך נישט מעהר געזעהען קיין יודיש לעבען, נאָר אַ פערצווייפעלטע מאַסע, וועלכע צאַפּעלט זיך אין גרויסע שרעק, אין פיינענדיגער פּאַניק, ווי פּאַסאַזשירען אויף אַ אונטערגעהענדיגער שיף, די שיף מיט די ביז איצ־טיגע פרנסה־קוועלען פאַר יודען געהט אונטער און די אונטערגעהענדיגע זוכען רעטונג.

נאָר לאָמיר דערצעהלען, וואָס מיר האָבען גע־זעהען, דערצעהלען און שילדערען בילדער און פאַקטען פון דער שרעקליכער, אַרטיגער יודישער נויט.

דאָס זענען אַלץ שטעטלעך, אין וועלכע די יודישע בעפעלקערונג האָט זינט הונדערטער יאָה־רען, זיך געהאַט פריינדליך צוזאַמענגעלעבט מיט דער קריסטליכער בעפעלקערונג, עקאָנאָמיש האָט איינער דעם צווייטען נישט געשטערט, פערקעהרט, בעגעגענזייטיג זיך געשטיצט און געלעבט צוזאַמען אין פרידען. דער יודישער קרעמער, דער יודישער בעל־מלאכה איז שטענדיג געשטאַנען גרייט אַרויס־צוהעלפען זיין קריסטליכען שכן אין אַ קריטישן מאָ־מענט און ס'זעלבע איז געווען פאַרקערט. דער פוי־לישער פויער, אַרום די שטעטלעך, האָט אין'ם יודען געהאַט די גאַנצע שטיצע. אַ סך, אַ סך האָבען די אַרטיגע יודען פערלייכטערט דעם שווערען גורל פון פוילישען פויער. זענען טאַקע געווען פריי אַלע יוגענד אין די דערפער אַריין פאַר די יודען און דער יוד, פלעגט שטענדיג זיין ביים פויער אַן אַנגע־לעגטער גאַסט, שטענדיג האָט דער פויער געהאַט עפּעס אַ נוצען פונ'ם יודען.

פּלוצים — אַן איבערקעהרעניש, זיצען יודען מיט פערזאָרגטע מינעס און פערשטעהן נישט ווי אַזוי איז עס געקומען פּלוצים צו אַזאַ ענדערונג, ווי אַזוי האָט עס געקענט קומען דערצו, אַז דער פויער זאָל זיך אָבקעהרען פונ'ם יודען, נישט וועלען פון איהם וויסען, אויסמיידען דעם יודען און איהם טרייבען פון זיך? די קליינשטעטלדיגע יודען קאָ־נען דאָס גאָרנישט בעגרייפען ווי־אַזוי און פאַר־וואָס עס איז דערצו געקומען.

רעדט צו אונז אַ יודענע, מיט איהר גאַנצער ברייטער בערעדעוודיגקייט.

— עס איז דאָך גאָרנישט צו פערשטעהען, וואָס דאָ איז געשעהען. מיר האָבען דאָך געלעבט מיט די פויערים ווי אייגענע, איז אונז געגאַנגען שלעכט, פלעגען זיי אונז אַרויסהעלפען, איז זיי געגאַנגען שלעכט, פלעגען מיר זיי אַרויסהעלפען, גע־וען פויערים אַזעלכע, וואָס אויף זייערע תתונות פלעגען מיר מוזען זיין, איז עמיצ קראַנק געווען אין דאָרף — פלעגען זיי שיקען נאָך מיר, איך זאָל צעהן. פלעג איך אומגעהן מיט זייערע קראַנקע. זענען פאָרגעקומען סכסוכים צווישען פויערים, פלע־גען מיר אויסגלייכען, צו אונז האָבען זיי געהאַט דעם פולען צוטרוי. זיי האָבען זיך אין אונז קיינמאָל נישט אָפּגענאַרט און יעצט איז עפּעס געקומען צו אַ פערדרעהעניש — דער פויער ענטלויפט פון אונז.

— ניין, ניין! מישט זיך אַריין אַ צווייטע יו־דענע — דער פויער ענטלויפט נישט פון אונז נאָר מען טרייבט איהם פון אונז, עס זענען אויפגעשטא־נען שלעכטע מענשען, וועלכע רייצען אָן דעם פויער אויף אונז. דער פויער האָט צו אונז גאָר נישט, נאָר זיי די שלעכטע מענשען העצען זיי אויף געגען אונז.

אַזוי רעדען צו אונז ווייבער, יודישע ווייבער, אין וועמענס אויגען עס שפּיגעלט זיך אַ מורא'דיגע שרעק פאַר'ן מאָרגענדיגען טאָג, וואָס קאָן נאָך זיין ערגער פאַר'ן היינטיגען טאָג. עס איז אַ שרעק געמישט מיט מורא, עס זאָל נישט געשעהען עפּעס אַ שוידערליכע זאַך. — פון אַלעכע העצערייען — וואַרפט אריין א יוד מיט אַ בעהאַלטענעם צי־טער — קאָנען שרעקליכע זאַכען געשעהען!

מיר געפינען זיך אין אַ יודיש געוועלב אין שטעטעל דזשעוויצע, אויפ'ן וועג צווישען מאַמאַשאָוו און ראַדאָם, העכער צוויי הונדערט יודישע פאַמיליעס וואוינען דאָרט, דערצעהלט מען אונז: דאָרט ווערען די פאָלגען פון בּאָיקאָט אויף יודען, עס האָבען זיך אין דעם געוועלב פערזאַמעלט גרופּעס יודען, אַלע זענען זיי געקומען דערצעה־לען וועגען זייערע צרות, דערצעהלען ווי און עס ווערט ווי פינסטער פאַר די אויגען.

עס שטעהען יודען קרעמער, סוחרים, בעלי מלאכות און אַלע מיט איין קול: „מיר זעמיר גע־בליבען אָהן ברויט", צוויי הונדערט יודישע פאַ־מיליעס קאָנען זיך אַליין נישט מפרנס זיין, מען מוז אָנקומען צום קריסטליכען שכן און ער, דער קריסטליכער שכן, האָט זיך יעצט פון זיי אָפּגע־קעהרט". שטעהען די יודען: שניידערס, שוסטערס, בעלעבערס און פריזירערס מיט אויסגעלאָשענע אויגען און האָפנונגסלאָזע בליקען, צוטומעלטע און ווייסען נישט וואָס ווייטער אָנצוהויבען צו טון.

— קיין שום קריסט „שמעקט צו אונז נישט אַריין און מאַמער זיל ווער פון די קריסטען אַריינ־געהן צו אונז, שטעהען כוליגאַנעס ביי אונזערע טירען און טרייבען זיי אַוועק, מען לאָזט צו אונז נישט אַריין קיין קריסטען, מיר וועלען דאָך אויס־געהן פון הונגער מיט אונזערע ווייבער און קינ־דער.

— איך — דערצעהלט דער קרעמער — פלעג לייזען איבער הונדערט גילדען אַ טאָג, איז געווען אַ מאַרק־טאָג, פלעג איך לייזען עטליכע הונדערט גילדען, יעצט אָבער לייזט מען נישט קיין גראָשען איבערן טאָג, שוין אַ וואָך וואַכען ווי מיין געוועלב האָט נישט געזעהען קיין גראָשען לייזעכטס, בישטאַ אויף קיין שטיקעל ברויט... — און דער יוד וויינט זיך פאַנאַנדער ווי אַ קליין קינד.

אין דעם שטעטעל שלאָגט מען נישט קיין יודען, דאָס איז צו פערדאַנקען דעם אָרטיגען גלח קלימעצקי, וועלכער פרעדיגט אין קאָשטשאָל מען זאָל נישט בעגעהן קיין גוואַלדטאַטען געגען איבער דער יודישער בעפעלקערונג, ער האַלט אייך די צוהיצטע געמיטער און דערלאָזט נישט צו קיין שלעגערייען, אַזוי דערצעהלען די יודען און זיי זענען דעם גלח זעהר דאַנקבאַר. עס איז אָבער דאָרט פאַרהאַן נאָך אַ גלח, אַ יונגער, ווייזט ער שוין אַרויס אַ שנאה צו יודען.

עס פעהלט אויך נישט אין דעם שטעטעל קיין בלבול אויף יודען. איינער אַ ענדעק מאַריאַן סוסקעוויטש, האָט פערשפרייט אַ בלבול, אַז יודען האָבען פערראומרייניגט דעם אָרטיגען קאָשטשאָל, מען האָט דאָרט געפונען אונטערגעוואָרפען שמוץ, האָט ער פערשפרייט אַ קלאַנג, אַז יודען האָבען דאָס געטון, צום סוף האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז ער אַליין האָט דאָס געמאַכט כדי אַרויסצורופען אַ שנאה צו יודען, פאַר דער דאָזיגער מעשה, איז ער גע־שטאַנען פאַר'ן געריכט און איז פערמשפט געוואָ־רען. דערמיט איז ער נאָך נישט געשטילט, ער שטעהט ווייטער בראש פון דער העצע געגען יודען.

אַ יונג־מיידעל פרעגט אונז מיט איהר פער־צווייפלונג: „וואָס וועט זיין מיט אונז, יוגענד? וואָס זאָלען מיר יעצט טון? מיר זעמער יונג, מיר ווילען אַרבייטען, מיר וועלען דאָך דאָ אויסגעהן פון הונגער!"

און זי דערצעהלט ווי די יודישע יוגענד אין שטעטעל לעבט אין צער, האָט נישט קיין אַרבייט און זעהט נישט קיין אויסגאַנג פון דער לאַגע, אין ריהו ענדע ווערטער אַפּעלירט זי צו אונז, מיר זאָלען אַפּראַטעווען די יודישע יוגענד.

איינער אַ יוד, אַ הויכער, אַ בלאַסער, אויס־געמאָגערט, הויט און ביינער, רעדט גאָרנישט וועגען זיך, וועגען די דערוואַקסענע, נאָר וועגען די יודישע קינדערלעך, וועלכע הונגערען אין שטע־טעל. — זעהן מיר קוקען צו, ווי אונזערע יו־דישע קינדערלעך טריקענען איין פאַר הונגער, ווי זייערע מעגעלעך ווערען איינגעשרימפען, ווי עס געהען אַוועק טעג און זיי געניסען נישט קיין ביסעלע וואַרימעס, ווערען מיר איינגעדאַרט און דערדריקט — רעדט דער יוד און טרעהרען שטיקען איהם אין האַלדז.

קיין גבירים זענען אין שטעטעל נישט געווען, נאָר פרנסה איז געווען, האַלט שוין אָבער דער בּאָיקאָט אָן פיר חדשים, דאָס אָפּגעשפּאַרטע שוין אויפגעגעסען, איז געבליבען בלויז דער הונגער. טראָגט זיך פון שטעטעל אַ הונגער־געשריי פון די צוויי הונדערט יודישע פאַמיליעס.

פערהאַן אין שטעטעל די גרויסע „גערלאַך"־פאַבריק, איהרע אויסאַרבייטונגען ווערען פערקויפט איבערן גאַנצען לאַנד, אויך צווישען יודען איז די „גערלאַך"־פּראָדוקציע זעהר שטאַרק פער־שפּרייט, פלעגען יודען פון שטעטעל אויך ציהען פרנסה פון דער פאַבריק, ווער עס האָט דאָרט צוגעשטעלט געוויסע אַרטיקלען, ווער עס האָט דאָרט אָבגעקויפט אַ געוויסען אָפּפאַל, אַנדערע פלע־גען צושטעלען עסנוואַרג, געווען אויך אייניגע יודישע אַנגעשטעלטע און די גרויסע צאָהל אַר־בייטער פלעגען אויך קויפען אַלע זייערע געברויכען ביי יודען. יעצט איז די פאַבריק פאַר יודען אין גאַנצען אָבגעשניטען, עס האָט זיך געעפענט אַ קריסטליכער קאָאָפּעראַטיוו „שוויט" צאָהלט די פאַב־ריק אויס די לוינען די אַרבייטער מיט באָנעס, וועלכע זענען נאָר גילטיג אין „שוויט". אַ יו־דישע קראָם קאָן די זעלבע באָנעס נישט נעמען ביי די אַרבייטער, ווייל די פאַבריק קויפט נאָר אויס די באָנעס, וואָס זענען אַריינגעגעבען אין „שוויט" קיין שום יוד האָט נישט מעהר קיין צוטריט אין דער פאַבריק. אָפיציעל ווייזט די פאַבריק נישט אַרויס קיין אַנטיסעמיטיזם נאָר פאַקטיש ווערען יו־דען דורך פערשידענע תירוצים, אויסגעמעקט.

מיר פאָהרען אַרויס פון דזשעוויצע און לאָ־זען זיך אויפ'ן וועג צום נאָהענטסטען שטעטעל אַדזשעשוואָל, דאָס שטעטעל איז שוין בעריהמט אַז זענען דאָרט שוין פאָרגעקומען שוידערליכע געשעהענישען געגען יודען, די ירידים אין אַדזשעשוואָל זענען בעקאַנט, פון דאָרט פלעגען צי־העון חיונה די יודען פון אַלע אַרומיגע באָהענטע און ווייטע שטעטלעך, פון וואַנען עס האָבען גע־צויגען יודישע קרעמער און בעלי־מלאכות אויף די אַדזשעשוואָלער ירידים. יעצט איז אַ שרעק פאַר אַ יודען דאָרט זיך צו בעווייזען, היינט איז גראָד אויך אַ יריד אין אַדזשעשוואָל, איז טאַקע ער טראַקט בעלעבט מיט פיהרען און פיהרלעך, פוי־עריש און סוחריש, אַלץ פאָהרט צום יריד, מען פאָהרט האָפערדיג און מונטער, מען ווייסט, אַז דער יריד נאָ"ט בישט אָפּ, מען פערקויפט, וואָס מען ברענגט אַהין און מען קויפט אַנדערע אַרטיקלען, מען פערדינט דערביי און עס געהט אַ לעבען. ציהען זיך אויפ'ן טראַקט לאַנגע שורות שווער בעלאָדענע פיהרען און פיהרלעך, נאָר קיין יודען זעהט מען נישט, אַלץ נישט יודען. יודען זיצען אין דערהיים, אָט זיצען עטליכע יודען אויף אַ פוהר, זיי זיצען צוזאַמען, יודען פאָהרען איצט אין גרופּעס זיי פאָהרען אָבער אָהן סחורות, אָהן אַרטיקלען, זיי פאָהרען אָהן אַלעם, אַליין פאָהרען זיי, זיי ריזיקירען מיט זיך אַליין, מ'דאַ"ף אַ קוק טון, אפשר האָט זיך שוין דאָרט עפּעס געענדערט די בעציהונג צו יודען, אפשר וועט זיך איינגעבען עפּעס צו קויפען אויף צו פערדינען פאָהרט אַנ־ענצעלנע גרופּע יודען, יודען צושראָקענע וויסענ־דיג, אַז זיי שפּילען מיט סכנות נפשות.

אָט איז מען שוין אין אַדזשעשוואָל, אַלע געסלעך זענען בעשטעלט מיט פויערישע פוהרען, וואָס נעהנטער צום מאַרק — אַלץ געדיכטער מיט פוהר־לעך און אָט איז מען שוין אויפ'ן מאַרק. מיר קוי־קען זיך אַרום אין אַלע ווינקעלעך פון געדיכט בע־צעבטען האַנדעל אויפ'ן מאַרק און — יודען זע־נען נישטאָ. בלויז ביי די עקען זעהט מען ענצעלנע יודען איינהאַנדלען עפּעס ביי די פויערים, אין דערמיט מאַרק — זעהט מען נאָר צוויי יודישע קרעמער: איינער מיט פערטיגע הויזען און דער צווייטער מיט היטלעך, אַרום זיי ביידען זעהט מען אַ „וואַך". יונגע כוליגאַנעס היטען זיי, עס זאָל קיין פויער נישט צוגעהן קויפען עפּעס ביי די יודען. שטעהען זיי די צוויי יודישע קרעמער ווי צווי־שען אַ פייער בראַנד, זיי ריזיקירען מיט זייער לע־בען און ביסעל סחורה, נאָר וואָס זאָלען זיי בעגעבען טון, אין דער היים וואַרטען קינדערלעך, אַ ווייב, מע'י דאַרף עסען, מען איז דאָך אַ מאַן, אַ טאַטע, מוז מען ריזיקירען...

עס איז אַ וואַרימער, ווינטער טאָג, מיר געהען אַרום דעם מאַרק. די טירען פון די קריסטליכע געוועלבער זענען אָפען, ברייט אָפען און אין די יודישע קראָמען, זענען די טירען נישט אָפען די טירען זענען פערמאַכט, אָבער נישט פער־שלאָסען, אָפען האַלטען אַ יודישע קראָם איז היינט אַ ביסעל צו געפעהרליך... דער מאַרק איז אין פולען ברען, עס געהט אַ לעבהאַפטער האַנדעל, נאָר — אָהן יודען.

אַדזשעשוואָל איז אַ קליין שטעטעלע, בסך הכל וואוינען דאָ 80 יודישע פאַמיליעס, אַלע זענען זיי אָבהענגיג פון פויער, קויפט נישט דער פויער, איז קיין חיונה נישטאָ, יעצט קויפט טאַקע דער פויער נישט ביי די יודען, איז אויס מיט די יודי־שע פרנסות, אין אַ מאַרק טאָג פלעגען זיך אַהער צוזאַמענפאָהרען יודען פון די אַרומיגע שטעטלעך, עס פלעגט קיין אַ מין יודישער צוזאַמענפאָהר, אַחוץ דעם האַנדעל, פלעגט מען אויך אין איינ'ועגס בעהאַנדלען יודישע ענינים, נאָך די טערגער, מען פלעגט זיך איבערשמועסען וועגען פערשידענע פראַ־געך, וואָס נעמען אַרום דאָס יודישע לעבען, דער קריסט האָט בעאַרבייט די ערד, און דער יוד האָט געאַרבייט ביי פערשידענע פאַכען, וואָס זע־נען נויטיג געווען פאַר'ן פויער, דעם קריסט איז געווען וואויל אויף זיין ערד און דער יוד האָט געלעבט אין שטעטעל אויף גוטע פרנסות, דעם פויער האָט מען פון זיין ערד נישט געקאָנט אָפּ רייסען, ער איז טיף איינגעוואָרצעלט אין זיין ערד, פון האַנדעל, אָדער האַנדווערקעריי, האָט ער נישט געוואָלט וויסען. אַגב האָט ער נישט געזעהען קיין גרויס וואוילטאָג ביים יודען, וועלכער איז איינגעט־טינקט אין האַנדעל און האַנדווערקעריי, איהם, דעם פויער איז אַלץ געווען בעסער, דער היינט איז ביי איהם געווען אַ גוטער און דער מאָרגען האָט קיין שום שלעכטע אויסזיכטען נישט געהאַט, אין ביידען גוט געווען, אי דעם פויער און אי דעם יודען.

זענען אָבער אָנגעקומען שלעכטע ווירטשאַפט־ליכע צייטען, וואָס האָבען אַריינגעטריבען דעם הונ־גער אין דאָרף אַריין, איז דער פויער געבליבען דערשטוינט און נישט בעגריפען וואָס עס איז אַזוינס פלוצים געשעהען, ווער עס איז שולדיג דערין, וואָס דער הונגער ווערט אַלץ שטאַרקער אין דאָרף, קיין סך טראַכטען איז דער פויער נישט פעהיג, אָבער געזוכט אַן ענטפער אויף דער פראַגע, האָט ער, זענען אונטערגעשפּרונגען די ענדעקישע אַנטיסעמיטען און דעם פויער אַריינ־געקלאַפּט אין קאָפּ אַריין: „דער יוד איז שולדיג אין זיין הונגער, דער יוד, דער יוד און דער יוד איז שולדיג" און געגומען דעם פויער טרייבען צום האַנדלען געמען זיך די איינוואוינער פון די דערפער צום האַנדעל, איז בישטאָ קיין פלאַץ פאַר'ן יוד אויפ'ן מאַרק.

אַ כוואַליע פון יודען־שנאה פלייצט איבער די דערפער, שטראָמט פון אַלע זייטען, פערגיסט יעדעס ווינקעלע אין דאָרף, דער פויער האָט פיינט בע־קומען דעם יודען, נישט וויסענדיג פאַר וואָס און ווען און עס איז פערשטעלט געוואָרען דער וועג אין דאָרף אַריין פאַר'ן יודען און דער פויער קומט אין שטעטעל אַריין צו פערנעמען דעם יו־דענס האַנדעלס־פּאָזיציעס, איז ענג געוואָרען דעם יודען זיין לעבען.

מיר דרייען זיך אַרום אין מאַרק, אַמאָל איז דער גאַנצער מאַרק געווען פול מיט יודישע הענ־דלער און איצט — הונדערטער פריש־אויפגעקומענע קריסטליכע הענדלער און בסך הכל צוויי יודישע מאַרג שטייערס, צווישען זיי, פון 19 יודישע גע־וועלבער זענען געבליבען 4. אַלע פינפצעהן זע־נען פערנומען פון קריסטען און די געבליבענע 4 יודישע געוועלבער שטעהען פעריתומט, ס'קוקט נישט אַהין אַריין קיין קונה.

אַ ספּעציעלע באַנדע העצע"ס זאָרגען שוין דערפאַר, עס זאָל אַ קריסט נישט בעטרעטען קיין יודיש געוועלב.

עס שטעהען אַ גרופּקעלע פויערים און שמו־עסען צווישען זיך, איינער וואונדערט זיך פאַר־וואָס ער האָט דאַסמאָל ביים קריסט בעצאָהלט טייערער פאַר די הויזען, אַ צווייטער איז נישט צו־פרידען, פאַר וואָס ער האָט דאָס מאָל בעצאָהלט טייערער פאַר אַ היטעל, אַ דריטער האָט טייערער בעצאָהלט פאַר אַ העמד און אַלץ געקויפט ביים קריסטליכען קרעמער, זענען די פויערים נישט צופרידען, רעדען אָפען וועגען דעם, זיי רעדען אָפען, אז ביים יודען פלעגען זיי קויפען ביליגער, וואַקסט באַלד אויס איינער מיט אַ דיקען שטעקען און „קלערט" אויף די פויערים. אַז „דער יוד גיט אַ פאַלשע מאָס, אַ פאַלשע וואָג און שלעכטע סחורה, ער נאַרט אָפּ דעם פויער, דער קריסט איז ערליך אין האַנדעל". שאָקעלט דער פויער מיט'ן קאָפּ אין פערלעגענהייט, דער העצערישער תירוץ האָט איהם קנאַפּ וואָס איבערצייגט, איהם פערדריסט פאָרט איבער די פאָר גילדען, וואָס ער האָט היינט מעהר אויסגעגעבען, ווי ער וואָלט געווען געקויפט ביים יודען, אָבער די שנאה צום יודען איז גע־בליבען, ווייל דער „יוד פערסמט אויך דאָס עסענ־וואַרג וואָס ער פערקויפט, דערייבער העריש קראַנק־הייטען אין דאָרף", אַזוי האָבען די העצערס איהם איינגעצעדט. „די יודען פערגיסען קריסטליך בלוט", דערצעהלט מען איהם, ווערט ער אין כעס אויפ'ן יודען.

סאַמע שוידערליכע מעשיות הערט מען פער־שפּרייטען אויפ'ן מאַרק וועגען יודען, דער פויער איז פערזאָרגט, ער האָט קלאָפּאָטען, ער דאַרף זיינע פּראָדוקטען פערקויפען, ער דאַרף שטייערען צאָה־לען, צאָהלען חובות און דאַרף אויך איינקויפען נויטיגע זאַכען, שטעלען זיך אַרום איהם אייגענע און דולען איהם אַ קאָפּ מיט יודען, דערצעהלען איהם שטויבענדיגע מעשיות וועגען יודישע אכזריות און שווינדלערייען אין דער בעציהונג צו קריס־טען, בעזונדערס צו פויערים, פערביטערט איז ער דער פויער, ווירקט דאָס אויפרייצענדיג אויף זיין פערביטערטען געמיט, לאָזט ער זיך לייכט פאַנגען אין דער נעץ פון יודען־האַס, הגם ער בעצאָהלט טייער פאַרן צוטרוי, וואָס ר'שענקט זיינע אייגענע.

די שטעטעלדיגע יודען געפינען זיך פערטריי־בענע אין זייערע שטובען, קוקען דורך די פענסטער אין מאַרק אַריין, פון וואַנען זיי זענען פערטריבען געוואָרען, דער מאַרק איז איצטער אַ גהינום פאַר זיי, דער הונגער שוועבט אין די יודישע שטובען און אָט דער מאַרק קאָן דאָך זעטיגען זיי, קאָן דאָך שטילען זייער הונגער! וואָס קומט אָבער אַ רויס, אַז זיי זענען פערשפּאַרט אין די שטובען ווי אין תפיסות, דער פרייער מאַרק איז פאַר זיי אָבגעשניטען.

(ענדע — מאָרגען)

לעאָפּאָלד, יום־טוב ליפּמאַן צונץ

דער גרינדער פֿון דער וויסענשאַפֿט פֿון יודענטום

צו זיין 50־טען יאָהרצייט

פֿון היסטאָריקוס

— 2 —

אין דער זעלבער צייט, ווען לעאָפּאָלד צונץ האָט נאָכגעפֿאָלגט מיט אַזוי פֿיל אינטערעס זיינע פֿאָרשונגען אין אַלטע העברעאישע מאַנוסקריפּטען, האָט ער זיך אויך דערשלאָגען צו דער אוניווער־זיטעט, און אין 1821 האָט ער בעקומען דעם דיפּ־לאָם פֿון דאָקטאָר אין פֿילאָזאָפֿיע. אָבער נישט זייבע פֿאָרשונגען און נישט זיין שטודיום האָבען איהם געשטערט אויך נאָכצופֿאָלגען אַ געזעלשאַפֿט־ליכע טעטיגקייט, אַלץ אינ׳ם אינטערעס פֿון די יודען און פֿונ׳ם יודענטום. זיין אינטערעס אין ידי־שער געזעלשאַפֿטליכער אַרבייט איז מיט אַזוי פֿיל גרעסער געוואָרען, ווייל אין דייטשלאַנד האָט צו יע־נער צייט זיך צופֿלאַמט דער אַנטיסעמיטיזם, און די צעוישעטע, אַנטיסעמיטען האָבען אַטאַקירט יודען אונטער די בעקאַנטע געשרייען „העפּ! העפּ!" און „יודאַ פֿאַרעקע".

נאָך אין 1819 האָט לעאָפּאָלד צונץ צוזאַמען מיט עדוואַרד גאַנז און מאָזעס מאָזער (דער אינטימער פֿריינד פֿון היינריך היינע) געגרינדעט אַ פֿעראיין „פֿאַר קולטור און וויסענשאַפֿט פֿון די יודען". דער ציועק פֿון דעם פֿעראיין איז געוועזן: „צו ברענגען די יודען דורך קולטור און בילדונג צו אַ האַר־מאָנישער בעציהונג מיט דער צייט און מיט די נאַציאָנען, צווישען וועלכע זיי לעבען". דאָס איז הייסט עס, געווען אַ פֿעראיין פֿאַר השכלה כמעט אין דעם גייסט פֿון מענדעלסאָנ׳ען. דער דאָזיגער פֿעראיין האָט געצויגען צו זיך פֿיל אויפֿמערקזאַמקייט און עס האָבען זיך אָן איהם אָנגעשלאָסען די אָנ־געזעהענסטע יודישע יונגע דענקער, דיכטער און שריפֿטשטעלער פֿון יענער צייט, ווי היינריך היינע, לודוויק מאַרקוס, דוד פֿרידלענדער, ישראל יאַ־קאָבסאָן א.אַ. לעאָפּאָלד צונץ איז געווען דער אָנ־פֿיהרער פֿון דעם פֿעראיין; און אין 1822 האָט אָנגעהויבען צו ערשיינען, טאַקע אונטער דער רע־דאַקציע פֿון לעאָפּאָלד צונץ, „די צייטשריפֿט פֿאַר דער וויסענשאַפֿט פֿון יודענטום".

צווישען אַנדערן האָט צונץ פֿערעפֿענטליכט אין דער „צייטשריפֿט" אַ ביאָגראַפֿיע פֿון רש״י, וואָס איז געווען גלענצענד, הן אין סטיל הן אין דעם גרינדליכען פֿערנעהם פֿון דעם סוביעקט, אי־בער וועלכען ער האָט געשריבען. אַנ׳אַנדערע אָפּ־האַנדלונג פֿון צונץ׳ען, וואָס האָט אַרויסגערופֿען גרויס אינטערעס, און וואָס איז ערשינען אין דער „צייטשריפֿט" איז געווען: „גרונדליניען צו אַ קו־מענדער סטאַטיסטיק פֿון די יודען". שוין דער טי־טול אַליין ווייזט, צו וואָס פֿאַר אַ פּראָבלעמען לע־אָפּאָלד צונץ איז צוגעטראָטען צו בעהאַנדלען. און זאָל מען נישט פֿערגעסען, אַז סטאַטיסטיק איז בכלל נאָך דעמאָלט געווען אין אָנפֿאַנג פֿון דער ענטוויקלונג אַלס אַ צווייג פֿון וויסענשאַפֿט.

צום גרויסען בעדויערען האָבען דער פֿער־אַיין פֿאַר קולטור און וויסענשאַפֿט פֿאַר יודען, און זיין „צייטשריפֿט" נישט פֿיל אָנגעהאַלטען. איי־ניגע פֿון זייבע מיטגלידער, צווישען זיי עדוואַרד גאַנז האָבען זיך גע׳שמד׳ט, און אָט דאָס האָט, פֿער־שטעהט זיך, בייגעטראָגען צו דער צופֿאַלונג.

בלויז לעאָפּאָלד צונץ איז דעמאָלט געבליבען פֿעסט אויף דעם עהרע־פּאָסטען. פֿאַר איהם איז דאָס יודענטום איבערהויפּט נישט געווען קיין זיב־קענדע שיף, נאָר אַנ׳אייביגער קולטור־וואָרט. ער האָט נישט געקענט אויפֿהאַלטען דעם דערמאָהנ־טען פֿעראיין. ער האָט נישט געקענט ווייטער אַרויס געבען די „צייטשריפֿט", אָבער ער האָט זיך גע־נומען מיט דער גאַנצער ענערגיע, וואָס ער האָט בעזעסען, ענטוויקלען די וויסענשאַפֿט פֿון דעם יודענטום, וואָס איז זיין געוואַלדיג גרויסער אויפֿטו.

דער אונטערשיד צווישען לעאָפּאָלד צונץ און זיינע געוועזענע חברים, וועלכע האָבען דעזערטירט פֿון דער הייליגער אַרבייט, איז כאַראַקטעריזירט גע־וואָרען אויף אַזאַ אופֿן: „ער, צונץ, איז געווען אַ מאַן, פֿון וואָרט און טאַט; ער האָט געשאַפֿען, סטימולירט און פֿערווירקליכט; בעת די אַנדערע זענען געווען טרוימער, וועלכע האָבען אַראָפּגע־זונקען אין אונבעהאָלפֿענקייט". היינע האָט אויך אויף איהם געזאָגט: „ער איז געבליבען געטריי צו דעם קאַפּריז פֿון זיין נשמה". אין אמת׳ן איז עס געווען מעהר ווי אַ קאַפּריז. עס איז געווען אַ טיפֿער בעוואוסטזיין און אַ בעוואוסטזיניגע אי־בערצייגונג.

אַלס פֿרוכט פֿון אָט דער איבערצייגונג, און פֿון זיינע גרינדליכע פֿאָרשונגען איז ערשינען: „גאָטעסדינסטליכע פֿאָרטרעגע פֿון די יודען" אין 1832, וואָס ווערט בעצייכענט אַלס „דאָס וויכטיגסטע יודישע ווערק, וואָס איז פֿערעפֿענטליכט געוואָרען אין נייבצעהנטען יאָהרהונדערט". אין דעם פֿאָר־וואָרט צו דעם ווערק איז לעאָפּאָלד צונץ אַרויס מיט אַ ביטערער אַטאַקע געגען דער דייטשער מאַכט, ווייל זי האָט זיך אַלץ אָפּגעזאָגט צו געבען גערעכטיגקייט צו די יודען, און זיי צו אַנערקענען אַלס פֿול־בערעכטיגטע דייטשע בירגער. „די יודען זענען בערעכטיגט צו זיין בירגער פֿון דייטשלאַנד", האָט ער געשריבען. ער האָט אויך געפֿאָדערט, אַז די רעגירונג זאָל אָנערקענען און אונטערשטיצן די יודישע וויסענשאַפֿט. אין דעם ווערק גופֿא האָט צונץ אַנאַליזירט די היסטאָרישע ענטוויקלונג פֿון דער סינאַגאָגע, דאָס הייסט פֿון דער יודישער שוהל אַלס אינסטיטוציע פֿון דער עלטסטער צייט אָן. ער האָט אָנגעוויזען אויף די דאַטען פֿון דער ענט־שטעהונג פֿון פֿערשידענע יודישע תּפֿילות, די פֿער־בינדונג, וואָס איז פֿערהאַן צווישען זיי; און אי־בערהויפּט האָט ער בעוויזען, אַז די יודישע תּפֿי־לות זענען העכסט יודישע. צו דעם האָט ער אויס־געפֿיהרט, אַז דאָס יודענטום איז נאָך אַלץ אַ וואַק־סענדער כח און נישט בלויז אַ קריסטאַליזירט גע־זעץ פֿון אַלטערטום; ווי אויך, אַז דאָס יודענטום בעזיצט אַ וויסענשאַפֿט, וואָס דאַרף פֿערנעהמען אַ פּלאַץ צווישען די אַנדערע וויסענשאַפֿטען.

די רעגירונג איז געווען אויפֿגעבראַכט געגען דעם פֿאָרוואָרט פֿון דעם ווערק, און מען האָט אויפֿ׳ן בעפֿעהל פֿון צענזאָר געמוזט אויסשניידען דאָס פֿאָרוואָרט פֿון פֿיל קאָפּיעס פֿון דער ערשטער אויסגאַבע. אָבער דאָס האָט נישט געקענט שטע־רען דעם גרויסען איינפֿלוס, וואָס דאָס ווערק האָט געהאַט אי צו יענער צייט, אי דערנאָך אויף דער ענטוויקלונג פֿון נייע שאַפֿונגען אין יודענטום.

נאָך דעם אַרויסגעבען דאָס דאָזיגע ווערק, זיינס איז לעאָפּאָלד צונץ געפֿאָהרען קיין האַמ־בורג; דערנאָך איז געווען די רייד, אַז ער זאָל געוועהלט ווערען אַלס רב אין דארמשטאַדט. ער האָט בעקומען סמיכה אויף רבנות. אָבער מען האָט איהם רעקאָמענדירט אַלס „דער גרעסטער גע־לעהרטער פֿון יודישער ליטעראַטור אין זיין צייט" און אָט, דאָס האָט געשטערט, אַז ער זאָל געוועהלט ווערען... ער איז דאַן געפֿאָהרען קיין פּראַג, וואו ער איז זעהר קאַלט אויפֿגענומען געוואָרען, ווייל דאָס דאָרטיגע יודענטום איז געווען צו יענער צייט זעהר אָרטאָדאָקסיש, און שוין דאָס וואָרט „וויסענשאַפֿט", אַפֿילו פֿון יודענטום, האָט זיי אָפּגע־שראָקען. ער האָט געמוזט צוריקפֿאָהרען קיין בער־לין. גראָד איז דעמאָלט אַרויסגעגעבען געוואָרען אַ געזעץ אין דייטשלאַנד, וואָס האָט פֿערבאָטען יודען צו ענדערן זייערע נעמען. לעאָפּאָלד צונץ איז צוליב דעם בעאויפֿטראַגט געוואָרען אין 1836 צו שרייבען אַ בוך: „די נעמען פֿון יודען". ער האָט אין דעם בוך בעוויזען, אַז פֿיל נעמען, אויף וועלכע מען האָט בעהויפּטעט, אַז יודען האָבען קיין רעכט נישט, זענען אין אמת׳ן אַלטע יודישע נעמען, וואָס זענען פֿערבליבען פֿון לאַנג פֿער־גאַנגענע דורות.

אין 1840 האָט די יודישע קהלה פֿון בערלין געעפֿענט אַ סעמינאַר און לעאָפּאָלד צונץ איז גע־וואָרען דער ערשטער מנהל. ווען אברהם גייגער האָט אַרום יענער צייט אָנגעהויבען ענטוויקלען די רעפֿאָרם־בעוועגונג, האָט צונץ גראָד נישט גע־וויזען קיין סימפּאַטיע דערצו. ער איז געווען פֿאַר אויפֿקלערען דעם ריכטיגען אינהאַלט פֿון יודענטום און נישט פֿאַר רעפֿאָרמען אויף צוצופּאַסען זיך צו אַנדערע. בעזונדערס איז ער געווען געגען די אַטאַקעס, וואָס די רעפֿאָרמער האָבען געמאַכט אויף דעם תּלמוד.

אין 1845 האָט לעאָפּאָלד צונץ אַרויסגעגעבען אַ נייע ווערק: „צו דער געשיכטע פֿון ליטעראַטור". אַ זאַמלונג פֿון עטיודען איבער פֿערשידענע זייטען פֿון יודישן לעבען און שאַפֿען. די הויפּט־טענדענץ פֿון די עטיודען איז אַלץ געווען צו פֿאָדערן גלייכ־בערעכטיגונג פֿאַר די יודען און איבערהויפּט פֿאַר דער יודישער וויסענשאַפֿט.

נאָך דער מערץ־רעוואָלוציע פֿון 1884 האָט לעאָפּאָלד צונץ געהאַלטען אַ גרויסען הספד נאָך די קרבנות פֿון דעם אויפֿשטאַנד. דער דאָזיגער הספד האָט איהם געמאַכט אַזוי פּאָפּולער, אַז מען האָט איהם געוועהלט פֿאַר אַ וועהלער. דעמאָלט פֿלעגען צוערשט געוועהלט ווערען די וועהלער, וועלכע פֿלעגען ערשט דערנאָך וועהלען די דע־פּוטאַטען. לעאָפּאָלד צונץ איז געוואָרען אַ וועהלער אי פֿאַר דעם פּרייסישען לאַנדטאַג, אי פֿאַר דעם רייכסטאַג.

אין 1855 [illegible] צו אַרויסגעגעבען נאָך אַ [illegible] „די סינאַגאָגאַלע פּאָעזיע פֿון מיטעלאַלטער", אין וועלכער ער אַנאַליזירט די פֿערשידענע פּיוטים, וואָס זענען איינגעקערפּערט אין די יודישע גאָטעס־דינ־סטען. דאָס דאָזיגע ווערק האָט געהאַט אַ שטאַרקען איינפֿלוס אויף דער ענגלישער שריפֿטשטעלערין דזשאָרדזש עליאָט. זי האָט גענומען שטעלען פֿון דער איינלייטונג צו דעם ווערק און זיי געמאַכט פֿאַר מאָטאָס צו די קאַפּיטלען פֿון איהר גרויסען ראָמאַן „דניאל דעראָנדאַ", אין וועלכען זי האָט זיך ערקלעהרט פֿאַר אַ יודישער נאַציאָנאַלער היים אין ארץ־ישראל מיט איבער 40 יאָהר פֿאַר דער באַלפֿור־דעקלאַראַציע, מיט איבער צוואַנציג יאָהר פֿאַר ד״ר הערצל׳ס „יודענשטאַט" און זאָגאַר מיט 5 יאָהר פֿאַר ד״ר פּינסקער׳ס „אויטאָ עמאַנצי־פּאַציע". צונצ׳ס ווערק איז געווען איהר גייס־טיגע אינספּיראַציע.

עס זענען נאָך ערשינען איינינע ווערק זיינע „איבער דער שבועה ביי יודען", אין וועלכען ער האָט פֿערטיידיגט ד ייודען געגען דעם בלבול, אַז זיי שווערען פֿאַלש, „דער ריטם פֿון דער סינאַ־גאָגאַלער גאָטעס־דינסט געשיכטליך ענטוויקעלט", אין וועלכען ער האָט געוויזען, ווי ס׳האָט זיך סיס־טעמאַטיזירט דאָס יודישע דאַווענען אין די וואָ־כען־טעג, שבת און ימים־טובים.

לעאָפּאָלד צונץ האָט דערנאָך אויך בעזוכט איטאַליען, און אַ דאַנק דער גרויסער גייסטיגער אַר־בייט זיינער, האָט ער דערלעבט מען זאָל פֿייערן זיין 70־טען און זיין 80־טען געבורטסטאָג, און ער איז געשטאָרבען י׳ אדר, ה׳תרמ״ו אין עלטער פֿון 92 יאָהר.

NOWY CUD RADJOTECHNIKI
PHILIPS 55.A.
ultra nowoczesny odbiornik dostrojony do Łodzi
na 15 miesięcy spłat 17.50 zł. mies.
PHILIPS 947 A.
GRIMM i KAMIEŃSKI
Łódź, Piotrkowska 64, tel. 206-26.

ווען דאס קינד האט זיך צולאכט

(ערצעהלונג)

פֿון נ. דרייצען

[ווען מאַן און פֿרוי זענען געגאַנגען צום דאָק־טאָר, זענען ביי דער ווייב געלעגען שווערע שטיינער, אויפֿ׳ן הארצען, אויף דעם מאַנ׳ס הארצען איז גע־ווען אַזוי, גרינג און אַזוי גוט...

ס׳איז ביי מאַן און ווייב געווען שוין א יאָהר ווען נאָך זייער חתונה און מען איז פֿערבליבען קינדערלאָז.

געבראַכט צו דעם, אַז מען זאָל געהען צו א דאָקטאָר, האָט דער מאַן. ער איז טאַקע געווען א לעב־יונג, איהם האָט א קינד זעהר וויינינ אויסגע־פֿעהלט, ס׳איז געווען נישט דער בענקען צו ווערען פֿאָטער, וואָס האָט איהם געבראַכט צו דעם, אַז ער זאָל אָנמוטען זיין ווייבעל צו געהען מיט איהם צו־זאַמען צו א דאָקטאָר. ס׳איז געווען א גאַנץ אַנדער סוד דערביי:

דער מאַן האָט אַהינטער זיין ווייב׳ס אויגען געפֿיהרט א פֿערבאָטענע ליבע; ער האָט געפּלאַנע־ווען זיך צו שיידען מיט זיין פֿרוי און הייראַטען מיט זיין געליבטער. ער האָט מורא געהאַט, אַז איהם וועט מוט אויספֿעהלען צו דערצעהלען זיין פֿרוי וואָס מיט איהם איז, איז זיין געדאַנק געווען, אַז ווען עס וועט קומען צו דעם, וועט ער איהר קינ־דערלאָזיגקייט אָנגעבען אַלס פֿערענטפֿערונג פֿאַר זיין פֿערלאַנג מיט איהר זיך צו שיידען. דאָס וועט גרינגער מאַכען פֿאַר איהם דורכצופֿיהרען „דעם לעצטען שריט". דער איצטיגער געהן מיט זיין פֿרוי צו א דאָקטאָר איז אייגענטליך געווען דער אָנהויב פֿון דעם אויספֿיהרען פֿון זיינע פֿערטראַכטע פּלענער.

מאַן און פֿרוי זענען ביים דאָקטאָר געווען. דער דאָקטאָר האָט איצט געוואוסט, אַז די פֿרוי איז נאָרמאַל און געזונט און קען מוטער ווערען. ער האָט צו איהר געזאָגט, אַז דער "שולדיגער" איז וואָהרשיינליך דער מאַן און ער האָט אין א פּראַ־פֿעסיאָנעלען און אויפֿריכטיגען טאָן געפֿרעגט:

— ווען איך וועל שוין האָבען אַבסאָלוט אויס־געפֿונען, אַז אייער מאַן איז שולדיג, ווילט איהר, אַז איך זאָל איהם זאָגען דעם אמת אדער בעסער זאָל ער נישט וויסען?

— איך ווייס נישט, איך ווייס ווירקליך נישט, — האָט די פֿרוי געשטאַמעלט און פֿערוויטעלט זיך,

— איך לאָז דאָס איבער צו אייך, — האָט דער דאָקטאָר געשמייכעלט. און ווען דאָס פּאָרעל איז אַוועק פֿון דאָקטאָר האָט בלויז די פֿרוי דעם „אמת" געוואוסט. זי האָט אָבער דעם מאַן דעם אמת נישט דערצעהלט נישט דערפֿאַר, ווייל זי האָט דערביי געהאַט וועלכע ס׳איז הינטער־געדאַנקען, נאָר ווייל ס׳איז איהר געווען א רחמנות אויפֿ׳ן מאַן.

ס׳ווייב האָט זיך דערוואוסט, אַז איהר מאַן איז איהר אומגעטריי, אַז ער פֿיהרט א ליבע מיט בערטאָ׳ן, איהרע א פֿריינדין. אה, ווי זי האָט געלי־טען! וואָס פֿאַר א גיהנום זי האָט איבערגעפֿיהלט אין איהר טיפֿען האַרצען. זי האָט זיך אויך דער־וואוסט, אַז איהר מאַן וועט מיט איהר אָפֿען רעדען און ערקלערען איהר, אַז ער וויל זיך מיט איהר שיידען, ווייל אָהן א קינד קיין זייער פֿאַמיליען לעבען נישט זיין פֿאָלקאָם גליקליך (ער איז נאָר אַלץ זיכער געווען, אַז זי איז די שולדיגע"), זי איז שוין איצט געווען גרייט דעם מאַן איהרען ענד־ליך דעם „אמת" צו דערצעהלען, אַז ער קען קיינמאָל קיין פֿאָטער נישט ווערען.

נישט אַכטענדיג אויף אַלע זיינע פּלענער, האָט דעם מאַן דאָך אויסגעפֿעהלט מוט אָפֿען צו רעדען מיט זיין פֿרוי. איז דער מאַן אַנטלאָפֿען מיט זיין גע־ליבטער, פֿאַר דעם ווייב אַ בריוועלע איבערגעלאָזען און אַלץ וואָס ער האָט געפּלאַנעוועט צו רעדען, האָט ער אין בריף געשריבען. האָט ס׳ווייב איהר מאַנ׳ס בריוועלע געלייענט און זי האָט געלאַכט מיט וועהטאָג, געלאַכט היסטעריש...

ס׳ווייב האָט פֿון איהר מאַן א גט געקראָגען, זי האָט מיט דער צייט זיך דערוואוסט, אַז איהר גע־וועזענער מאַן האָט מיט זיין געליבטער געהייראַט. און אין טיפֿן האַרצען האָט זי געוואַרט, אַז ס׳וועט קומען פֿאַר איהר א טאָג, ווען זי וועט ענדליך האָבען א געלעגענהייט צו רעטיגען זיך מיט נקמה.

נאָר אָט האָט ס׳אָפּגע׳גט׳ע ווייב געשלאָסען בעקאַנטשאַפֿט מיט א יונגענמאַן. די בעקאַנטשאַפֿט האָט זיך אין אנערנסטער ליבע ענטוויקעלט און זי האָט צום צווייטען מאָל געהייראַט.

זי איז מוטער געוואָרען פֿון א שעהנער ליבער, טעכטערל, אין איהר מוטערליכען גרויסען גליק, אין איהר אייבשיכור׳ענדער פֿרייד האָט זי א׳גאַנ־צען פֿערגעסען וועגען איהר ערשטען מאַן אין זי האָט מעהר וועגען איהם נישט געטראַכט, נאָר אַנ־אַנדערשמאָל, אין מיט טען ווען געדאַנקען און ער־אינערונגען שפּארען זיך אין קאָפּ אַריין גאָר נישט געבעטענערהייד, פֿלעגט זיך איהר דערמאָהנען די גאַנצע דראַמע, וואָס זי האָט איבערגעלעבט מיט איהר ערשטען מאַן.

איינמאָל איז צו דער פֿרוי געקומען מיט א וויזיט, א מאַן, וועלכער האָט זי געקענט, ווען זי איז נאָך געווען פֿערהייראַט צו איהר ערשטען מאַן. דער גאַסט האָט געוואוסט וועגען איהר געוועזענעם מאַנ׳ס צווייטער הייראַט. ער האָט אויך געוואוסט וועגען דער פֿרוי׳ס צווייטער הייראַט.

די ערשטע זאַך, וואָס די פֿרוי האָט געפֿינען פֿאַר נויטיג צו פֿרעגען, איז געווען אויב די צווייטע פֿרוי פֿון איהר געוועזענעם מאַן איז א מוטער געוואָרען?

— יא — האָט דער אומשולדיגער גאַסט אומ־שולדיג געענטפֿערט — זיי האָבען א טייער, זיס מייד־עלע, שוין באַלד א יאָהר אַלט.

— טאַקע — האָט די פֿרוי אויסגעשריען מיט א פֿערשטיקטער אויפֿרעגונג, איהר געזיכט האָט אויפֿגעפֿלאַמט, די אויגען האָבען אויפֿגעפֿינקעלט, אויפֿגערעגט און האַסטיג האָט זי איבערגערעדט דעם גאַסט׳ס ווערטער:

— א טייער זיס מיידעלע...

— יא, שוין באַלד א יאָהר אַלט.

— אין וועמען זיך איינגעגעבען: אין טאַטען, אין דער מאַמען?

— א בלאָנדינקע ווי די מאַמע — האָט דער גאַסט דערצעהלט.

— גאָר נישט עהנליך צום טאַטען? — האָט די פֿרוי בעוואָרפֿען איהר גאַסט מיט פֿראַגען.

— איך האָב נישט בעמערקט — האָט דער גאַסט אומשולדיג גערעדט.

— פֿלעגט איהר אָפֿט צו איהם קומען?

— געווען ביי איהם שעהנע עטליכע מאָל.

— ווי לעבט זיך איהם?

— גאַנץ פֿיין.

דער גאַסט איז אוועק, די פֿרוי איז אַליין גע־בליבען, אַליין מיט איהרע געפֿיהלען, אַליין מיט איהרע געדאַנקען, וואָס פֿאַר א גרוס דער ליבער גאַסט האָט איהר געבראַכט! ווי זי האָט געגאַרט אזא גרוס צו הערען... ס׳איז דא, הייסט עס, ביי איהר געוועזענעם מאַן א מיידעלע א בלאָנדינקע...

נו, וואָס זאָגען? בערטאַ איז נישט אַזאַ נאַר ווי זי איז געווען. בערטאַ האָט זיך מסתמא אויך דערוואוסט וועגען איהר מאַן „דעם אמת", האָט זי געוואוסט וואָס זי האָט צו טון, אַ נאַר איז זי?

די פֿרוי האָט געבערענט, געפֿלאַמט אין א בייזען פֿלאַם. זי האָט זיך איועקגעזעצט א בריף שרייבען צו איהר געוועזענעם מאַן, א בייזען, א גיפֿטיגען בריף. זי האָט איהר געוועזענעם מאַן דעם „אמת" דער־צעהלט, זי האָט איהם בייז און גיפֿטיג געגעבען צו פֿערשטעהען, אַז זיין קינד איז נישט זיינס און קען נישט זיין זיינס. זי האָט אומבאַרעמהאַרציג איהם געראַטען געהען צו דאָקטוירים און איבערצייגען זיך, יעדער שורה, יעדער וואָרט פֿון איהר בריף איז געווען אָנגעפֿיהלט מיט בייזער, גיפֿטיגער נקמה. זי האָט געענדיגט איהר שרייבען... זי האָט דעם בריף אין א קאָנווערט פֿערקלעפּט, אָנגעשריבען דעם אדרעס, וואָס זי האָט ביי איהר גא...מען,.. פּלוצים האָט זי דערהערט ווי אין צווייטען צימער לאַכט איהר קינד. זי האָט וועגען אַלץ פֿערגעסען און איז אין איהר קינדס צימער געלאָפֿען...

ס׳קינד איז געלעגען אין איהר וויג־בעטעלע, האָט מיט איהרע ליכטיגע אויגען געקוקט אויף עפּעס, וואָס ס׳האָט איהר געמוזט הפּנים שטאַרק גע־פֿעלען זיין און האָט זיך פֿערגאָסען מיט א זילבער נעם געלעכטער. ווי א פֿער׳שכור׳טע האָט די מאַמע געכאַפּט דאָס קינד צו זיך אויף די הענט, זי האָט עס אויסגעקושט יעדעס גליד און מיט א ווילדער פֿרייד געטאַנצט און געשריען:

— טייערע מאַמעלע, זעה נאָר ווי דאָס לאַכט לעבען מיינס, גליק מיינס!

פּלוצלינג האָט זי בעגריפֿען, וואָס איהר בריף וועט אויפֿטון; זי האָט בעגריפֿען, אַז דאָס וועט צו־שטערען דעם גליק פֿון אַ פֿאַמיליע, וואָס ברענגען אומגליק צו אַזאַ קינד ווי זי האַלט איצט אויף די הענט, אַנ׳אומשולדיג קינד, זי האָט אויפֿגעשוי־דערט.. זי האָט דעם בריף צוריסען, נישט בענוגענט זיך מיט דעם צורייסען, איועקגעזעצט דאָס קינד אין איהר בעטעלע, און גענומען דעם בריף פֿערברענען. דעם קינד איז דער פֿייערל פֿון דעם ברענענדען בריף גאָר שטאַרק געפֿעלען געוואָרען, ווייל זי האָט יודער פֿערגאָסען זיך מיט א פֿרעהליכען לאַכען.. די מאַמע האָט פֿרייער אָפּגעאָטעמט. אין איהר טי־פֿען האַרצען האָט זי געפֿיהלט, אַז זי וועט שוין קיינמאָל נישט צושטערען א גליק, וואָס איז עהנליך צו איהר איצטיגען אייגענעם גליק..

רעכט און לעבן

יורידישע בײַלאַגע פון „נײַעם פאָלקסבלאַט"

רעכט פון א פרוי צו ירשנען א מאן

און פון א מאן צו ירשנען א פרוי

די גרויס פון חלק ירושה, אויף וועלכע אַנ'איבערגעבליבענע פרוי אָדער מאַן האָט רעכט, איז אָפּהענגיג פון פאַמיליען־בעשטאַנד פון פערשטאָרבענעם און אין דעם פּרט קאָנען פּאָרקומען פאָלגענדע עווענטואַליטעטען:

אויב דער פערשטאָרבענער לאָזט איבער קינדער, דאַרף די ירושה אַזוי צוטיילט ווערען, אַז די אלמנה זאָל בעקומען פונקט אַזאַ חלק, ווי יעדעס פּער'יתומ'טע קינד, מיט דעם אָבער אונטערשיד, וואָס די אלמנה מעג זיך אויסקלייבען וועלכעס חלק זי וויל, בעת די איבעריגע יורשים זענען צו אַזאַ אייגענווילליגען אויסוואַהל נישט בערעכטיגט. און אין נאָך אַ פּרט אונטערשיידעט זיך די בערעכטיגונג פון אַנ'אלמנה צו ירשנ'ען פון די איבעריגע יורשים. דאָס חלק, וואָס זי בעקומט, בעקומט זי נישט אַלס אייגנטום נאָר זי מעג זיך דערמיט בענוצען בלויז אַזוי לאַנג, כל זמן זי לעבט, אין דער צייט, ווען די איבעריגע יורשים בעקומען די צוגעטיילטע חלקים אַלס אייגענטום.

אין דער פּראַקטיק שטעלט זיך דער צוטייל אַזוי פאָר: אַ פערשטאָרבענער האָט איבערגעלאָזט אַ טאָכטער, אַ זוהן און אַנ'אלמנה. ביידע קינדער ירשנ'ען אייגענטליך צו העלפט פערמעגען, דערווייל אָבער, בענוצען זיי זיך בלויז מיט צוויי דריטעל פערמעגען. יעדער פון זיי דיספּאָנירט מיט איין דריטעל. דאָס איבערגעבליבענע דריטעל גייט איבער צו דער אלמנה, וועלכע מעג זיך, ווי געזאָגט, דערמיט בענוצען אַזוי לאַנג ווי זי לעבט. זי טאָר עס אָבער נישט פערקויפען, איבערטראָגען אָדער שליסען אַנדערע טראַנזאַקציעס, ווי מיט אַנ'אייגענטום. נאָכ'ן טויט פון דער אלמנה גייט איהר חלק איבער אַלס אייגענטום צו די קינדער.

ווײַבאַלד דער פערשטאָרבענער לאָזט נישט איבער קיין קינדער, נאָר אַנדערע קרובים ביז דער 4־טער מדרגה, ירשנ'ט די אלמנה אַ 4־טעל פון א בערגעבליבענעם פערמעגען שוין אַלס אייגענטום. קוים זענען נישט פערהאַן קיין נעהנטערע קרובים, ווי פון דער 5־טער ביז דער 10־טער מדרגה, האָט די אלמנה רעכט אויף אַ האַלבער ירושה, וואָס זי נעמט דעסגלייכען איבער אַלס אייגענטום. דאַן, ווען ס'זענען נישט פערהאַן קיין קרובים ביז דער 12־טער מדרגה, געהער די גאַנצע איבערגעבליבענע ירושה צו דער אלמנה.

ס'קאָן אויך טרעפען אַזאַ פאַל, אַז א פערשטאָרבענער לאָזט נישט איבער קיין קינדער, נאָר ס'בלייבען יאָ אַנ'אלמנה, עלטערן און שוועסטער און ברידער דאַן דאַרף קודם בעקומען איהר 4־טעל די אלמנה, יעדען פון די עלטערן קומט אויך צו איין פערטעל און דאָס 4־טע פערטעל צוטיילען זיך גלייכמעסיג די ברידער און שוועסטערן פון פערשטאָרבענעם. האָט דער פערשטאָרבענער נישט איבערגעלאָזט קיין קינדער, נאָר אַ פרוי, עלטערן און איין שוועסטער, איז יעדער פון זיי בערעכטיגט אויף אַ 4־טל ירושה, אָדער אַ פרוי, עלטערן, 2 ברידער און 1 שוועסטער, אָדער 2 שוועסטערן און 1 ברודער איז די אלמנה און יעדער פון די עלטערן בערעכטיגט אויף אַ פערטעל ירושה, און יעדער פון די שוועסטערן און ברידער אויף 1 12־טעל חלק.

אין פאַל, ווען נאָך אַ פערשטאָרבענעם בלייבען אַ פרוי, אַנ'אומגעזעצליך קינד און ברידער אָדער שוועסטערן־קינדער, בעקומט די אלמנה צוויי אכטלעך, דאָס אומגעזעצליכע קינד — דריי אַכטלעך און די שוועסטערן־קינדער — אויך דריי אַכטלעך.

כדאי אויך צו בעמערקען, אַז אַ מאַן קאָן נישט בעגרעניצען די ירושה־רעכט פון אַ פרוי מעהר ווי אויף אַ העלפט אין פערגלייך מיט די אויסגערעכנטע נאָרמען, און אַז די זעלבע בעשטימונגען, וועלכע דאָס געזעץ זעהט פאָר לגבי אַ פרוי, זענען אויך נוגע דער ירושה־רעכט פון אַ מאַן נאָך אַ פערשטאָרבענער פרוי.

ווײַכטיגע ענטשיידונגען פון העכסטען געריכט

האַנדעלס - ביכער

דאָס, וואָס דער אינוועטאַר פון די בעלי־חובות שטימט נישט מיטן הויפּט־בוך: וואָס אין חשבון פיגורירען נישט געוויסע סומען, וועלכע זענען גענומען געוואָרען אויף דער קאָנטאָ פון דריטע פערזאָנען; וואָס ס'פעהלען בשוויזען אויף איינענע פּאָזיציעס; וואָס חשבונות פון בעשטעלער זענען געבוכט געוואָרען ערשט ביים בעצאָהלען דעם בעטרעף. גיט נאָך נישט קיין גענוגענדען גרונט צו דיסקוואַליפיצירען די פאָרשריפטליכקייט פון די געפיהרטע האַנדעלס - ביכער.

שריפטליכע בעווייזען

פאַר א שריפטליכען בעוויז, אויפן גרונט פון וועלכען מ'קאָן אויפמאָהנען א חוב, קאָן אַנערקענט ווערען נאָר אַזאַ דאָקומענט, וועגען וועלכען ס'איז פערהאַן א בעשטעטיגונג, אַז ר'איז אונטערגעשריבען געוואָרען דורך דער אייגענטליכער פּערזאָן, אָדער דער רעכטהאַלט איהר ערקלערונג עווענטועל אַדורך איהר אַקצעפּטירטע ערקלערונג.

קאָאָפּעראַטיווען

די ענדערונג פון א קאָאָפּעראַטיוו - סטאַטוט, איידער ר'איז רעגיסטרירט געוואָרען. פערפליכטעט נישט די מיטגלידער אפילו אויך נישט די יעניגע, וועלכע האָבען זיך בעטייליגט אין דער אָפּשטימונג.

פּאַרפאָלק

ס'איז נישט גילטיג קיין פערקויף צווישען א פּאַרפאָלק אפילו, ווען די הסכמה האָט איינער געוואָלט פערזיכערען דעם צווייטען אויף דער עלטער.

וועקסעל

אפילו נאָכן פּראָטעסט מעג מען אָפּטרעטען א וועקסעל אויפן סמך פון אַנ'איינפאַכער ושירא. אָהן א ספּעציעלע רעיענטאַליע בעשטעטיגונג, און דער אַננעהמער ווערט מעגען אויפמאָהנען דעם חוב אויך אויפן וועג פון א צאָהל־בעפעהל.

רענטע

דער אומשטאַנד, אַז א פּערזיכערטער ניסטיגער אַרבייטער אַרבייט פון צייט צו צייט, נעהמט נאָך נישט בײַ איהם צו די רעכט צו בעקומען אַרבייטסלאָזע רענטע.

הכנסה - שטייער

אויב ס'האַנדעלט זיך ביים אויסמעסטען הכנסה שטייער, מעג דער צאָהלער פערלאַנגען, אַז די אַרויסגערופענע דורכן פינאַנץ - אַמט עדות און עקספּערטען זאָלען שווערען.

שטעמפּעל - שטייער

ביי פערקויף אָרעה צושטעל - טראַנזאַקציעס איז [...]

דער אויסשטעלער פון א רעכענונג נישט דער אָפּנעהמער, דער קונה, נאָר דער קויפער.

אָרימקייט - רעכט

אָרימקייט - רעכט ווערט אַנערקענט נאָר אַנ'אַבסאָלוט־אָרימען, פאַר וועלכען ס'ווערט בעטראַכט בלויז אַזאַ איינער, וואָס בעזיצט איבערהויפּט נישט קיין שום מאַטעריעלע מיטלען און נישט בלויז צו פיהרען דעם נייגעפּענעם פּראָצעס.

ענטשעדיגונג

מ'קאָן מאָהנען אַנ'ענטשעדיגונג פון אַנ'שדות, וועלכער האָט אין אַ ציווילען פּראָצעס פאַלש גע[...] שוואָוירען, אויב דערמיט האָט ער פערשאַפט שע[...] צען שאָדען.

האַנדעלס - אונטערנעהמונג.

אַנ'אונטערנעהמונג, וועמעס טעטיגקייט [...] שטייט אין נאָר קויפען רויהשטאָפען און אין פער[...] קויפען זיי אויסגעפערטיגטערהייט, נאָכדעם, ווי [...] ווערען איבערגעאַרבייט אין אַנ'אַנדערער אונטער[...] נעהמונג, ווערט נישט בעטראַכט פאַר קיין אינ[...] דוסטרי, נאָר פאַר א האַנדעלס - אונטערנעהמונג.

נײַע געזעצען און צירקולאַרען

שטראָפען פאַר איבערטרעטען שטייערן - בעשטימונגען

די נײַע אָרדינאַציע זעהט פאָר פאָלגענדע שטראָפען פאַר איבערטרעטען געוויסע בעשטימונגען:

אַלזאָ פאַר בעהאַלטען געוויסע פּרטים אין א דעקלאַראַציע (זעזנאַניע) ערקלערונג. אויפקלערונג, אָדער רעקורס, אויב דאָס איז געשעהען מיט דער כוונה אויסצומיידען אָדער צו פערקלענערען דעם שטייער־אויסמעסט דראָהט א 20־פאַכיגע געלד־שטראָף צוזאַמען מיט אַרעסט אויף א טערמין ביז 6 חדשים.

די זעלבע שטראָף דראָהט אויך פאַר בבּיות'דיג פאַלש פיהרען געשעפט־ביכער.

פאַר פיהרען אַנ'אונטערנעהמונג אָהן א פּאַטענט אָדער אויפן סמך פון א קלענערער קאַטעגאָריע פּאַטענט. א לאַנגער אָהן א רעגיסטריר־קאַרטע דראָהט א 3־פאַכיגע געלד־שטראָף, רעכענדיג לויטן פּרייז פון פּאַטענט, עווענטועל רעגיסטריר - קאַרטע אָדער לויטן אונטערשיד פון אויסגעקויפטען ביזן נויטיגען פּאַטענט.

פאַר פערהאַלטען דורך אַנ'אונטערנעהמען די אַרויפגעצויגענע שטייער - בעטרעפען פון די אויסגעצאָהלטע שכירות דראָהט א געלד־שטראָף אין דער הויך ביז 5 טויזענד גילדען אָדער אַרעסט ביז 6 חדשים.

פאַר נישט וועלען פאַרשטעלען די שטייער־אָרגאַנען די געפיהרטע ביכער דראָהט א געלד־שטראָף אין דער הויך ביז 3 טויזענד גילדען. פאַר נישט צולאָזען די קאָנטראָלערען פון פינאַנץ־אַמט דורכפיהרען א לוסטראַציע פון דער אונטערנעהמונג, דראָהט א געלד־שטראָף ביז 2 טויזענד גילדען אָדער אַרעסט ביז 3 חדשים.

פאַר נישט אויספיהרען אין געהעריגען טערמין די אויפפאָדערונג, פעראָרדענונג אָדער בעפעהל פון דער פינאַנץ־מאַכט, וואָס באַציהט זיך אויף די בעשטימונגען פון דער שטייער־אָרדינאַציע דראָהט א געלד - שטראָף אין דער הויך פון 5 הונדערט גילדען.

פערעלטערטקייט פון שטייערן - עקזעקוציעס

די רעכט אויפצומאָהנען א פערלעגענעם שטייער־בעטרעף ווערט פערעלטערט נאָך 5 יאָהר, רעכענדיג פון דעם קאַלענדאַר־יאָהר. ווען דער דאָזיגער שטייער איז צאָהלבאַר. דער אָפּליינ, צולייג אין דאַטעם און יעדער אונטערנעמענ[ד]ער עקזעקוציע - שריט ריי[...]

סען איבער דעם לויף פון דער פערעלטערטקיי[ט] ערשט נאָכן אָפּלויף פון בעטרעפענדען קאַלענדאַ[ר] יאָהר הייבט ווייטער אָן די פערעלטערטקייט [...] לויפען.

די פערעלטערטקייט פון א שטייער בעציהט [...] אויך צו דער פערעלטערטקייט פון א צושלאַג צום [...] בען שטייער אַלס איינס, צי ס'האַנדעלט זיך וועג[ען] א מלוכה'שען אָדער קאָמונאַלען צושלאַג. דעס[...] גלייכען איז אויך די פערעלטערטקייט חל אוי[ף] ציגזען, עקזעקוציע - קאָסטען.

די פערעלטערטקייט נעהמט אָבער נישט צו פ[...] מלוכה־אוצר די רעכט צו שטילען זיינע פּרעטענזי[עס] אויפן חשבון פון בעל־חוב'ס פערמעגען, אויב ד[...] בעטרעף איז היפּאָטעקאַריש פערזיכערט געוואָר[ען].

איבערגעצאָהלטע סומען

סומען, וועלכע זענען איבערן בעטרעף אָד[ער] אָהנבערעכטיגט איינגעצאָהלט געוואָרען, סיי [...] פאָרם פון א שטייער, צושלאַג צום שטייער, צינ[...] אָדער עקזעקוציע - קאָסטען, ווערען פערעכענט אוי[ף] חשבון פון אַנדערע שולדיגע שטייערען. קוים [...] דער פּעטענט נישט שולדיג קיין אַנדערע שטייע[רן] דאַרף איהם די בעטרעפענדע סומע צוריקגעצאָה[לט] ווערען.

די פערעכענטע אָדער צוריקגעצאָהלטע סומ[ען] דאַרפען פּראָצענטירט ווערען אין דער הויך [...] 4% יעהרליך. רעכענדיג פון טאָג פון איינצאָה[לען].

ראַנענגען ווערען נישט צוריקגעצאָהלט די [...] ווילינג־בעצאָהלטע סומען פאַר א פּאַטענט אָדער [רע]גיסטריר־קאַרטע א חוץ אין די פאַלען, ווען או[יף] איין אונטערנעהמונג זענען אויסגעקויפט געוואָר[ען] צוויי פּאַטענטען אָדער 2 רעגיסטריר־קאַרטען.

עקזעקוציע פון געריכטס - קאָסט[ען]

דאָס יוסטיץ - מיניסטעריום פעראָרדענט [...] לעצטען צירקולאַר. אַז בנוגע די בעטרעפען [...] שטראָף - פּראָצעסען, וואָס קומען דעם מלוכה־אוצר אין פאָרם פון שטראָפען, געריכטס - אָפּצאָהל[ונגען] פּראָצעס - קאָסטען זאָל פאַר דער אונטערנעמונג עקזעקוציע דורכן קאָמאָרניק צוגעשיקט ווערען [...] בעל־חוב אַנ'אויפפאָדערונג, אַז ער זאָל אין מ[...] פון 7 טעג גוטוויליג בעצאָהלען.

בלויז, ווען ס'איז פערהאַן א מורא, אַז דער ש[...] דיגער וועט דערווייל די חפצים אויפרוימען, [...] מען אונטערנעהמען אַנ'עקזעקוציע אָהן א פריהער[דיגער] התראה.

אויפן דערנער־וועג

שפּאַנענדער פענסאַציאָנעל־ראָמאַטישער ראָמאַן

(65

אָבער רעדל וויל זיך נישט אָפּזאָגען פון זיין מיליטערישער קאַריערע, ער וויל נישט, אַז מ'זאָל איהם שפּייען אין פּנים אַריין, ער וויל נישט ווערען פערהאַסט פון דער געזעלשאַפט און פוילען אין תּפיסה.

אָבער צי איז אַזוי בעסער? צי קאָן ער נישט ווידכפאַלען און געהן אויף דער תּליה? אָבער פערפאַלען, דאָ האָט ער כאָטש אַנ'אויסזיכט, אַז ער קאָן זיך ראַטעווען. קיין אַנדער אויסוועג איז נישטאָ! ער מוז שפּילען דעם געפעהרליכען שפּיל. ער מוז איינשטעלען אין קאָן זיין לעבען און שפּילען. דאָס שפּיל איז אַ געפעהרליכעס? פערפאַלען! ער קאָן דאָך אָבער געווינען. מען דאַרף, דער עיקר, אַנווענדען די גרעסטע פאַרזיכטס־מיטלען, אַז ער זאָל נישט האָבען קיין דורכפאַל.

פערפאַלען, ער מוז איצט אָנהויבען צו שפּילען די שווערע און לעבענס־געפעהרליכע ראָל פון אַ מענש מיט צוויי בשמות. ער וועט מוזען זיין סיי שעף פון די עסטרייכישע מיליטער־שע שפּיאָנען, סיי שפּיאָן פון רוסישען גענעראַל־שטאַב.

מען גיט פלוצלינג אַ קלאַפּ אין טיר. רעדל גיט אַ קאָנוואולסיווען ציטער, ווי מ'וואָלט איהם אַ שטאָך געטון. ער זעצט זיך אַוועק גלייך, קוקט אַריין אין די פּאַפּירן, הגם ער זעהט דאָרט גאָרנישט און רופט אויס:

— אַריין!

עס בעוויזט זיך דער אָפיציר און פרעגט:

— צי איז שוין דער הער פאָלקאָווניק פריי?

— וואָס איז?

— זיין עקסעלענץ, דער שעף פון גענעראַל־שטאַב, בעט אייך קומען אין זיין קאַבינעט.

— איך קום גלייך, — האָט רעדל געענטפערט.

דער אָפיציר איז צוריק אַרויס. רעדל האָט נער־ווען אַ מאַך געטון מיט די הענד. ער האָט זיך איצט נישט געפיהלט בכוח צו רעדען מיט'ן שעף פון גענעראַל־שטאַב, צי ווען דען קאָנראַד העצענ־דאָרף (דער שעף פון גענעראַל־שטאַב) נישט דער־קענען די אונרוהיגקייט אויף רעדל'ס געזיכט? ער וועט דאָך איהם זיכער פרעגען, פאַרוואָס ער האָט אַזאַ שרעקליך אויסזעהען. און וואָס וועט ער איהם ענטפערען? און צי איז ער ע״ע בכלל איצט פעהיג צו רעדען מיט יעמען עס איז? אָ, ווי ער וואָלט איצט געטרונקען און אַ סך געטרונקען, כדי צו דערשטיקען די אונרוה, די צוּבראָכענקייט, וואָס פייניגט איצט זיין נשמה!

אבער פערפאַלען, ווען העצענדאָרף רופט, מוז מען געהן. דאָס זענען פליכטען. עס קאָנען דאָ נישט זיין קיין שום תּירוצים.

איידער ער איז אַריינגעגאַנגען אין קאַבינעט פונ'ם שעף פון גענעראַל־שטאַב, האָט זיך רעדל אַבגעשפּיגעלט. ער האָט זיך פּשוט דערשראָקען פאַר זיין אייגען געזיכט.

די אויגען זענען געווען רויט, דאָס פּנים ווייס ווי קרייד און מאָדנע אויסגעצויגען. דאָס גאַנצע געזיכט האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון א מענש, וואָס לעבט איבער שווערע, פייניגליכע יסורים.

ער האָט זיך אויסגעגלייכט, געמאַכט אַנ'ערנ־סטע, אָפיציעלע מינע, און איז אַריין אין קאַבינעט פונ'ם גענעראַל־שטאַב־שעף.

— איהר האָט מיך גערופען, הער גענעראַל?

— האָט רעדל געפרעגט.

— איך האָב מיט אייך געוואָלט זיך דורכרעדען וועגען עטליכע וויכטיגע ענינים, — האָט העצענדאָרף געענטפערט, — אָבער... הער פאָלקאָוויק, וואָס איז אייך, וואָס זענט איהר אַזוי בלאַס?

— בלאַס? איך ווייס אַליין נישט דערפון... עס, נאַרישקייטען... וועגען וואָס האָט איהר מיט מיר געוואָלט רעדען?...

— .59 —

— איך האָב אייך געוואָלט בעטען, — האָט דער גענעראַל־שטאַב־שעף פאָן העצענדאָרף געזאָגט צו רעדל'ען, — איך האָב אייך געוואָלט בעטען, איהר זאָלט זעהען צו פערשטאַרקען אונזער שפּיאָנאַזש־אַ־בייט אין רוסלאַנד. די פּאָליטישע לאַגע איז אַנ'אָנגעשטרענגטע, דעריבער דאַרפט איהר אַטאַ קירען די רוסישע שפּיאָנען, וועלכע זענען לעצ־טענס געוואָרען זעהר טעטיג.

ווען העצענדאָרף האָט גערעדט די דאָזיגע ווערטער, האָט רעדל געפיהלט, ווי עס פערפעהלט איהם אָטעם און דאָס האַרץ האָט איהם גענומען האַסטיג קלאַפּען...

— איך מיין אויך אַזוי, — האָט ער געענט־פערט מיט א שוואַכער שטים, קאָנענדיג זיך קוים בעהערשען נאָך דער לעצטער איבערלעבונג ביי זיך אין קאַבינעט.

— איהר מוזט זיין קראַנק הער פאָלקאָוויק? — האָט העצענדאָרף געפרעגט, זעהענדיג רעדל'ס האַלטונג, — איהר רעדט דאָך קוים!

— יאָ, איך פיהל זיך לעצטענס זעהר אָפּגעשוואַכט, — האָט רעדל געענטפערט, — אָבער מיר קאָנען רעדען, הער גענעראַל, עס מאַכט נישט אויס, ס'וועט מיר בעסער ווערען. איך האָב אַפּט אַזעלכע אָנפאַלען פון אַלגעמיינער שוואַכקייט...

דער שמועס איז ווייטער געפיהרט געוואָרען. דער שעף פון דעם גענעראַל־שטאַב האָט פאָרגעלעגט רעדל'ען, אַז ער זאָל פערגרעסערען די צאָהל שפּיאָנען אין רוסלאַנד, העצענדאָרף האָט אויפגעוויזען, אַז די רוסען האָבען לעצטענס פערגרעסערט זייער אַרבייט, אַז זיי פערפלייצען עסטרייך מיט שפּיאָנען, דעריבער מוז דער עסטרייכישער „נאַכריכטען־דינסט" ענטפערען דערויף מיט א דרייפאַכער געגען־אַטאַקע.

— אייגענטליך איז דאָך שפּיאָנאַזש א מין "ל מה איז שלום־צייט" — האָט העצענדאָרף גע־זאָגט מיט א שמייכעל — עס געהט דאָך דאָ אָן קאַמף צווישען צוויי לענדער אויף לעבען און טויט. עס האָט בעסערע שפּיאָנען, ווער סידרייגט [...] פער אַריין אין די סודות פונ'ם געגנער, דער געווינט די אמת'ע מלחמה. אָט שטעהט איצט פאַר [...] אַנ'אויפגאַבע, צו דערוויסען זיך וויפיל דיוויזיעס [...] ליטער איז רוסלאַנד אומשטאַנד אַרויסצושטעל[ען] אין פאַל פון א מלחמה...

„און יענער האָט פון מיר געפאָדערט אַנ'אינ[...] פאָרמאַציע וועגען די צאָהל דיוויזיעס וואָס עסטרי[יך] פערמאָגט... — האָט רעדל אַ טראַכט געטון. [...] גאָ־ מיינער, מען קען דאָך משוגע ווערען! אב[ער] פערפאַלען. מען מוז זיך צוגעוואוינען צו דער דאָ[...] גער שווערער ראָל!"

און אין דערזעלבער צייט, אין דעמזעלב[ען] טאָג אפילו, ווען רעדל איז געצוואונגענערהייט א גאַזשירט געוואָרען פאַר'ן רוסישען גענעראַל־שטאַב אַלס שפּיאָן, — אין דערזעלבער צייט, [...] דער אַלמעכטיגער שעף פון עסטרייכישע[ן] שפּיאָנאַזש־אַמט איז געוואָרען א רוסישער שפּי[אָן] אין דערזעלבער צייט האָט ער בעקומען אַנ'אויפטר[אג] פון העצענדאָרפ'ן דרייפאַך צו פערשטאַרקען ד[עם] קאַמף געגען דעם רוסישען שפּיאָנאַזש...

פון דעם דאָזיגען טאָג אָן האָט זיך פאַר אַלפּר[ער] רעדל אָנגעהויבען א לעבען, צו וועלכען עס זענ[ען] פעהיג נאָר איינצעלנע מענשען, ווייל א מ[ענש] א געוועהנליכען כאַראַקטער וואָלט נישט אויסגעהאַ[לטען] אַזאַ צושטאַנד פון שטענדיגער געשפּאַנטקיי[ט] אַנגעשטרענגקייט און מורא פאַר א דורכפאַל.

רעדל'ס ראָל איז איצט געווען א שפּיל מי[ט] טייוועל, ער האָט אויף טריט און שריט געזעה[ן] פאַר זיך דעם שאָטען פון דער תּליה. אָבער [...] האָט זיך געמוזט פערהאַרטעווען, פערפּאַנצער[ען] זיך געגען דער מורא, וואָס האָט געלויערט אוי[ף] איהם אין די איינזאַמע מינוטען. ער האָט געמ[וזט] פערגעסען, אַז ער הענגט איבער א מוראדיג[ען] אַבגרונד. אַלפרעד רעדל האָט געמוזט ווערען או[ן] ברחמנות'דיג סיי צו זיך סיי צו אַנדערע.

(פאָרזעצונג קומט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

זונטאג, 29 מערץ

ו' ניסן תרצו

זון-אויפגאנג 5.25

זון-אונטערגאנג 6.09

די האנדעלס-צייט ערב יום=טוב

(א) פונקט ווי יעדעס יאהר ווערט אויך היי= יאהר די האנדעלס=צייט פערלענגערט.

דעם קומענדיגען זונטאג, ד. 5. ד. ח. וועלען אלע געוועלבער מעגען אפען זיין פון 1 ביז 6 נ. מ.

אין דער ערב יום=טוב-וואך ביז פרייטאג איינשליסלעך וועלען די געשעפטען מעגען זיין אפען ביז 9 אין אווענד, אין „וויעלקא סאבאטא" איז דערלויבט צו האנדלען בלויז ביז 6 א זייגער.

דאס זעלבע איז אויך נוגע די סטראנאנעס אין די האליעס און מערק.

פון ל. א. פ. פ.

אין דער פאלקס שולע נומ. 86, איז לעצ= טענס אדורכגעפיהרט געווארן א קורס פון ל. א. פ. פ.

אין דער האנדעלס-שולע קאפערניקא 41, האט זיך געענדיגט דער קורס פון ל. א. פ. פ. גע= ענדיגט דעם קורס האבען 44 אבסאלווענטען, וועל- כע האבען בעקומען אינסטרוקטארען=דיפלאמען.

אפטייקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורנע

(א) היינט ביינאכט דיזשורירען: ס. קאן, פלאץ קאשטשעלני 8; כארעמזא, פאמארסקא 12; וואגנער, פעטריקאווער 65; זאיאנטשקעוויטש, זשעראמסקיע- גא 37; גארטשיצקי, פושעיאזד 59; עפשטיין, פעטר- ריקאווער 225 און שימאנסקי, פושענדזיעלניאנא 75.

פער'סמ'ט מיט שפיין

(א) אויף ווילקא 43 האט זיך פער'סמ'ט מיט גישט פרישער שפיין דער 39=יעהריגער אב= רהם פוטערלהב און זיין פרוי, די 37-יעהריגע אסתר מיט זייגע 2 קינדער.

פאגאטאוויע האט זיי ערטיילט ערשטע הילף.

א שרפה

(א) אין הויז פון יאנקעל זידאווסקי (פאד- ושעטשנא 31) איז צוליב א דעפעקט אין קוימען אויסגעבראכען א שרפה.

די ארויסגערופענע פייערלעשער האבען דאס פייער באלד איינגעלאשען.

פריוואטע

וועגעראלאגישע לעטשניצע

161 פיעטריקאווער 161

בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע, הויט און געשלעכטס- קראנקהייטען דורך דאקטוירים-ספעציאליסטען.

אפען פון 8—9 אוו. זונטאג און חגאות פון 9—1 מיטאג.

א פרוי-דאקטאר נעהמט אן פון 3—5 נאכמ.

א בעראטונג 3 זל.

א פערדעכטיגע שאכטעל האט מען ארייגעגעבען

איז דער וואוינונג פון א סוחר אויף פאלודניאווא 8

נעכטען ארום האלב 12 פארמיטאג האט אימ- ציער אנגעקלאפט אין דער טיר פון שמאלעוויטש אויף פאלודניאווא 8 און אריינגעגעבען דעם דינסט מיידעל א פעקעל איינגעפאקט אין פאפיר, היסענ- דיג עס איבערגעבען דעם ה' שמאלעוויטש. דאס דינסטמיידעל האט אוועקגעלעגט דאס פעקעל אויפ'ן טיש. 7 אין אווענד איז ה' שמאלעוויטש אהיימגע- קומען און ווען ער האט אהאפגענומען דאס פאפיר פונם פעקעל, האט ער דארט געפונען א בלעכערנע שאכטעל פון א זעהר פערדעכטיגען אויסזעהן. ה' שמאלעוויטש האט מורא געהאט צו עפענען די שאכ- טעל און האט וועגען דעם געמאלדען דער פאליציי. באלד זענען אנגעקומען עטליכע פאליציי-אפי- צירען, וועלכע האבען די שאכטעל מיטגענומען, פדי אויסצופארשען דעם אינהאלט פון איהר. רעזולטאט איז נאך נישט בעקאנט דער רעזולטאט פון דער דאר- טיגער אונטערזוכונג.

די שטרייק-בעוועגונג אין לאדז

שטרייק פון קאטאן-ארבייטער, ווערט פערשארפט

(א) אויף דער נעכטיגער אלגעמיינער פערזאמ- לונג פון די שטרייקענדע קאטאן-ארבייטער איז בע- שלאסען געווארען צו קאנטיניאירען דעם שטרייק ביז צו א פולשטענדיגען נצחון, ווייל די ארויסגע- שטעלטע פאדערונגען זענען, לויט דער מיינונג פון די שטרייקענדע — מינימאלע.

דער שטרייק זאל פערשארפט ווערען דורך ארויס- ציהען פון דער ארבייט די טעכנישע דירעקטאפט און די וועבער.

פערענדיגט דעם שטרייק אין האראקס פאבריק

נעכטען איז אונטערן פארזיץ פון ארבייטס-אינ- ספעקטאר וויזשיקאווסקי ביים אמטיל פון פאוויאר- טאווע סטאראסטווע מאקאווסקי, פארגעקומען א קאנפערענץ, פדי צו ליקווידירען דעם אקופאציע- שטרייק אין דער פירמע האראקס. נאך לאנגע און שטהאנדלונגען איז דערגרייכט געווארען א פער- שטענדיגונג. די פירמע האט הסכמה געווען פון רעדוצי- רען 60 פרויען, מספים זייענדיג, אז ס'זאל געוועהלט ווערען א פאבריקס-דעלעגאט אין דער אנוועזנהייט פון ארבייטס - אינספעקטאר. קיינער וועט נישט בע- זייטיגט ווערען פאר אנטיילנעהמען אין שטרייק, און צוזאמענהאנג דערמיט, וועט האראק'ס פאבריק אנ- הויבען צו ארבייטען פון מאנטאג.

ליקווידירט דעם שטרייק אין דער לעדער-בראנזשע

די קאנפערענץ האט געדויערט 30 שעה. אהן איבעררייס.— נעכטען איז שוין בעגיים געווארען די ארבייט

(א) עהערנעכטען איז אין ארבייטס-אינספעק- טאריאט פארגעקומען די קאנפערענץ וועגען ליקווי- דירען דעם סכסוך אין דער לעדער-בראנזשע, וועל- כער האט געדויערט 6 וואכען.

די דאזיגע קאנפערענץ, אונטערן פארזיץ פון אינספעקטאר קאקאווסקי, אין וועלכער עס האט זיך בעטייליגט דער שטאטישער סטאראסטע. ד"ר וורא- נא, האט געדויערט, אהן א הפסקה, 30 שעה, און האט זיך פערענדיגט 4 בייטאג.

אין רעזולטאט איז אונטערגעשריבען געווא- רען א טאריף=אפמאך, וואס פיהרט איין א געוויסע לוין=העכערונג פאר בעזונדערע קאטעגאריעס שוס- טער-ארבייטער.

דער טאריף=אפמאך וועט פערפליכטען ביז'ן 15-טען יאנואר 1937.

אין שייכות מיט'ן אונטערגעשריבענעם אפ- מאך, האט נעכטען די פראדוקציע אין א בעדיי- טענדען טייל אנגעהויבען צו ארבייטען.

כידוע. האבען זיך אינם שוסטער=שטרייק בעטייליגט אנ'ערך 12,000 מאן פון לאדז, זגערזש, טושין, אזארקאוו, קאליש, לוטאמירסק און סקערי- ניעוויץ.

איינגאנצען וועט מען ווארשיינליך אנהויבען ארבייטען מארגען, און מחמת'ן מאנגעל אין שיכ= ווארג, רעכענט מען, אז עס וועט איצט געארבייט ווערען אין א פערשנעלערטען טעמפא, ובפרט דער- פאר, ווייל דער סעזאן איז א זעהר גוטער, און דער געברויך אויף שוכווארג איז בעדייטענד גע- וואקסען.

אזא „קונסט-ליבהאבער"

(א) א ווארשאווער „פויגעל" א געוויסער עד- ווארד רעזנער האט ארויסגענארט אין דעם ביל- דער-געשעפט פון יאנקעל סעגאל (פעטריקאווער 88) עטליכע בילדער פאר 220 זלאטעס און איז נעלם געווארען. פאליציי זוכט איהם.

„אויסגעריסען" א פיעניעק...

(א) אין נעסיגס צוקערניע אויף נאווראט 38 האט מען נעכטען געפאקט ביי דער האנד א גע- וויסען פעליקס פעניעק (פון וויסאקא 33), וועלכער האט געוואלט פון דער קאסע ארויסגנבע'נען געלד. מען האט איהם ארעסטירט.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15. טעל. 149-07

ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע-בע האנדלונג און סעקסועלע בעראטונג

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענד.

זונטאג פון 9—1 פארמיטאג

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע - פרייזען

קלאנג-קינא=טעאטער

ZACHĘTA

זגערזשער 26.

היינט און פאלג. טעג!

דראמע פון לעבען פון א פאריזער מענש פון המון א. נ.

לעבעדיג מענש אין זינדיג

אין די הויפט-ראלען:

Charles Bauer i Magdalena Ozerdy

— II —

דער שענסטער און פרעהליכסטער פילם, וואס רופט ארויס ענטציקונג ביים פובליקום א. נ.

א וואלץ פאר דיר

אין די הויפט-ראלען:

Kamila Horn, Luis Graweure

אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

צעגעלניאנא 27. — טעלעפאן 112-25.

6=טע וואך גאסטראלען פון

מאריס שווארץ

קונסט=טעאטער

אלע פארשטעלונגען!
צו רעדוצירטע פרייזען:

אוונט פון 80 גר. ביז 3.30

בייטאג פון 70 גר. ביז 2.50

היינט זונטאג, דעם 29 מערץ. 4 נאכמיטאג און 9 אוונט

יאשע האלב

מיט מאריס שווארץ אלס ניעשאווער רבי.

פון י. זינגער. דראמאטיזירט און רעזשי: מאריס שווארץ

מארגען מאנטאג ד. 30 מערץ, 9 אוונט פרעמיערע!

טוביה דער מילכיגער

פון שלום עליכם מיט מאריס שווארץ אלס טוביה.

דינסטאג, ד. 31 מערץ, 9 אוונט פרעמיערע!

שווער צו זיין א ייד

פון שלום עליכם מיט מאריס שווארץ אלס דוד שפירא.

מיטוואך, דעם 1 אפריל, 9 אוונט

טוביה דער מילכיגער

דאנערשטאג, דעם 2 אפריל, 9 אוונט

שווער צו זיין א ייד

דער קינסטלער=אנסאמבל:

יהודית אברבנאל
העלענע גאטליב
אסתר גאלדבערג
יצחק גרודבערג
קלמן נוטמאן
נאטאליע ליפמאן
עני ליטאן
משה ליפמאן
אברהם מארעווסקי
קלארע סעגאלאוויטש
אייזיק סאמבערג
אברהם קוריץ
ליובע ראזענבערג
שמחה ראזען
נאטאן רייכענבערג
דניאל שאפירא
אלעקס שטיין א. א.

ביוע-פערוואלטער:

בנציון כץ.

קאנפערענץ פון פראפעסיאנעלע פעראיינען

פרייטאג אין אווענט איז אין לאקאל פון די טראמוואי=אנגעשטעלטע, פארגעקומען א קאנפערענץ פון אלע פראפעסיאנעלע פעראיינען, וועלכע גע= הערען צו דער קרייז-קאמיסיע פון די פראפעסיא= נעלע קלאסען-פעראיינען, עס זענען אויך געווען פערטרעטען די יודישע פראפעסיאנעלע פעראיינען.

געווי דעפ. סטשערקאווסקי האט רעפערירט וועגען די געשעהענישען אין קראקא און אין טשענסטאכאוו, עס האבען אויך גערעדט ד. ה"ה: מיקולסקי, מילמאן און אנדערע.

צום סוף איז אנגענומען געווארען א רעזא= לוציע, ווי די ארבייטער ווערען אויפגעפאדערט צו זאמלען געלד אויף צו שטיצען די פאמיליעס פון די געפאלענע אין קראקא, ווי אויך אין הסכם מיט'ן בעשלוס פון דער צענטראל-קאמיסיע פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען צו ערקלערען אויף דא- נערשטאג דעם 2 פעברואר א פראטעסט-שטרייק פון איין שעה פון 11 ביז 12 בייטאג.

Dr. med.

Sadokierski

כירורג פון צייהן און יאסלעס

Piotrkowska 164 tel. 114-20

אויספלוג קיין ווילנע

9 אפריל אויף 4 און 28 טעג. 95 זל.

קיין בריסעל 275 זל.

פון 8/4 ביז'ן 21/4–1936.

קיין פראג, ווינע און בודאפעשט

מיט פולער בעקעסטיגונג. 215 זל.

פון 9/4 ביז'ן 15/4.

פסח אין יוגאסלאוויע. ווינע, זאגרעב, סוסאק, אויפענטהאלט דורך צוויי וואכען אין פענסיאנאט אין דובראווניק.

580 זל. פון 6. ביז'ן 30. אפריל

אויף פסח קיין פאלעסטינע

הנהות פאר די ה"ה סוחרים און דאקטוירים.

הנחה-פעסער קיין עסטרייך און טשעכאסלאוואקיי

„ארביס", פיעטריקאווער 18

(„מצווא") טעל. 249-40.

זאַל פילהאַרמאָניע טעל. 213-84
מאָנטאָג, ד. 30 און דינסטאָג, ד. 31-טען ה. ח. 8.30 אָוונט
נור 2 גאַסט=אויפטריטן
פון וויענער באַלעט פון וועלט=רוהם
גרויסע אטראקציע פון איצטיגן קאָנצערט-סעזאָן
„Bodenwieser"
אין די נייעסטע נאָך ביז איצט נישט געזעהענע אין לאָדז טאַנץ-קרעאַציע. יעדן אָוונט א נייער פּראָגראַם. די קליינע צאָהל פערבליבענע בילעטן פון 1 ביז 6 זל. אין קאַסע פון פילהאַרם.

די נעכטיגע פערזאמלונג פון קרן=החלוץ

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פּראָקלאַמירטער אַקציע פון „קרן־החלוץ" אין לאָדז, איז נעכטען פאָרגעקומען א ריזיגע בעראַטונגען און פערזאַמלונגען. אין לאָקאַל פון הנוער־הציוני איז פאָרגעקומען א פערזאַמלונג מיט דער בעטייליגונג פונם ה' רעקעס און לאַנגער. 8 אָוונט איז פאָרגעקומען א בעראַטונג פון פאָרשטעהער פון אַלע אָרגאַניזאַציעס און עסקנים. ה' נ. ליכטענשטיין עפענט די זיצונג און ערקלערט דעם פּלאַן פונדער אַקציע. עס רעפערירען די פאָרשטעהער פון מרכז „החלוץ" אין פוילען די ה"ה בגאַרי און ראַבין פון א"י וועגען דער אַרבייט פון די החלוץ־אָרגאַניזאַציעס הכשרה א. אז. וו. אין דער דיסקוסיע בעטייליגען זיך די ה"ה שפּירא, ריטגאַרט, לימאַן, טעמפּעלהאָף א. א. עס ווערט בעשלאָסען אָנהויבען די אַקציע אין אַלע אָרגאַניזאַציעס און פּראָקלאַמירונג פון דער קרן־החלוץ אַקציע אין גאַנצער שטאָט.

די אַקאַדעמיע אין „הזמיר"

בײַ א פול געפּאַקטען זאַל איז פאָרגעקומען א קרן־החלוץ אַקאַדעמיע. ד"ר בערלאַס עפענט די אַקאַדעמיע. עס רעפערירען די ה"ה בגאַרי (א"י) משה לימאַן, ד"ר אַרמיאַן און ד. ראַבין (א"י). אַלע רעדנער רעדען אַרום וועגען די אויפגאַבען פון א"י און דיגראַל פונם „החלוץ". אין א פייערליכער שטימונג איז די פערזאַמלונג שפּעט אין אָוונט געשלאָסען געוואָרען.

פון פוילישען טעאַטער

אין שטאָטישען פוילישען טעאַטער ווערט היינט 12 בייטאָג געשפּילט „טראַפּיקאַ פּאַני גענעראַלאָווער". 4 בייטאָג — „זשאַלניערזש אי באָהאַטער". אין אָוונט 8.30 „ביל סאַביע וויענזשען".

א גנב—א דזשענטעלמאַן

אַזוי ווי ער איז אויך א רעסטאָראַטאָר, האָט ער בעקומען א פּאָרציע...

(א) דעם 15 יאַנואַר ה. י. איז אויף רוג נאָוואָמיעסקא און אַנדזשעיאָווא וואַרטענדיג אויף א טראַמוואַי, געשטאָנען א געוויסער ראַווסקי.

אין א געוויסען מאָמענט האָט ער דערפיהלט, אַז עמיצער, אַן עלעגאַנט־געקליידעטער יונגער הער האָט א שפּיי געטאָן, און מיט'ן שפּיי געטראָפען אויף זיין פּאַלטאָ.

ער האָט שוין געוואָלט מאַכען א סקאַנדאַל, אָבער דער עלעגאַנטער „שפּייער" האָט איהם מאָמענטאַל איבערגעבעטען און מיט זיין נאָז־טיכעלע אָפּגעווישט איהם דעם שפּיי, — און אַוועק.

דאָ האָט זיך גלייך אַרויסגעוויזען, אַז דער „דזשענטעלמאַן" האָט איהם אַרויסגעצויגען זיין פּאָרטפעל מיט 900 זלאָטים.

ער האָט געמאַכט אַן אַלאַרם, און מען האָט דעם חברה־מאַן אַרעסטירט, און עס האָט זיך אויסגעלאָזט אַז דער גנב איז א געוויסער אַנטאָני קאַרטשעווסקי, א רייכער גוטסבעזיצער און א שותף צו א גרויסען לאָדזשער רעסטאָראַן.

נעכטען האָט איהם דאָס שטאָטישע געריכט געגעבען א „פּאָרציע" — אַכט־האַלבען יאָהר זיצען.

בריף אין רעדאַקציע

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון די עלטערן, וואָס זייערע קינדער דינען אין 37-טען פּולק אין קוטנאָ

אין קוטנער פּולק געפינען זיך 105 יודישע זעלנער ס'רוב רעקרוטען און זעהר פיל פון לאָדז און אומגעגענד. די קהלה איז נישט אומשטאַנד אַלע זעלנער צו בעזאָרגען, מיר ווענדען זיך מיט א הייסען אַפּעל צו די עלטערן זיי זאָלען מיטהעלפען דער קהלה איינצואָרדנען א זעלנער־קיך אויף גאַנץ יום־טוב, ווי די זעלנער וועלען קענען צוזאַמען פערברענגען אין א יודישער סביבה. די עלטערן ווערען געבעטען איינצוצאָהלען געלד אויפ'ן אַדרעס פון דער קוטנער קהלה אָדער אויף אונזער פּ.ק.א.־קאָנטאָ 62213. מיר בעטען נישט צוגרייטען קיין שכר־לוקן אין זייערע קינדער, וואָס זענען פון זיי אָפּגעריסען אין דעם הייליגען פסח, ווי זאָלען ח"ו נישט דאַרפען עסען חמץ אין פסח.

די קהלה - פערוואַלטונג אין קוטנאָ.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	—	—	—	96.00
3 פּראָצ. בוד:	—	—	—	26.50
4 „ דאָלאַרובקע	—	—	—	49.50
7 „ סטאַביליזאַציע (אַמ.)	—	—		62.00
5 „ וואַרשאַווער פּ. ב. 1934			—	53.88
5 „ לאָדזער			—	47.75
ענגלישער פונט			—	26.30
דאָלאַר אָפיצ. — 5.31.50	נישט-אָפיציעל		-	5.30
גאָלד-דאָלאַר	—	—	—	9.05
גאָלד-רובל	—	—	—	4.80
דייטשער מאַרק	—	—	—	1.36
פראַנק שווייצאַרישע		—	—	173.30

Proszki od BÓLU GŁOWY dla dorosłych, ze znakiem fabrycznym KOWALSKINA
AK
FABR. CHEM. FARM. AP. KOWALSKI" WARSZAWA

פון דער מצה - בעקעריי מ. יעלין אַל. קאָשטשושקי 11.

וועגען דעם נאָמען מ. יעלין דאַרף מען פיל נישט שרייבען. מ. יעלין נויטיגט זיך נישט אין קיין רעקלאַמע. דער נאָמען איז גוט בעקאַנט דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג פון א סך יאָהרען, אויך דאָס יאָהר האָט דער ה' יעלין איבערגענומען די מעכאַנישע בעקעריי אַל. קאָשטשושקי 11. די שענסטע און בעסטע איינגעאָרדנטע, לויט אַלע היגיענישע כללים פון אַלע לאָדזער מצה-בעקערייען, און דאָס גיט טאַקי די גאַראַנטיע, אַז די מצות וועלען באמת צופרידענשטעלען דעם קונה דעם פיינשמעקער, מען דאַרף צוגעבען, אַז די בעקעריי געפינט זיך אונטער דער השגחה פון הרב י. ש. וואַפּנער (יאַנאַווער רב).

אויף א קינדער-באַל

דאָס איינאָרדנען גאַסט-אויפנאַהמען פאַר קינדער איז א גרויסע קונסט, ס'איז שווער אויסצוקלייבען מאכלים, וועלכע זאָלען צופרידען שטעלען די קליינע געסט און אויך זייערע ערציהער, די דאָזיגע אַרבייט פער לאַנגט פיל געשיקטקייט, איינפאַל און... פּאָמעראַנצען, וועלכע אַלע קינדער האָבען גערן אָהן מורא, אַז זיי וועלען זיך איבערעסען. יפו'ער פּאָמעראַנצען גרויסע און זאַפטיגע אייגנען זיך אויף סאַלאַטקעס, לעשען דעם דורשט נאָך בעוועגליכע שפּילערייען און דערפרעהען די קינדער. א חוץ פאַר אויפנאַהמען מוזען די פּאָמעראַנצען אַריינגעהן אין די טעגליכע שפּייז פאַר קינדער ווי פאַר דערוואַקסענע פערזאָנען, ווייל זיי ענטהאַלטען לויט דער מעדיצינישער אָנערקענונג דעם וויטאַמין „צע", א קולטורעלעמוטער הויבט אָן דעם טאָג פון קינד ווי אויך איהר אייגענעם, מיט א גלאָז פרישען פּאָמעראַנצען-זאַפט. מיר מאַכען נאָך אויפמערקזאַם אויף דעם דעקאָרירען גרויסע יפו'ער פּאָמעראַנצען אויפ'ן קלאַש אין פאָרם פון א פּיראַמידע, זעהט אויס אויפ'ן טיש פרייליכער און רייכער ווי בלומען.

ראַדיאָ - פּראָגראַם

זונטאָג, ד. 29-טען מערץ

9 צייט-סיגנאַל, 9.15 פּליטען, 9.40 ידיעות, 10 סאַלאָן-מוזיק, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 פון דער אַרבייטס-וועלט, 12.15 מוזיק. פריהמאָרגען פון ווילנע, 2 ליטעראַרישע אוידיציע, 2.25 „קאָנצערט זשיטשען", 3.25 מוזיק (פּליטען), 3.45 רייזע-פעליעטאָן, 4 שמועס פאַר קינדער, 4.15 יוראַנד-כאָר, 4.40 אַקטועלער שמועס, 5.10 מוזיק, 6.15 הערשפּיל, 7.10 ספּאָרט, 7.15 רעקלאַמע-קאָנצערט, 7.30 הומאָר און פרעהליכע מוזיק (פּליטען), 7.45 „וואָס לייענט מען"? 8 סימפאָנישער קאָנצערט, 8.45 פון מאַרשאַל פּילסודסקי'ס שריפטען, 8.50 אָווענד-ידיעות 9 „אויף די לעמבערגער פרעהליכע כוואַליעס", 9.30

KINO TEATR MIRAŻ 11 LISTOPADA 16
היינט און פאָלגענדע טעג!
ערשטער פוילישער עפּאָפּיי
פון ליבע און פליכט א. ג.
ראַפּסאַדיע פון באַלטיק
אין די הויפּט-ראָלען:
Marja Bogda, Adam Brodzisz, Miecz. Cybulski, Jerzy Marr
אויסערן-פּראָגראַם:
Paramount וואָכען-זשורנאַל

Dr. med.
AL. FORSZANSKI
כירורג
נעמט איצט אָן: אין דער לעטשניצע „POMOC" דימאַנאָווסקי 1 (רוג באַלוטער פּלאַץ) פון 11—1 טעל. 101-29.
פּריוואַט-וואוינונג פּעטריקאָווער 101: פון 5—7 אָוונט. טעל. 210-76.
פאַר אַרבעטסלאָזע — הנחה.

Dr. med.
M. GLAZER
ספּעציאַליסט פאַר הויט-
און ווענערישע קראַנקהייטען
ZACHODNIA 64, tel. 185-49.
נעהמט אָן פון 12—2 מיטאָג און פון 7 ביז 8.30 אָוונט.
זונטאָג און חגאות פון 10—12 בייטאָג

Dr. med.
Z. DATYNER
אורלאָג
ספּעצ. פאַר נירען בלאָז און אורין-קראַנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אָן פון 9-11 און פון 6-8 אָוונט

וויכטיג נייעס
פאַר לאַנג-געקליידעטע בעפעלקערונג!
איהר דאַרפט שוין נישט טראָגען קיין טאַנדייט=מלבושים
דען איך דער געוועזענער געשעפטס-אָנפיהרער פון דער בעוואוסטער פירמע ח. מענדראָווסקי האָב צוליב זיין אָפּרייזע נאָך ארץ-ישראל ערעפענט א געשעפט פון
יודישע לאַנגע מלבושים
מיט גוטע בעסטעלטע אַרבייט און גאַראַנטירטע צופרידענהייט אויך פאַר נישט טייערע פּרייזען ווי טאַנדייטער
איך בעזיץ שטענדיג אויף לאַגער אַלערליי יודישע מלבושים
אויך גאַנצע אויסשטייער פאַר חתנים. — אויף פערלאַנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה, געדענקט די אַדרעס
א. וואַרשאַווסקי און י. זיסהאָלץ
פּולנאַצנאַ 5 אין הויף. סאָלידע בעדינונג
הילכטיג פאַר עלעגאַנט געקליידעטע! אין מיין געשעפט ווערט אויסגעפערטיגט מלבושים לויט די נייעסטע פאַסאָנען.

„LEW" marka
נוצט וויאַרקעס (שטאַלדרוט) מיט מאַרקע „לייב"
אין יעדען געוועלב צו בעקומען
אקלוגע בעל ביתטע
הורט-פערקויף קילינסקעגאָ 60

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער „SZTUKA" קאָפּערניקאַ 16, טעל. 140-72.
היינט פּרעמיערע! —:— די קרוין פון ווינער פּראָדוקציע 1935/6
געשאַפען אויפ'ן גרונד פון טאָגבוך פון געליבטע א. ג.
Marja Baszkircew
אין די הויפּטראָלען:
Lili Darwas, Hans Jaray, Szöke Szakall
מוזיק: Abraham
נעכסטער פּראָגראַם: „כינעזישע וואַסערן"

JAŚNIEJ SŁOŃCA
NAJLEPSZA ZAPRAWA DO PODŁOG
פרישט-אָב פּאָסאָדסקעס, לינאָלעאומס און פאַרבט אין פערלויף פון איין שעה, ווייסע פּאָדלאָגעס אויף רויט אָדער אושער

Dr. I. SILBERSTROM
Kilińskiego 127
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען
קוואַרץ=לאַמפּ, — ראַדיקאַלע בעזייטיגונג פון איבעריגע האָר.
נעמט אָן פון 4—8 אָוונט.

פּריוואַטע רעטונגס-פּאָגאָטאָוויע
פּלאַץ וואָלבאָשטשי 10
טעל. 2222=6
אין טעטיג אָהן איבעררייס בייטאָג און בייגאַכט.
ערצטליכע הילף אין אַלע ספּעציאַליטעטען.

WIŚNIOWA GÓRA
PENSJONAT „BELLA"
p. Finkielsztajnowej
נעהמט אָן בעשטעלונגען
אויף דעם קומענדיגען פּסח

דאַנקזאַגונג.
דעם הערציגסטען דאַנק דריק איך אויס די ה"ה
יחזקאל כוואַט, פּאָמאָרסקאַ 44
יחיאל נעלבאַרד, קאַליש
פאַר זייער מקיים זיין השבת אבדה און מיר אָפּגעברענגט א פּעקעל זיידענע הענטשקעס אין דער ווערט פון 140 זל.
וואָלף גראָסמאַן שרודמיעסקאַ 82

איבערציהונגען אין ארץ=ישראל און עקספּעדיציעס נאָך
איז געזאַמעלטע וואַגאָנען ערלעדיגט
שנעל און פּינקטליך צו מעסיגע פּרייזען
„POLSKI LLOYD" Sp. Akc. oddział w Łodzi Narutowicza 13 tel. centrala: 250-15.
פערטרעטונג: Palestine Shipping Co. Ltd. Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

Dr.
Wajnberg
ספּעציאַליסט פאַר לונגען, האַרץ און סקלעראָז קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אָוונט

LAKARZ-DENTYSTA
S. Bergman
Al. Kościuszki 39, tel. 148-24.
נעמט אָן פון 10—1 און פון 4—7 נאָכמ.

Dr. med.
I. TENENBAUM
אַקושער-גינעקאָלאָג
פּילסודסקיעגאָ 15,
טעל. 206-75.
נעמט אָן פון 8 10 פריה און פון 4-8 אָוו.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
ספּעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעלעפאָן 246-09
נעהמט אָן פון 4—8 אָוונט.

ד"ר העלער
ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער - שוואַכע
טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-83
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט,
זונטאָג פון 10—2 מיטאָג.
פאַר פרויען - א ספּעציעלער וואַרטע-זאַל
פאַר אומבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען

ענדגילטיג אנגענומען די שחיטה-גזירה

(ענדע פון דער 1־טער זייט)

...דרוק פון הומאניטאריטעט און פארטשריט. און וואס פאר א בעוויז האט מען דערצו? די נאטור־וויסענשאפטליכע מיינונג פון גלח טשעטשאק, וואס האט זיך ארויסגעוויזן אין איין פערזאן אלס טעאלאג, וואס קען בעסער די יסודות פון משה׳ס גלויבן פון אלע יידן פון דער וועלט, א יוריסט, וואס בעשולדיגט די פוילישע קאדיפיקאציע קאמיסיע אין באלשעוויזם און אויך א פיזיאלאג וואס ענטשיידעט פון דער קאטעדרע און אמבאנע אהן אפעלאציע וועגן דער פולקאמענהייט פון די מעטאדען פון שחיטה.

און איצט ווייטער. הונדערטער מאל האט מען זיך בענוצט מיט דעם שקר, אז פוילען זאל כלומרשט זיין דאס איינציגע ציוויליזירטע לאנד אין וועלכען דער דאזיגער „איבערבלייב פון מיטעלאלטער" ווערט נאך פראקטיצירט. צי וואלט נישט געווען אמלייכסטען, ווען עס וואלט פאקטיש עמיצען דערין געגאנגען אפצוזייגען די אטמאספערע, זיך צו אינפארמירען דורך דער פערמיטלונג פון די פוילישע פארשטעהערשאפטען אין אויסלאנד? מען וואלט זיך דאן דערוואוסט, אויב עס האנדעלט זיך וועגען אייראפא, אז א חוץ אין דער שווייץ און נארוועגיען, וואו עס געפינט זיך א פעשווינדענד קליינע צאהל יידען, האבען אלע מלוכות געשאנעוועט און אויף א געזעצליכען אופן געשיצט די יודישע פארשריפט וועגען דער ריטועלער שחיטה. זיי וואלטען קודם כל בערוהיגט דעם גענעראל זשעליגאווסקי, אין וועמענס הארץ עס האט זיך געוועקט אנ׳אונרוהיגקייט: „פארוואס מוז פוילען כסדר געהן אין עק פון דער ציוויליזאציע. אלע מלוכות האבען דערמיט געענדיגט, פארוואס זאל עס בלייבען אין פוילען?". עס וואלט אויך בערוהיגט צווישען אנדערע די אונרוהיגקייט פון ה׳ לעך ניעוויאדאמסקי, דעם פראפ. פון ווארשעווער פאליטעכניקום, וועלכער שרייבט אין א דאנק־בריף צו דער דעפוטאטין פריסטאר, אז א קלארע תשובה פון פוילישען פאלק אויף דעם ארויסטריט אין סיים אין דער שחיטה - פראגע, וואלט געווען דאס צושיקען 30 מיליאן בריף מיט א דאנק פאר פערנעהמען זיך מיט דעם ענין, וואס זיין גינסטיגע פערענדיגונג — ביטע צו הערען — וועט צוריקגעבען פוילען דאס דערשיטערטע רעכט צו אנ׳ארט צווישען די ציוויליזירטע פעלקער" עס זעהט אויס, אז דער הער פראפעסאר ווייסט נישט, אז פראנקרייך, ענגלאנד, בעלגיען, האלאנד, איטאליען, פעראייניגטע שטאטען ערלויבען די יודישע שחיטה און האבען נאך ביז־איצט אנ׳אונטערשיטערטע רעכט פערגעניגט צו ווערען צו די ציוויליזירטע פעלקער.

א בעזונדער קאפיטעל אין דער דאזיגער פראגע איז דער צוואנגס־אפצאהל, וואס די קריסטליכע בעפעלקערונג צאהלט כלומרשט די יודישע קהלות פאר דער ריטועלער שחיטה. מען האט אנגעגעבען ממש אסטראנאמישע ציפערן, מען האט גערעדט אפילו וועגען 70 מיליאן יעהרליך. וועגען דער גאנצער אונזיניגקייט פון די דאזיגע ציפערן בעווייזט אמבעסטען דער פאקט, אז די ציפערן פון אלע בודזשעטן פון די יודישע קהלות (ארום 817) זענען נישט איבערגעשטיגן 40—38 מיליאן און די מאכט האט דאך געהאט די מעגליכקייט ארויסצופאדערן פון קולטוס־מיניסטעריום די ציפערן און זיי וואלטען זיך דאן דערוואוסט, אז נאכ׳ן אראפרעכענען פון די ברוטא־הכנסות אויף דער שחיטה פאר די שוחטים (און הוצאות זענען דאך פאראן ביי אלע מעטאדען פון שחיטה) איבערשטייגט נישט די ציפער אנדערהאלבען מיליאן זל. א יאהר. אזוי זעהט אויס דער יודישער „שטייער", וואס ווערט ארויפגעלייגט אויף דער קריסטליכער בעפעלקערונג פון דער גאנצער מלוכה מען דערמאהנט אבער נישט דעם פאקט, אז די קריסטליכע בעפעלקערונג צאהלט פאר פלייש א סך ביליגער, וואס שטייגט א סך מאל איבער דעם דאזיגען „שטייער".

און איצט דאס וויכטיגסטע. דאס שחיטה־פראבלעם פערטשעפעט דאך אויך אין דער קאנסטיטוציע, און ווידער כאראקטעריסטיש, אז מען האט זיך נישט געווענדעט צו די קענער פון דער קאנסטיטוציע. עס איז דער ערשטער פאל אין אונזער קאנסטיטוציאנעל לעבען, אז אין א פראגע וואס רופט ארויס אזעלכע קאנסטיטוציאנעלע ספקות האט מען אויסגעמיטען יעדע דיסקוסיע דוקא פון קאנסטיטוציאנעלען שטאנדפונקט.

מען האט געמוזט זיך סטראיען אין א מאנטעל פון הומאניטאריזם — אין נאמען פון לאזונגען פון שוץ איבער חיות, בכדי פעסטצושטעלען די גרויזאמקייט און בארבארישקייט פון דער ריטועלער שחיטה, ווען דער ארימער אקס „וויינט מיט ביטערע טרעהרען", ווען ער זעהט זיין קאלעגע, וואס איז פריהער געשחטען געווארען. און ענדליך, זיצענדיג פעסט אויף די דאזיגע צוויי פערדלעך, האט מען געקענט שטורמען די קאנסטיטוציע דורך דעם, אז דער דאזיגער גרויזאמער מנהג שטעהט אין א סתירה צו דער עפענטליכער מאראל און איז געגען דעם ארטיקל 3 פון דער קאנסטיטוציע.

עס איז נישט געגאנגען און געהט נישט וועגען „רעליגיעזען אידעאליזם", נישט וועגען הומאניטאריזם און נישט וועגען דער „ערשיטערטער פוילישער שטעלונג אין דער פאמיליע פון די ציוויליזירטע פעלקער". עס געהט וועגען צונעהמען ביי צעהנדליגער טויזענדער יודישע פאמיליעס די עקזיסטענץ־מעגליכקייטען און זיי ארויסצווארפען פון א געוויסער עקאנאמישער בראנזשע. דאס איז דער אמת׳ער זין פון די הומאניטארע און קאנסטיטוציאנעלע מאטיוען. צי קען מען זיך וואונדערן, וואס דער פארשלאג פון דער דעפוטאטין פריסטאר האט ארויסגערופען אזא ענטוזיאזם ביי די ענדעקעס. דער קאמף ארום דער יודישער שחיטה איז נאר אנ׳עטאפ אין דעם עקסטערמינאציע־קאמף. מיר האבען צוויי פארמען אנטיסעמיטיזם: א קריגערישער, וואס רופט צו באיקאט און פאגראמען און וויל אזוי־ארום שנעל ערלעדיגען די יודען־פראגע, און א צווייטען נישט אזא שרייענדיגען, אבער א ווירקזאמערען: אנטיסעמיטיזם אדער בעסער א לעגאלען אנטיסעמיטיזם, וועלכער איז נישט ווייניגער געפעהרליך, הגם ער פיהרט נישט מיט אמאל צום ציל. דער שחיטה־פראיעקט איז אנ׳אילוסטראציע פון דער דאזיגער צווייטער פארם פון אנטיסעמיטיזם. מען האט אין דער פראגע קיינעם נישט געוואלט אויסהערען, אויספארשען, נאכקאנטראלירען, בלינד און טויב, אין דער פינסטערניש איז מען געגאנגען צום ציל, דער אורטייל אין דער פראגע איז שוין פון פריהער געווען ארויסגעגעבען און אזא אורטייל איז קיינמאל נישט קיין אורטייל פון אמת.

פראפ. שאר ציטירט דאן די מיינונג פון א בעקאנטען געלעהרטען, א קאטוילישען טעאלאג, קנעבעל, וועלכער שרייבט: „דורך די אלע פארשריפטען איז ישראל געווארען שוין אין אלטערטום איין גרויסע געזעלשאפט פון צער בעלי חיים, דאס רוב פון די דאזיגע פארשריפטען איז אזוי קאנקרעט אין די פרטים און אלע זענען זיי אזוי אדורכגעדרינגען מיט אזא איידעלקייט לגבי די חיות, וואס קיין שום מאדערנע געזעלשאפט פון צער בעלי חיים ווייזט נישט ארויס און קען נישט ארויסווייזען".

פראפ. שאר ציטירט ווייטער די מיינונגען פון א רייה גרעסטע געלעהרטע, סיי אויסלענדישע סיי פוילישע וועגען דער הומאניטארישקייט פון דער יודישער שחיטה. דאן טראגט ער אריין אנ׳אויסבעסערונג, אז עס זאל געשטראכען ווערען דער פונקט 3 פון ארטיקעל 5 פון פראיעקט.

צום סוף פון זיין רעדע זאגט נאך פראפ. שאר: אין דער פראגע זענען א סך זאכען ארויסגעשווימען אויף דער אויבערפלאך. א סך טרויעריגע ערפאהרונגען האבען מיר געמאכט. כאראקטעריסטיש איז געווען די קוואליפיקאציע אויף קאוואלעריע און פיעכאטע, וואס איז אדורכגעפיהרט געווארען דורך אנ׳אנפיהרענדער פערזענליכקייט אין מלוכהשען און פארלאמענטארישען לעבען. דאס איז א אמת׳ער פערגלייך, וואס ענטשפרעכט דער ווירקליכער טיילונגס־ליניע. עס איז, נעבעך, פעראן אנ׳אנטיסעמיטיזם פון א קאוואלעריע־שארושע, וואס גרייפט אן די יודען, און עס איז פעראן א פיעכאטע־אנטיסעמיטיזם, וואס קעמפט מיט יודען לאנגזאם און סיסטעמאטיש. דער ערשטער האקט מיט דער שווערד צילענדיג רוהיג און זיכער. דער א צווייטער פראיעקט איז דאס ווערק פון פיעכאטע־אנטיסעמיטיזם. געקליידט אין דער טאגע פון הומאניטאריזם מיט דער לאזונג פון גערעכטיגקייט אויף די ליפען, מיט אנ׳אויסגעשטרעקטער האנד פון א טעטיגען בעל־הבית, איז דער פיעכאטע־אנטיסעמיטיזם ארויף אויף דער פאזיציע פון ריטועלער שחיטה און ווארט היינט אויף א נצחון. הינטער דער טיילונגס־ליניע איז געבליבען אויפ׳ן פלאץ פון דער שחיטה די צוטרעטענע גערעכטיגקייט. עס איז אבער געבליבען דער פערשפאטעטער פרינציפ פון דער קאנסטיטוציע, וואס איהר אליין האט געשאפען.

און דאן גלויב איך, אז עס וועט צוריקקומען די אטמאספערע פון רוהע און בעטראכטונג און די פוילישע געזעלשאפט וועט אויסבעסערן די שווערע עוולה, וואס איז געטון געווארען דעם פוילישען יודענטום.

דער רעדנער איז צוויי מאל גערופען געווארען צו ארדענונג—ביים אנהייב און ביים סוף פון זיין ארויסטרעטונג.

עס האלטען ווייטער בייסיגע אנטיסעמיטישע רעדעס דער גענעראל אשינסקי און קארניקא. דער לעהרער פון דער סאנאציע אין שלעזיען.

דער גענעראל אשינסקי זאגט, אז ער בעציהט זיך צו די יודישע רעדעס מיט א בייגעשמאק, ער האלט, אז מען דארף בכלל פערבאטען די יודישע שחיטה. ווען די יודען וועלען פערווארפען זייערע ריטואלען. וועט מען קאנען מיט זיי זיך צוזאמענלעבען.

סעריעזן=אנטיסעמיטיש רעדט קארניקא. ער זאגט, אז קריסטען און יודען וועלען קיינמאל נישט קאנען צוזאמענלעבען, דעם טומעל ארום דער שחיטה האבען געמאכט די יודען און נישט די ענדעקעס. די יודען האבען ארויסגעוויזען אזא ריזיגען כח אז זיי האבען אנגעשפארט צו די העכסטע מלוכה־פאקטארען און ס׳איז זיי געלונגען צו מאכען אדורכברוך אין געטען שחיטה־געזעץ. די יודען זענען אין דער תקופה פון איצטיגען וועלט־קריזיס אנ׳אומגליק פאר די פעלקער. פאר פוילען זענען די יודען א גרויס אומגליק, זיי האבען אין זייערע הענט א גרויסען טייל פון נאציאנאלען פערמעגען זיי זענען פיינדליך צו דער מלוכה, די יודישע יוגענד איז אנטי־מלוכה׳ש, רעוואלוציאנער. יודען זענען געקומען קיין פוילען, בעטענדיג אזיל־רעכט, מען האט זיי דאס געגעבען, היינט זענען זיי שוין נאר געווארען א נאציאנאלע מינדערהייט. אפילו דער בעסטער סוחר (ער איז אליין א גרויסער סוחר אין שלעזיען) קאן זיך נישט ארויסרייסען פון יודישען איינפלוס. מען וואלט געדארפט די שחיטה אינגאנצען פערבאטען. אויב דאס איז איצט אוממעגליך, דארף מען דאס טון כאטש טיילווייז.

עס בעקומט דאס שלוס־ווארט דער רעפערענט דאבאטשעווסקי (ווילנע), הגם זיין רעדע פערמאגט אויך אייניגע אנטיסעמיטישע בלימעליך, דאך קאן ער נישט פערליידען דעם אינהאלט פון פולק. מאלישעווסקיס רעדע. ער ווארפט איהם פאר אז ער האט דערציילט דעם סענאט באבע־מעשיות וועגען יודען.

נאכן שלוס־ווארט מעלדעט זיך צום ווארט דער פויזנער סענאטאר גלאוואצקי. דעם פארזיץ פירט דער וויצע־מארשאלעק מאקאווסקי און נישט דער מארשאלעק פריסטאר (ער האט נישט געוואלט פיהרען דעם פארזיץ פון דער זיצונג אויף וועלכער עס ווערט בעהאנדעלט זיין פרויס פארשלאג). דער פארזיצער זאגט, אז ער האט פערגעסען געבען א ווארט דעם סענאטאר גלאוואצקי, דעריבער טוט ער עס איצט. גלאוואצקי האט געהאלטען אנ׳טיסעמיטישע רעדע, ער האט פארגעלייגט, אז מען זאל מעגען אינגאנצען פערבאטען שחיטה אין שטעט, וועלכע האבען א יודישע בעפעלקערונג ביז 5 פראצ. (גאנץ פויזען, שלעזיען, פאמערן).

זיין פארשלאג איז צוליב פארמעלע טעמים נישט געשטעלט געווארען צו דער אפשטימונג.

די דיסקוסיע איז פערענדיגט. מען טרעט צו צו דער אפשטימונג. 17 סענאטארען שטימען פאר דעם פארשלאג פון מאדאם פריסטאר, אלע איבעריגע — פאר די רעגירונגס־אויסבעסערונגען.

מיט דעם איז ענדגילטיג דער שחיטה־ענין פערענדיגט.

דאן איז דער סענאט אריבער צו בעטראכטען די ברייטע פולמאכטען, וועלכע זענען אויך אנגענומען געווארען.

נאך 5 יאהר ערווארטונג
ענדליך וועט זיך בעווייזען אויפ׳ן עקראן דער גרעסטער יודישער געניאלער אקטיאר און רעאליזאטאר
CHARLIE CHAPLIN
אין דעם נייעסטען פילם, וואס איז פערבאטען געווארן אין היטלער־דייטשלאנד א.ז.
היינטיגע צייטען
(Modern Times)
קירצליך אין קינא „PALACE"

ק. מלאד

דאן-דאמינגא

ראמאן

49

נאכדרוק אין א טאג - צייטונג, אפילו טיילווייז — פערבאטען.

זי האט אבער געוואוסט, אז דאס אלצדינג קען זי נישט האבען בחנם, אז זי מוז קויפען, און כדי דאס צו דערגרייכען, האט זי אלע קונצען אנגעווענדעט, וואס מעהר ארויסצוקריגען פון די געסט, זיך געחנפ׳עט און געלאסקעט. זי האט געהאט א ספעציעלען אפמאך מיט דער באלעבאסטע, אז זי זאל זעהן די געסט זאלען וואס מעהר טרינקען קאניאק און ביר און זי זאל מיט טרינקען, אבער אנשטאט שארפע געטראנקען האט מען איהר דערלאנגט א גלעזעלע געפארבטע זיס וואסער און דער „קאוואליער" האט שוין בעצאהלט דערפאר ווי פאר בראנפען.....

דערפון האט זי אויך גענומען א חלק. האט זי פערדינט אויף דריי וועגען: א טייל פון טרינקען, פאר קאפע, אדער באמבאנעס, וואס די געסט האבען געלאזען און א העלפט פון קרן.

זי האט נישט געוואוסט פאר וועמען און פאר וואס זי האט געזאמעלט דאס געלד. א הונדערטער צו א הונדערטער האט זי צונויפגעלייגט, עס אוועקגעטראגען אין באנק און ווייטער געזאמעלט.

פונדעסטוועגען איז זי געווען זיכער ביי זיך, אז נאר געלד וועט איהם וויכער מאכען און ער וועט איינוויליגען צו דעם, וואס זי שטרעבט. בפרט, אז ער איז שוין נישט אזוי פינסטער, ווי נעכטען, און אויב זיינע אויגען ווערען טיילמאל טרויעריג און פערטראכט, זענען זיינע ליפען לייכט־שמייכלדיג, ווי דער אפשיין פון א ווייטען טאג וואלט אויף זיי גערוהט. האט זי בעשלאסען, עס זאל זיין, וואס עס וועט זיין, איהם נישט געזאגט קיין ווארט, און זי איז ווי נעכטען פערשלונגען געווארען ערגעץ אין רויש פון די וואסער־פאלען.

ווען בערנארדא קאסטארא איז צוגעקומען צו דער ראנטשע, האט ער געטראפען דעם יונג שטיין ביי א קאסטען און שיידען די פעל פונם שלאנג. ער האט עס געטאן מיט זיין מעסער אזוי פארזיכטיג, ווי ווייבער בעת זיי שניידען־אויף די ביכער פון לאנגע שליינען.

בערנארדא, כאטש ער איז געוואוינט געווען צו אזעלכע אכזריות׳ן, אליין זייענדיג א שוחט, האט אבער אויפגעציטערט, זעהענדיג ווי דער קינזשאל גליטשט זיך ארונטער דער הויט און שאבט ארויס פלייש, וואס האט געהאט אנ׳אויסזעהען ווי די מילך פון א הערינג.....

דערצו נאך האבען די אנגעזאמעלטע בלעטער, וואס האבען געפוילט אין פארעגט פון דער ראנטשע, געטראגען פון זיך א נעדעמפטען ריח. ער האט געמוזט זיך צוהאלטען די נאז.

דאניע האט זיך אומגעדרייט און געזעהען זיין באלעבאס, האט ער אויפגעריסען זיין בליק און איהם געוואלט דערזעהען מיט מעהר ליכטיגקייט, ווי עס איז געווען איינגעווייניג אין בוידעל.

ער האט אין שכינות פון שוחט׳ל געאטעמט אנדרושעס אטעם, עפעס ווי א פלוצלונגדיגער גרוס פון א נאהענטען, טייערען מענש, און דער גרוס אליין איז א שטיק, א חלק פון יענעם געשטאלט, וואס שטייט ווי א ווייסער שלייער פאר איהם און האלט איהם געהילט, איינגעוויקעלט דערין.

ער האט מיטן שארף פון מעסער געטאן א שמיר איבער זיינע הויזען און עס אריינגעשטעקט אין גארטעל ביי זיך און מיט אנ׳אפענעם שמייכעל זיך דערנעהנטערט צום באלעבאס זיינעם, וואס איז געשטאנען האלב - איינגעטונקען אין דער בלויער ליכטיגקייט, וואס איז געקומען פון טייכעל, און האלב אין שאטען פון דער טונקעלניש פון געצעלט.

— זאל זיין מיט מזל — האט דאס שוחט׳ל איהם געוואונשען און געשטרעקט די האנט.

האט דאניע געמיינט, אז דאס חוזקט ער און רייצט זיך נאך מיט איהם און ווי יעדעס מאל אין אזא פאל האט גענומען עטליכע רגעס ביז ער האט זיך אנגעצונדען (דאניע איז קיינמאל נישט אין כעס געווארען אויף אמאל, דער פונק האט זיך געדראפעט צום צוריסען אין איהם). האט בערנארדא דערוויילפאטערליך זיך אנגערופען:

— וואס פאר א תכלית איז דאס? קום שוין, קום.

דאניע האט זיך נישט געקענט קעגענשטעלען (און אפשר נישט געוואלט; נאך אלעמען האט ער דאך געבענקט נאך יענעם ווינקעלע, וואו אנדרושעס אטעם האט געהויכט) און איז מיטגעגאנגען צוריק צו דער ארבייט אין „סאווא אלעמאן".

קאפיטעל עלף.

כואנא האט מורא געהאט זיך צו פערשיטען. אין זי יענעם אווענט נישט צוריקגעגאנגען אין איהר ראנטשע און איז געבליבען פארטאג שלאפען אין איהר צימער אין „פראנסעס".

זי איז יענעם פארטאג לענגער געשטאנען אויף די קני פארן בילד פון דער הייליגער יונגפרוי און איהרע ליפען האבען האסטיגער געמורמעלט חי תפילות.

די זונטאגדיגע נאכט האט זי שטארק אויסגעמאטערט, דערצו האט נישט געקענט כסדר אנגיין די קונץ פון טרינקען צוקער־וואסער מיט איהרע געסט, זי האט געמוזט אויך טועם זיין פון אמת׳ן שטארקען געטראנק, — איז זי שוין נישט בכוח געווען צו טראכטען אפילו פון דעם „רוסא" און איז איינגעשלאפען שווער אויף איהרע צעגומענע קלידער און צעבראכענע ביינער.

(פארזעצונג קומט)

די נידריגסטע פאר-יום=טוב=פרייזען
אין אונזער אלע רייד=פערזעהענע אפטיילונגען

KONSUM PRZY WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE S.A.

מיר ערלעדיגען דאס ארויסשיקען פעקלעך
קיין סאוויעט=רוסלאנד
אויפן יסוד פון א ספעציעלן אפמאך מיט דער פאר-שטייערשאפט פון ז.ס.ר.ר. אינפארמאציעס אויפן ארט
ראקימטשעווסקער 54. צופאהר מיט די טראמוואיען 10 און 6

קלאנג-קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16

היינט און פאלג. טעג
די מייסטערנס מעסטערנ-רענדע ראלע פון דער וועלט ANNA STEN אין דער אונפערגלייכלעכער העלד פילם „BENGALI" מיט GARY COOPER

„חתונה=נאכט"

אויסערן פראגראם:
אקטואליטעטען פון P. A. T.

אנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאכמ.
שבת און זונטאג—12 א זייגער בייט.

1000 אומזיסטע בילעטען אויף שוויץ=בעדער

וועלען פערטיילט ווערען אין דער אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט", פעטריקאווער 21

ווילענדיג נאכטון דעם ביישפיל פון זייער אונפערגעסליכען פאטער **הערש אפפענבאר** ז"ל האבען די קינדער בעשלאסען ווי ביים לעבען פון זייער פאטער נאכצוטון זיין איידעלען טאט און צו שפענדען

1000 אומזיסטע שוויץ-בעדער = אונבעמיטעלטע יודען!

אלעמען איז בעוואוסט, ווי שווער ס'קומט אן דעם ארימען יודען צוצוגרייטען דעם יום-טוב פסח, ווי שווער עס קומט אן ביי היינטיגער צייט יעדע קלייניגקייט. איינע פון די הויפטזאכען פאר פסח איז אויפצוראמען די שטוב און אליין זיך ברענגען אין ארדנונג, וואס ס'איז וויכטיג און געוואונשען, הן צוליב דער הייליגקייט פון יו"ט און הן צוליב היגיענישע טעמים.

די שוויץ-בעדער קענען גענומען ווערען דאנערשטאג, דעם 2-טען אפריל פון 7 פריה ביז 4 נאכמיטאג

אין צענטראל=באד זאכאדניא 38

צו דעם צוועק האבען די קינדער איבערגעגעבען אין רשות פון „נייעם פאלקסבלאט" 1000 בילעטען אויף שוויץ=בעדער. און די בילעטען ווערען פון דינסטאג, דעם 31-טען מערץ און מיטוואך, דעם 1-טען אפריל אין די שעה'ן פון 12 ביז 3 נאכמיטאג פערטיילט אין דער אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט".

בעמערקונג: די בעקומענע בילעטען גילטען נאר דאנערשטאג, דעם 2-טען אפריל אין געגענטייל פערלירען די בילעטען זייער גילטיגקייט.

אראפנעהמענדיג זיך א ביישפיל פון די אייגענטימער פון צענטראל-באד (זאכאדניא 38), וואס האבען געשפענדעט 1000 אומזיסטע שוויץ-בעדער פאר ארימע יודען, האט דער זייף-פאבריקאנט

ה' ה. קאנטאראוויטש זאכאדניא 35

געשפענדעט פון זיין זייט

1000 שטיקלעך זייף

פאר די יודען, וואס וועלען דורך אונז בעקומען די אומזיסטע שוויץ-בעדער אין צענטראל=באד.

די 1000 שטיקלעך זייף האט ה' קאנטאראוויטש איבערגעגעבען אין רשות פון די אייגענטימער פון צענטראל=באד און ביים אריינגעהן אין שוויץ-באד, וועט יעדער, וואס וועט האבען אן אומזיסטען בילעט, אויך בעקומען א שטיקעל זייף אומזיסט.

וועלענדיג אקעגענקומען די ברייטע מאסען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין דער איצטיגער שווערער קריטישער צייט, צו קענען זיך

אפשערן אויף יום-טוב פולשטענדיג אומזיסט

האט דער אייגענטימער
פון ערשטקלאסיגען פריזיער-אנשטאלט
וואס עקזיסטירט פון יאהר 1915
אויף פילסודסקיעגא 72

ה' מאריץ לובאבינסקי

איבערגעגעבען אין רשות פון דער אדמיניסטראציע „בלייער פאלקסבלאט" 120 טאלאנען, אויף צו פערטיילען צווישען די נויטבעדערפטיגע יודען פון אונזער שטאט.
בעמ.: דאס שערען קומט פאר אין א בעזונדער צימער.

PIERWSZE PRYWATNE
Pogotowie Lekarskie
(1-טע פריוואטע גיכע הילף)
זשעלאנא 6 (Legjonów 6) טעל. 12-333
טעטיג אהן איבעררייס בייטאג און ביינאכט.
גיכע ערצטליכע הילף אין אלע ספעציאליטעטען.

דער
פאטאגראפישער אטעליר
„POLONJ"A
אינה. נוטערמאן, גדאנסקא 31
פיהרט אויס אלער ארט פאטאגראפיעס צו פעסער, דענקמאלציעס, פראטאטיאנען מעט-ריקולעס ווי אויך לויט פארשריפט צו דער איבערגעזעטשאלניע, צו זעהר בילינע פרייזען. פאסט-קארטען און פארטרעטען ווערען אויך אויסגעפערטיגט שעהן און גוט
— צו נידריגע פרייזען. —

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ
קאמיסיאנס=לאגער
פון פערשידענע מארקעס:
מעבעל
נייע און גענוצטע, ווי אויך היגיענישע מאטראצען, שאוטשעס, מאטראצען אין דער פיינסטער אויספיהרונג, בעקומט איהר צו די ביליגסטע פרייזען נור ביי
א. ווייצמאן,
שענקיעוויטשא 6, טעל. 191-00.
בעמ.: איך קויף אויך פערשידענע גענוצטע מעבעל, דיוואנעס, ניי-מאשינען, שרייב-מאשינען, פעלצען א.ז.וו.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אוונטס
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

כעמיש-באקטעריאלאנישער לאבאראטאריום
פ. שאץ, לאדז
פיעטריקאווער 37
פיהרט אויס זאמטל. ערצטליכע אנאליזען

Lekarz Dentysta
Jakób Botwinik
וועלכער האט געארבייט אין דער קראנקען-קאסע 12 יאהר ספעציעל אויף צייןציהען און האט אנ'אייגענע לאבאראטאריום פון קינסטליכע ציין, נעמט אן טעגליך פון 10 ביז 3 נאכמ. אין דער לעטשניצע „פאמאץ" רוג זגערזשער און לימאנאווסקיעגא 1, טעל. 101-29 און פון 4—11 אוונד אויף נארו-טאוויטשא 13 צוגענגליכע פרייזען, פאר אר-בייטסלאזע הנחה.

Dr. W. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych,
seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz
w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. med.
W. ŻADZIEWICZ
ספעציאליסט פאר אוירען, נאז, האלז
און קעהלקאפ-קראנקהייטען
Piotrkowska 164, tel. 125-26.
נעמט אן פון 5—8 אוונד.

לעטשניצע
פאר ווענערישע=קראנקע
מענער - שוועכע און הויט-קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אוונד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי-דאק-טאר פון 11-1 און פון 5-7 אוונד.
א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען קראנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
נעהמט אן פון 11-2 און פון 5 ביז 8.30 אוו.
אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פרייזען.

הילף און רפואה פאר בראך=קראנקע

(רופטורען) אויף בויכנקעל, נופעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערהימונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאטפיס, דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבען בישער און געפעהרליך. דורך מיין מאדערנע ארפאנדענע ספע-ציעלע גומי=הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסינטע געפער-ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפע-ראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפו-טירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).

ביים אראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער אין גאנץ פוילען פון אוניווער-זיטעטס=פראפעסארען אנערקענט

ספעציאליסט **Ortoped NATAN RAPAPORT**

מיט 30-יאהריגער פראקטיק אין וויען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אוונד

אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23

פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

קליינע אנאנסען
1 זלאטי
אנאנס ביז 15 ווערטער

ראקאלען

4 צימערדיגע וואוינונגען, מיט אלע בעק[וועמליכקייטען] צוויוטער שטאק אפיצינע [צו] פערמיטען פאלודניאווא 28.

איבערצוגעבען א געוועלב אויף גייער[ס] מארק אין דער נייער האלע אויף שותפות מי[ט] איינריכטונג. צו ערפאהרען זאטענהאפא 16 וואוינונג 8.

צו פערדינגען א צימער מיט א בעזונדער[ן] איינגאנג ביי א פיינער פאמיליע ווי אויך צ[ו] שלאפען פאר יונגעליים זאוואדזקא 28 וו. 31 פארטער.

א ארט צו שלאפען פאר א יונגענמאן ביי א[ן] אינטעליגענטע פאמיליע. ערפאהרען פאמאר-סקא 22 וואוינונג 25.

א קליין געוועלב מיט א קליין צימערל 120 זל. א קווארטעל דירה-געלד צו פערמיט[ען] פעטריקאווער 176 אין שיך-געשעפט.

4 צימער און קוך מיט אלע בעקוועמליכ-קייטען פראנט 1-טער שטאק באלקאן זאפאר[ט] צו פערמיטען, פעטריקאווער 294 נעבען פא[ב]ביאניצער פשיסטאנעק.

פערשידענעס

א טיכטיגער סוחר מיט א קאפיטאל פו[ן] 15.000 ביז 20.000 זל. וויל צוטרעטען אל[ס] שותף צו א געשעפט מיט מיטארבייט עווענטוע[ל] א פערטרעטונג אפערטען A.B.C.

MOTORY
elektr.
[O]KAZYJNE używane i nowe po ce[n]ach najniższych Przełączniki gwiazda [t]rójkąt i rozruszniki własnego wyrobu
WARSZTATY REPERACYJNE,
[p]rzewijanie maszyn. Instalacje elektr.
Reklamy neonowe.
Inż. J. Reicher i S-ka, Łódź
Południowa 28, tel. 21-000.

ספעציעל פאר סוחרים!
מאדערן איינגעריכטעט, בעקוועם א נאכט לעגער 1,25 זל. א צימער 1,50 זל. לאדז, קילינסקעגא 41, אין הויף.

אכטונג! ווער ס'וויל האבען על[עג]אנטע היטען אויך Hückel נייעסט[ע] פאסאנען, יודישע בעסערע היטלעך מי[ט] כענע און סאמעטענע, אלע שילער-קינדער היטלעך נור אין דער בעוואוסטער פירמ[ע] „שערלאנס", פיעטריקאווער 10. קומט או[ן] איבערצייגט אייך! שבת איז מיין געשעפט געשלאסען.

געלעגענהייטליכער פערקויף פון מעבעל או[ן] קאמפלעטען און איינצעל צו זעהר ביליג[ע] פרייזען. אויך ווערט געקויפט מעבעל, דיוואנ[ע]נעס, פארצעלאן א. ד. גל. אנדזשעיא 7 פראנ[ט] אין קעלער

לעכער און געוואלד-ריסען פון הערען או[ן] דאמען-גארדעראבען ווערען קינסטליך פער-שטאפט נישט צו דערקענען צו ביליגע פרייזע[ן] די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פון בערלינע[ר] פאכמענער. 11 ליסטאפאדא 29 פארטער אר[ו]גאנג.

א גאלדענער האנדעלס-פונקט אויף קאש[טשעלנא] 3 פערשידענע געוועלבער צו פערמי[ט]טען אויך מיט וואוינונגען צו ערפאהרען בי[ים] וועכטער.

צום ביליגסטען קאן מען קויפען אדער פא[ר]סאנירען דאמען און מענער-היטען נאר ב[יי] דער פירמע מ. פערדער זגערזשער 20 אדער לו[]טאמיערסקא 2.

פרייע פאסטענס

ס'איז נויטיג א טיכטיגע עקספעדיענט[ין] אין דער שיך-בראנזשע אין דער פירמ[ע] „לעאבוו" גלובנא 55.

עס ווערט געזוכט א טיכטיגע עקספעדיענט[ין] צו מענער-היטען לוב'ינסקי 11 ליסטאפאד[א].

Za wydawnictwo „Nejer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Nejer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman